

FİKİR SANAT VE EDEBİYATTA
TÖRE

**Aylık Fikir Sanat Edebiyat
Dergisi**

Yıl: 2 Sayı: 14 Mart 2013
ISSN:2146-7773

İmtiyaz Sahibi
ve

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer Faruk BEYCEOĞLU

Yayın Danışmanı
A. Yağmur TUNALI

Sanat Koordinatörü
H. Nurcan YAZICI
Ahmet ŞAFAK

Editör
İbrahim METİN

Halkla İlişkiler Koordinatörü
Mehmet Yıldırım YÜCE

Grafik - Tasarım
İsmail KANDEMİR

Düzeltilme
Firdes IŞIK - Hacer KUTAY

Büro
Merve TOSUNCUK
İlbiçe Sıla YILDIRIM

İletişim
tore@toredergisi.com
www.toredergisi.com

İdare Yeri

Çetin Emeç Bulvarı 1314 Cadde
1315 Sokak Can Apt. 7/3
A. Öveçler - ANKARA
Tlf: 0.312.472 70 10 - Faks: 0.312.472 70 11
Cep: 0.532.373 11 24

Baskı / Cilt

Hilal Form Matbaacılık Mak. San. Tic. Ltd. Şti.
Öz Ankara Toptancılar Sitesi 2. Blok No.52
Macunköy - ANKARA
Tel: 0312 397 38 78 - Faks: 0312 397 56 31
www.hilalform.com.tr - hilalform@hilalform.com

Sertifika No:
Basım Tarihi:

Fiyatı: 10 TL

İ Ç İ N D E K İ L E R

TÖRE'den

8 Mart'ın Düşündürdükleri
Doç. Dr. Şennur ŞENEL / 04

Kadınlar Ah Kadınlar!
Sevim YAKICI / 06

Milli Hafızanın Oluşmasında Türk Ailesinin Ve Değerlerinin Yeri
Prof. Dr. Pakize Pervin AYTAÇ / 07

Kuşkonmaza Kuşlar Kondu...
Ahmet Tefik OZAN / 10

Kadın Tasavvurumuza Dair Mahcup Bir Hikâyeleme...
Prof. Dr. Recai COŞKUN / 11

Türk Aydınlanması Ve Kadın Hakları
Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU / 15

Turan Dua'sı
Ali KINIK / 18

Türk Dünyasının Bütünleşmesinde Kadın STK'larının Rolü
Yrd. Doç. Dr. Şenol BAL / 20

Kadın Hakları Üzerine
Dr. Füsün Koroğlu ÇORAPÇIOĞLU / 24

Tarihte Türk Kadını
Aybegüm Aksak GÖNÜL / 26

Aşka Düşen Cemre
Nuray ALPER / 31

Türk-İslam Hukukunda, Milliyetçilik Çerçevesinde Kadın Hakları
Av. İsmihan Kübra AKKAŞ / 32

Nefes
Nurcan KANDEMİR / 34

Kadın, Dinin Neresinde?
Prof. Dr. Nusret ÇAM / 35

Ya Çiğdemler Öyle mi?
Ahmet YOZGAT / 38

Anayasa Yenileme Sürecine İlişkin Önemli Hususlar
Av. Ayfer UZUNIRMAK / 40

Akşam
Ömer Faruk BEYCEOĞLU / 42

Nevin Kurular'ın "Dilruba" Şiirini Tahlil
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN / 43

Büyükşehir Belediyelerine İlişkin Yasaya Dair
Av. Leyla YILDIZ / 46

Yürekler Bölünür Vatan Bölünmez
Dr. Sakin ÖNER / 47

Şiddetin Eli, Zihniyeti
H. Nurcan YAZICI / 48

Şiddete Uğraya Kadın Ne Yapar? Ya Çocuk?
Üz. Dr. Gönül Erdal DAGISTANLI / 50

Erken Evlilikler Ve Kız Çocuklarımız
Aysel Eseroğlu CANATAR / 53

Kerkük Unutulmaşın!
Abdullah SATOĞLU / 54

Şehitlerimizden... Şehit Ailelerimizden...
H. Buket GULTEKİN / 55

“Türkiye’de Emeklilik Çile”
Nalân Huriye AKCAN / 56

Adı Sevda Ya Da Aşk
İbrahim BERBER / 57

Korkuyorum
Ahmet AYKOL / 58

Yasalarımızda Çocuk Hakları
Av. Emine YILDIRIM / 59

Ey Millet-i Merhume
Veysel Gökberk MANGA / 63

Kadın Ayrıcalığı mı, Ayrımcılığı mı?
Doç. Dr. Birsen ÇEKEN / 64

Tüketim Ekonomisi Ve Yaşam Biçimi
S. Sunay GÜNAL / 65

Kadın Ve Spor
Nezaket CÖMERT / 67

Madde Bağımlılığı, Anne Baba Yaklaşımları
Dr. Banuçiçek YÜCESAN / 69

Aşk Kazanç Hanesine Yazılanlar
Sefer Aşır ERASLAN / 72

Kadın ve Ekonomi
Şerife BİRER / 74

Hüzün Ve Ben
Nafiz NAYIR / 75

Çanakkale -I-
Mevhibe SAVAŞ / 76

Bilemiyorum
Prof. Dr. Ayşe İLKER / 79

Desen: Ramazan TÜRKMEN - Y. Kemal YOZGAT
Ka’ıt: Durdane ÜNVER

Resim: Şenol BAL

Fotoğraflar: MHP Kadın Kolları Başkanlığı tarafından düzenlenen “Ay Yıldızım Vatanım Annem” konulu yarışmada dereceye giren fotoğraflar;

-Erkan Kalenderli/İstanbul (Birincilik Ödülü)

-Ali Mermertaş/Trabzon (İkincilik Ödülü)

-Cüneyt Çelik/İstanbul (Üçüncülük Ödülü)

Kapak: Kenan ÇELİK/Ankara (Nene Hatun Ödülü)

Düzenleme: İsmail KANDEMİR

TEMSİLCİLİKLER VE SATIŞ NOKTALARI

ADANA-Abdullah BEYCEOĞLU (0.544.608 51 97) / AFYON - Ercan KAYAYERLİ (0.506.300 48 27) / ANKARA - AKÇAĞ YAYINEVİ (0.312.432 17 98), GAZİ KİTABEVİ (0.312.223 77 73), MEFKÜRE SAHAF (0.312.430 10 80), HASRET KİTABEVİ (0.312.311 70 62), TDV SİHHİYE (0.312.229 73 36) / AKDENİZ BÖLGE TEMSİLCİSİ - İsmail UÇAR (0.532.646 80 34) / ANTALYA - Hamdi KUTLUAY (0.532.377 11 95) / AYDIN Barış İRGAT (0.542.665 27 52) / BALIKESİR - Tarık İYİ (0.501.910 01 58), Muhammed ÖZSAYIN (0.534.923 53 10) / BURSA - Sevim YAKICI (0.505.344 99 45) / ÇORUM - Mehmet ABAGA(0.505.397 35 42), Soner BUĞDAYLI(0.506.854 45 00) / ÇORUM/İSKİLİP - Ahmet PEKMEZCİ (0.541.846 35 09) / ERZURUM - Yunus Buğra YILMAZ (0.533.382 85 77) / ESKİŞEHİR - Mehmet Ali KALKAN (0.555.966 57 52) / GAZİANTEP - Oğuzhan SAYGILI (0.505.276 41 58) / İSTANBUL - Oğuzhan Murat ÖZTÜRK (0.505.388 46 27), M. Bahadırhan DİNÇASLAN (0.534.354 28 12), BİLGE OĞUZ YAYINLARI (0.212.527 33 65), KİTABEVİ (0.212.512 43 28) / İZMİR - Yeşim Yelgar ÜNLÜ (0.505.817 50 47) / KAYSERİ - KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.222 74 12), KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.231 40 66) / K.MARAS - Osman TOPAL (0.542.675 64 10) / KONYA - BUĞRA KİTABEVİ (0.332.351 05 15) / MANİSA - Şahin BOZKURT (0.505.808 01 04) / MERSİN - Abdullah DUMAN (0.532.232 05 17) / MERSİN/ERDEMLİ - Şamil Mehmet KORKMAZ (0.539.393 24 06) / MERSİN/SİLİFKE - Refat KARADUMAN (0.506.987 17 92) / ORDU - Ünsal ERKAN (0.532.466 53 61) / OSMANİYE - Bahadır KESKİN (0.505.625 55 50) Ahmet KIRAC (0.506.402 75 86) / RİZE - İlhan KURT (0.505.561 52 63) / SAKARYA - Dursun YELKEN (0.535.352 04 12) / SAMSUN - Ahmet GÜVEN (0.505.832 49 63) / SİVAS - Volkan Kitabevi (0.346.221 74 56) Gamze MUTLU (0.505.596 40 60) / TOKAT - Alparslan DEMİR (0.505.665 39 09) / TRABZON - H.Nurcan YAZICI (0.532.645 97 49), AKSAKAL KİTABEVİ / VAN - Celil BÜLBÜL (0.533.317 73 85) / YALOVA - Hacer KARAKAYA (0.555.608 03 18) / AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ - Erhan SOLMAZ (0.507.237 86 13) / A.Ü. DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ - Nihat YILMAZ (0.507.309 77 66) / A.Ü. HUKUK FAKÜLTESİ - Samet KARPUZ 0.555.838 51 98 / BURDURM. AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ - Yrd. Doç. Dr. Şevkiye KAZAN / EGE ÜNİVERSİTESİ - Hasan Kağan YAYLA 0.505.378 04 04 ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN / HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ - Dr. Hüseyin YENİÇERİ (0.532.503 94 01) / Ferhat VERGİ 0.507.755 12 69 İSTANBUL YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Çağrı Aydın GÜRÜNLÜ (0.539.456 65 28) / İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ Yağmur ŞENGÖK (0.534.846 57 22) / GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Tolga AKISKA (0.533.543 37 73) / ALMANYA - Fatih İLBAY (004915147036964), BRAUNSCHWEIG Şafak AZERİ (0049(0)1752018531), MANNHEİM Suna Emre GÜLEÇ (00496216685854), NEUSS Hasan KAYIHAN (00491634018049 / AZERBAJCAN - Rebiyye ZERDABİ (00994 552 910 212)

ABONE ŞARTLARI

Abonelik için lütfen
“<http://www.toredergisi.com/abone-ol.html>”
adresindeki formu eksiksiz doldurunuz veya Adınızı,
Soyadınızı, Adresinizi, Telefon Numaranızı ve e-mail adresinizi
elektronik posta adresimize (tore@toredergisi.com) veya
0.532.373 11 24 nolu telefona bildiriniz.

Abonelik Bedeli:
Öğrenci: 75 TL / Yurtiçi: 90 TL /
Yurtdışı: 90 EURO (Ya da karşılığı Türk Lirası'dır.)
Kurum Aboneliği: 185 Türk Lirasıdır.

Abone bedelini;
Ömer Faruk BEYCEOĞLU adına açılmış bulunan;
6090548 nolu Posta Çeki hesabına,

Ziraat Bankası
TL IBAN: TR11-0001-0017-2743-4429-0550-01
Euro IBAN: TR89-0001-0000-1343-4429-0550-04

Türkiye İş Bankası
TL IBAN: TR42-0006-4000-0014-1960-0253-38
Euro IBAN: TR15-0006-4000-0024-1960-0075-83

Garanti Bankası
TL IBAN: TR66-0006-2000-0010-0006-6965-05
hesaplarına yatırabilirsiniz.

SUNUŞ

Merhaba;

TÖRE bu ay “KADIN ÖZEL SAYISI” olarak sizlerle buluşuyor.

Hayatımızın her alanında en büyük destekçimiz, doğumdan ölüme kadar varlığına muhtaç olduğumuz ve yokluğunda bocaladığımız kadınlarımıza bir vefadan öte, sanıldığı gibi sadece ana, sadece bacı, sadece yar olmadıklarını bir kere daha vurgulamak için bu sayıyı hazırladık.

Toplumumuzun genelinde “ataerkil” bir aile yapısının hâkim olduğu kanaati yaygınsa da aslında “anaerkil” bir aile yapısına sahip olduğumuzu inkâr etmek mümkün değil.

Ana’ya olan saygı, aslında sığınılacak tek liman olmasının getirdiği rahatlık ve huzurdan başka bir şey değil. Saygıyla sevginin tatlı bir iç içe geçmişliği aradaki ilişki.

Bacılarımıza olan muhabbet, ananın izdüşümü olmasının ve koruma içgüdümüzün dışa yansımalarının tezahürü.

Yar.. Farkında mısınız bilmem, her yar biraz anayı andırır bizde. Ya sureti andırır ya hareketleri çağrıştırır ya da elinin lezzeti. Ondandır Türk’ün sevdalarındaki duruluk, teslimiyet...

Velhasıl kadın, hayatımızın her safhasında muhtaç olduğumuz kutsal bir varlık. Bu muhtaçlık, toplumun her kademesinde kendisini hissettirmesi gereken bir olmazsa olmazımız.

TÖRE bu sayısında, aile yapısının düzenlenmesi dışında, toplumun değişik kesimlerinde varlık gösteren kadınının meselelere ve problemlerin çözümüne bakış açısını yansıtmaya çalıştı. Yazarlarının tamamına yakını ve konuların ele alınmasını onlara bıraktı. Gelişmenin ve hedeflere ulaşmanın en kolay yolunun kadınlarımızın sözle değil, fiili olarak ve büyük çoğunlukla memleket meselelerine müdahil olmalarının gerekli olduğunu vurgulamaya çalıştı.

Bu sayının hazırlanmasında yoğunluğuna rağmen bizlerden emeğini esirgemeyen, Töre Ailesinin bir mensubu olmasından şeref duyduğumuz Milliyetçi Hareket Partisi Kadın Kolları Genel Başkanı Sayın Doç. Dr. Şennur ŞENEL’e teşekkür ediyoruz.

İçinde bulunduğumuz ayın, aynı zamanda Çanakkale Zaferi’nin yıldönümü olması, çevremizde ve ülkemizde yaşanan olayların toplumumuz üzerindeki etkileri ile ilgili yazılarla da bu özel sayı desteklendi.

Her karış toprağı için nice canların verildiği güzel yurdumuz üzerinde oynanan oyunlar, aradaki mesafeler dışında her zaman yüreğimizde hissettiğimiz soydaşlarımızın yaşadıkları ve maruz kaldıkları haksızlık ve zulümler dergimizin sayfalarında anlatılmaya çalışıldı.

TÖRE’ye verdiğiniz değere teşekkür ediyoruz. Dergimizin yaygın dağıtımında olmaması sebebiyle abonelik müessesesinin önemini bir kere daha belirtmekte de fayda görüyor, daha güzel günlerde, tüm Türk yurtlarının azatlığını kutlamak dileğiyle selam ve saygılarımızı sunuyoruz.

Tanrı Türk’ü hep korumuştur. Bundan sonra da koruyacaktır, hiç şüphemiz yok. Yeter ki, Türk Türk’ü sevsin ve korusun.

8 MART'IN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Doç. Dr. Şennur ŞENEL*

Her 8 Mart geldiğinde bir mesele olarak kadınlarımızın içinde bulunduğu şartlar sebebiyle değişik yönlerden ele alınması hem bir vesile oluşturur hem de bir gelenek halini almıştır. Bu ele alışlar kimi zaman ironik bir biçimde kutlamalar şeklinde de kendini gösterir..

Türk Milletinin ve Türk Devleti'nin bekası konusunda kaygılarımızın en yüksek düzeye çıktığı günümüzde kadın olmak, kadınların içinde yaşadığı kronikleşmiş sorunları dile getirmek pek çoklarınınca öncelikli bir mesele olarak görülmesi de esasen bu kadın meselesi, bizce tüm bu hayati meselelerin odağındaki temel problemdir.

Kadınlarımız... Bizim kadınlarımız... Annemiz, kızımız, ablamız, kızkardeşimiz, meslektaşımız, öğretmenimiz, çiftçimiz, kentlimiz, köylümüz kadınlarımız... Hepsi ayrı bir yükün ağırlığı altında bir hayat mücadelesi sürdürmekte. Büyük bir çoğunluğu mutsuz ve mevcut şartlarda umutsuz, kederli, kaygılı bir durumda. İçlerinde eğitim ve ekonomik anlamda mutlu bir azınlık elbette var. Ancak giderek tırmanan şiddetin, giderek fakirleşen ülkenin şartları içinde hepsinde gün ve gelecek kaygısı hakim. Kimi okuma şansı edinmiyor kimi üniversiteyi bitirmişse bile iş bulamıyor. Kimi evlenerek saadet hayalleri kurarken şiddete uğruyor hatta ölüme gidiyor, kimi çalışma imkanı bulmuşken mobinge uğruyor. Ruhsal, zihinsel bedensel çöküntüye uğruyorlar. Zamanın egemen kültür erozyonu içinde değersizleştirilen, meta haline getirilen kızlarımız tümüyle geleceklerini kaybediyor, millet olarak hepimiz kaybediyoruz.

Çarpıcı olması açısından küçük bir rakamsal değerlendirme bu noktada durumu ortaya koyacaktır sanırım: Güncel TÜİK verilerine göre ülkemizde her 3 kadından 1'si şiddet görüyor. Yapılan araştırmalar şiddetin uygulandığı kadınların eğitim durumlarıyla şiddet görme yaygınlıkları arasında ilişki olduğunu ortaya koyuyor. Bu bağlamda kadınların eğitim durumuna göre fiziksel şiddet yaygınlığı, eğitimi olmayan/ilköğretimi bitirmeyenlerde % 52, lise ve üzerinde ise % 25'tir. Eğitimsizliğe bağımlı değişken olarak işsizlik önemlidir. Bu noktada yine dramatik bir durumla karşı karşıya kalıyoruz: Türkiye'de işgücüne katılım oranı erkeklerde %72 iken kadınlarda %30. Bu da çalışan her 10 kişiden 7'sinin erkek, 3'ünün kadın olduğu anlamına gelmektedir.

"Kadınlar adına ama kadınsız siyasetin" ürettiği bir toplum ve yönetim modelinde kadınlarımız adeta bir maske veya paravan olarak kullanılmaktadır. Oysa çağın gereklerini sağlayabilen, kalkınmış, medeniyet aleminde ön almış, bilimde, sanatta, kültürde, ekonomide ve tümüyle devlet ve toplum hayatında başarılı olan gelişmiş devlet modellerinde belirleyici kriter kadınlardır. Hal böyle olmakla birlikte 21. yüzyılın ilk çeyreğinde kadınlarımızın kişisel gayretleriyle göreceli olarak yakaladıkları başarı yabana atılmamakla birlikte kadınlarımızın gelişmişliğin, çağdaş toplum ve devlet olmanın olmazsa olmaz-faktörü olduğunun söylemde kaldığı bir süreç idrak edilmektedir. Eğitim alma ve toplumsal alanda iş yapabilme şansını yakalamış kadınlarımız ise sözde geleneksel, esasta kişisel ve sistematik bağımlılık karşısında zayıf bırakılmakta ve ötelenmektedirler.

Ne yazık ki, Cumhuriyet döneminin tamamı dikkate alındığında devletimizin kurucusu Atatürk'ün kadınlara kazandırdığı hakların (temsil noktasında) hala aşılamamış olduğunu söylemek mümkün. Oysa kadınlarımız kendilerine fırsat ve imkan verildiğinde her işi hakkıyla yaptıklarını her alanda ispatlamışlardır.

Gelişmiş ülkelerin uzayda yeni yaşam alanlarına ulaşmaya çalıştığı günümüzde Türk kadınları 100 yıl öncesinin problemlerini yaşamaya mahkum edilmektedir. Hükümetin tabanın nabzını tutmak için uyguladığı kadın politikaları yaraya merhem olmaktan, hastalığı tedavi etmekten çok uzaktır.

Şayet Türk milleti ve onun hayat verdiği siyasi irade olarak hükümet, Türk toplum ve devlet geleneğine göre davrandığında yani kadın veya erkek olmaktan önce insan olmanın önemine ve hassasiyetine göre davrandığında kadın meselesi gibi diğer toplumsal meselelere de doğru yerden bakmış olacaktır. Hükümetin görevi her anlamda kalkınmayı sağlamak, sosyal devleti oluşturmak, toplumun iki eşit tarafı olan kadın ve erkeklere siyasi hayatta, kamuda ve özel sektörün tüm alanlarında emek, bilgi, beceri, nitelik ölçütünde eşit oranlarda imkan ve istihdam

sağlamaktır. Bu gerçekleştiğinde pek çok mesele kendiliğinden çözüme kavuşacaktır. Mesela, eğitim politikaları, bireyi güçlendirmeli, özgür düşünceyi ve özgüveni yüceltmelidir.

Güçlü devlet ve güçlü toplum olmanın yolu il-kellik ve bağınazlıktan kurtularak ilimle ve irfanla aydınlanmış, vicdan sahibi ve çağın gereği mesleki, ahlaki ve toplumsal beceriyle donanmış bir yapıda kadınıyla erkeğiyle güçlü bireyler oluşturmaktan geçer.

Bu vesile ile ifade etmek isterim ki, erkekler, kadınları kendileri gibi hür ve eşit bireyler olarak görmeli; kadınlarımız ise önlerine çıkartılan her türlü yokluk ve engele rağmen azimle, büyük bir kararlılık ve disiplinle daha çok, daha çok çalışmalı ve hak mücadelesini yürütmeye asla geri adım atmamalıdır. Bu meselenin Memleket Meselesi, Millet Meselesi olduğu unutulmamalıdır.

Nihai olarak, kadınlarımızın gücüne olan inancımın şahsım ve mensubu bulunduğum MHP adına 2013 yılı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla tüm kadınlarımızın Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyor, en içten saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

KADINLAR AH KADINLAR!

•
Sevim YAKICI

Kadınlar ziynetidir dünya denen bu hanın,
Ve her kadın Allah'ın lütfudur Kâinata.
Varlığı gizemidir akıp giden zamanın,
Nezaket şivesiyle efsun verir hayata.

Sevdâ olur evvela, Adem'e ayal olur,
Sırlarıyla sırlanır o en Yüce makamda.
Bazen can içinde can, bazen de hayal olur,
Vuslatı düşünürken sürüklenen akşamda.

Ömür şamdanında mum, hem yakar hem de erir,
İçinde cazibesi tüten en sırlı ocak,
Bazen adı anadır, hayata hayat verir,
Sinesi evladiyla şenlenen nurlu kucak.

Alnında desen çizer sabırların en hası,
Yürek tezgâhlarında çileleri dokunur.
Hüzünlerin adıdır kaderin muhtevası ,
Elleri, ah elleri, ilhamlara dokunur.

Bazen de evlat olur, kimi mahzun kimi şen,
Şansı varsa kaderden açar sevgi bağında.
Kimsinin bahtında mühürlenince Gülşen,
Karartılır hayatı ilk baba ocağında.

Oysa kadın nimettir, muhabbettir, rahmettir,
Üstüne titredikçe farkı var mıdır gülden?
Ve her kadın aslında sınırsız merhamettir,
Çünkü kadın emanet veda eden Resülden!

"Ey insanlar!

"Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim.

Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emriyle helal kıldınız.
(VEDA HUTBESİNDEN)

Desen: Ramazan TÜRKMEN

MİLLÎ HAFIZANIN OLUŞUMUNDA TÜRK AİLESİNİN VE DEĞERLERİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Prof. Dr. Pakize Pervin AYTAÇ*

Bir bilgeye sormuşlar:

Efendim canınız ne istiyor? Bilge cevaplamış: Canım hiçbir şeyi istememeyi istiyor... ve devam etmiş... Bu rûh halinin adı gönül yorgunluğudur...

Sanırım bu gönül yorgunluğu, eğitimle ilgili bütün birey ve kurumlarda mevcuttur. Ülkemizin problemlerinin kaynağı olan üç önemli dinamik eğitim-kadın ve aile, biriken sıkıntılarımızın temel sebebidir. Çünkü bütün çabalara rağmen istenilen noktaya ulaşamadığı gerçeği önümüzde bir azim mesele olarak durmaktadır.

Bu azim meseleyi çözmekteki zafiyetimizin temelinde, gözden kaçırdığımız iki noktanın üzerinde durmamız gerekir:

1. Entelektüel yetmezliğimiz
2. Toplam kalite eksikliğimiz

Nitelikli insan sermayesi, bilgi ötesi toplumlarının bilgi tabanını değiştirmekte ve bilginin doğası üzerinde yeni değerler ortaya çıkmaktadır. “*Bilgi toplumunun yükselen değerleri nelerdir?*” konulu bir anket hazırlansa, ortaya çıkacak sonuç, eminim ki ilgili makamları dehşete düşürecektir. “*Çözüm nedir?*”: Nitelikli insanı var edecek şartları sağlamaktır. Yapılmasını öngördüğümüz zihinsel-kültürel projelerin her şeyden önce arzuladığımız “*bireyi*” yaratma idealini gerçekleştirecek birinci sınıf uzmanlar kadrosunu yetiştirmek en önemli adım olacaktır. İstendik birey formu ancak bu kadrolarla ortaya çıkarılabilir. Hiç şüphesiz, bir yanda yeni bilgi anlayışına uygun yeni bir dil yaratmak, öte yanda kendi öz kaynaklarındaki geleneksel bilgiyi bu havuza aktarmak başarıya giden yolun anahtarı olacaktır. Ancak, bu noktada bildik tartışmalar çizilen rotayı akamete uğratmaya çaba gösterecektir. Hiç kuşkunuz olmasın.

Bazı yazarların, “*ezberlenmiş replikler*” veya “*ezberci, şabloncu öğretim formasyonu*” olarak nitelendirdikleri millî zihniyet kalıplarını öğrenilmiş cehalet (Belge,2011) olarak değerlendirmeleri, bu yolda en büyük engel olacaktır.

Kuşkusuz kendi içine kapanıp mutlaklaşan ide-

olojiler, onların ürettiği klişeler, eğitimin diyalektik niteliğini, eleştirel bilinci zayıflatır, kültürel sermayeyi tüketir. Bireyin resmi söylemleri özümseyip bunların misyonerliğini yapması (Öğün,1995:119) elbette düşünceyi kısırlaştırır. “*O halde ne yapılmalıdır?*”: Bu noktada verilecek en doğru karar gençleri misyoner olarak değil, bir misyon yüklenmelerini sağlayarak, ferdiyetten şahsiyete yükselmelerine olanak tanımaktır. İdeolojik olanı değil ideal olan düşüncenin kapılarını onlara açmaktır, bedeni, zihni ve ahlâki kabiliyetlerini geliştirecek imkânları hazırlamaktır.

Türk eğitiminin özgün yapısını bilenler, onun egemen değerlerinden haberdar olanlar bilirler ki, yeni değerlerle geleneksel değerler bir arada “*bireye özgü değerler*” yaratarak onun etik ve estetik tavırlar geliştirmesini sağlayabilirler. Bunu gerçekleştirecek “*dönüşüm mimarları*” millî hafızamızın akıl ve gönül dengesini kuran, tarihimizden çıkarılacak değerler seti hakkında bilgi sahibi oldukları için bir yanda nitelikli bilgiye ulaşırken, diğer yanda doğru bilgi algısını geliştirerek doğru yaşam-doğru insan-doğru toplum ve doğru devlet anlayışını eğitimimize taşıyabilirler

Her millet başkasına benzemeyen bir oluş sahibidir. Bu oluşa “*millî zihniyet*” de diyebiliriz. (Baltacıoğlu,1943:89).

Asırlar içinde teşekkül etmiş bir medeniyet ve kültür anlayışının iligimize, kemiğimize işlemiş ortak değerlerini sağlam köklerini görmezden gelerseniz, ferdi hayatları şahsiyet kurmasına mahkûm edersiniz: Biz duygusunu şekillendiren temel parametreler “*sosyal gen*”lerdir. Sosyal geni oluşturan ise tarih-din ve coğrafyadır. Bunları yok edemezsiniz (Günay,2009:11).

Bu itibarla millî ruha ilişkin değerleri, teknolojinin imkânlarıyla işleyerek sistemleştirmek suretiyle, geçmişten kopmayarak geleceğe uzanmak, “*arkasını tarihe dayayarak ileriye atılmak*” (Baltacıoğlu,1943:135) yolunda yozlaşmadan ilerlemenin imkânlarını geliştirmek zorundayız.

Sözüm ona “*yeni sosyal değerler*” insanlara yeni

bir öğretiyi getiriyor. Tüketim toplumunun yeni insanı biz yerine beni, hep birliktenin yerine tek başına beni, paylaşalım yerine, önce ben, sonra da beni dayatıyor. Değişimin ne yazık ki karakteri bu oluyor (Atabek, 2003:84).

Geleneksiz modernizm özentidir. Modern içinden bakılmayan gelenek ise tutuculuğa yol açar ve boğucu bir hal alır. Gelenekler değişimin kaynakları olarak yeniden yorumlanıp modernliğin içine taşınabilir (Göle, 2000:172).

Bu da bizim her plânda başarıya ulaşmamızı sağlayabilir. Bu noktadan hareketle bir süredir, geleneğin bu güne taşınabilir omurga kavramları üzerinde çalışmaktayız. 8. yy.dan başlayarak edebî-fikrî eserlerimizi tarayarak Türk medeniyetine ait değerler setini belirlemekteyiz. Öncelikle aile hayatına ilişkin değer haritasını çıkarıyoruz. Zira inancımız odur ki: Aile hayatı, gelişmenin temeli ve güç kaynağıdır. Bu yapıdaki zafiyet sosyal, ekonomik ve siyasal zayıflıkları da beraberinde getirir. Çocuğun kişilik gelişiminin, sağlıklı bir kimlik edinmesinin temel mekânı aile ve evidir.

Evimiz evrenimizdir. İnsanlar, yaşadıkları evden dünyaya bakar ve etrafında olup biten her şeye bu mekândaki donanımları nispetinde anlam vermeye çalışırlar (Bachelard,1996:35).

Çocuk yeniden doğuşu, kendine yürüyüşü ev ortamında edinir. Batının bütün pedagojik bilgilerini alt üst edecek şu düstur, Türk ailesinin çocuk eğitimi üzerindeki yetkinliğini çok net bir şekilde ortaya koyar: “Çocuklarımıza kök verelim, kanat takalım.” Çocuğa kök veren ailedir, kanat takan okuldur.

Türk’ün aile ocağı, öyle bir çatı altı idi ki, insanoğlunu dünya ile barıştırmadan evvel kendi kendisiyle barıştırır, ona barışın, huzur ve güven ve emniyetin yolunu açardı. Kendi iç tabiatında kurduğu ahenk ve huzuru, topluma da sirayet ettirme güç ve şuurunun canlı tezgâhı denebilecek bu çatının temel direği kadınlar, faziletin-meziyetin-sadakatin-adaletin-cömertliğin-asaletin sembolü idiler. Benlik esaretinden yakasını kurtarıp, hürriyet sınırına atlamış bu kadınlar, gönüllerinde mayalandırdıkları güzellikleri ve bollukları içlerine sığdıramaz, bir ibadet zevki ve şuru ile etraflarına taşırlardı (Ayverdi, 1976: 264-270).

Bu sağlam yapıdan feyiz alan kadınlar ağzı kapanmayan keselerinden, insanlar kadar kurtlar kuşlar da nasip dağıtırlardı. Gerçek hedefini hak ve hakikat olduğunu bilen bu insanlar, saffet – ihlâs- vefa abidesi olarak şefkat ve dostluklarını hiçbir yaratılmıştan

esirgeyemezlerdi. Evine gelen zengin ile yoksul aynı muameleyi görürdü. Evin zekâtı, eve gelen misafire, izzet -ikram ve itibar etmekte.

İşte bizim kaybettiğimiz bu irfân ve hikmetler çatısı artık bir rûh nizamının prensiplerini taşıyor. İçine düştüğümüz fikir ve ruh çoraklığı, cehlin ve gafletin elinde cevherini yitiren insanımızı bencilleştiriyor.

Türk - İslâm medeniyeti vakur ve fedakâr insanların medeniyetidir. İnsan haysiyetini yücelten bu medeniyetin değerlerinin şuurunda olmak, Türk aile bünyesinin hangi kabiliyetlerden oluştuğunu bilmek ve bunları hayata geçirecek imkânları yaratmak biriken dertlerimizin çözümünü sağlayacaktır. Bu değerlerimiz istenmediği için bugün bir medeniyet havzası olması gereken ülkemiz şiddetin ve öfkenin, hıncın ve kibrin nesnesi haline dönüşmüştür.

“Suçu işleyen insandan önce suçun geçtiği yolları görmek” (Hugo,1992:26) gerekir.

Bize özgü değerlerin ufkuna tutunmuş olanlar bilirler ki Türk-İslâm düşüncesinin koordinatlarında haya-iffet-edep-ismet vardır. “Ya bugün, bugün ne var?”: Hepimizin şikâyeti toplumdaki, güvensizlik, sevgisizlik, yalancılık, birbirini ezme, üstün olma hırsı, insan kullanma, aşırı tüketicilik, ikiyüzlülük, göstermecilik, paraya ve mala tapma, marka tutkunluğu, haklı olanın güçlü olana yenik düşmesi bütün bunlar nasıl yaygınlaştı? Aile içindeki fiziksel ve psikolojik şiddetin sebebi bu yoksunluk kültürüdür. Kadının haklarını korumak için kanunlar yapmak yetmez.

Ahde vefa, kardeşlik, arkadaşlık, yardımlaşma, eşitlik, zülme, şiddete karşı çıkmak, bölüşmek, fikir namusu, itidal, sabır, sebat, vakar, şefkat, kanaat, muhabbet, ahlâk, onur, nezâket gibi toplumun beka ve devam teminatı olan değerleri çocuklarınıza kazandırmaya ilişkin düzgün bir çaba göstermiyorsanız, toplumda siyaset, tarih, kültür, eğitim, ekonomi gibi her şeyi tartışmaya açıyor ama yıllarca (Atabek,2008:31) iğne oyası gibi işlenmiş bir zerâfet ve letâfetin ortaya çıkardığı değerler sistemini tartışmıyorsanız hayat kudretini ve hazzını hakikî değerlerden alan ve toplum seviyesine gerçek değerini veren, prensiplerine ihânet etmemiş, irâdesi-imânî-feragati, sağlam ahlâkı ile yanlışa dur demiş, dürüst-âdil ve hikmetli hayatlarıyla örnek olmuş şahsiyet (Ayverdi.1995:270)leri, çocuklarımıza model olarak sunmuyorsanız, “Ana kucağı” ve “baba ocağı”nda gelişen şahsiyetin teşekkülünde aile ahlâkının oynadığı rolü vurgulayacak çalışmalara imza atmıyorsanız, bugün sokağa

sızan öfkeye şaşırılmamız gerekir.

Ailede başlayan değer eğitiminin ikinci en önemli ayağı okuldur. Okullar bilişsel eğitim kadar ve hatta ondan çok daha önemli olan duyuşsal eğitimi öne çekerek “*karakter eğitimi*” sağlayabilirlerse, gençler elde edecekleri doğru bilgilerle, doğru eylemleri gerçekleştirecekler, bu birliktelik onları ahlâki etkinliğe, bilgelik ülküsüne taşıyacaktır. Ruhsal büyümesini gerçekleştirebilen gençler evrensel olana ulaşmakta da zorluk çekmeyeceklerdir.

Bireysel sorumluluk sahibi, kendine güvenli, kendi kararlarını verebilen, ailesine, çevresine ve topluma faydalı bir birey olmak bencillikten uzak olmakla kazanılır. Sosyal sorumluluk bu anlayış üzerinde yükselir.

Bu noktada sormamız gereken soru şudur: Millî eğitim, bu toplumun dünya görüşünü, kültürünü, ideallerini ne kadar istemektedir? Bence, eğitim sistemimizin içine düştüğü çıkmazın yarattığı kriz ve bunalımın temelinde bu sorun yatmaktadır.

Millî eğitim “*gelecek tasarımı*” oluştururken, kendini yenilerken elbette, yeni paradigmlar, yeni anlayış ve yaklaşımlar, yeni vizyonlar oluşturmalıdır. Elbette gençlere dayatmacı ve tekil yöntem anlayışı ile değil, onların bağımsız entelektüel gayretlerini geliştirecek imkânlar sunmalıdır.

Onlara giydirilmiş yapay kimliklerin yarattığı zihinsel ve duygusal şartlanmaları aşmak, kalıp ve sembol söylemlerin üstüne çıkmak, özgür düşünceye kapı açarak kimliğini yeniden keşfederek yüceltmek (Serter, 1996:344-349) konularında rehber olmalıdır.

Ancak, unutmamak gerekir ki, otoriter bir dünya ve toplum algısı ne kadar yanlışsa, içe kapanma veya meydan okuma arasında gidip gelen kozmopolit gençlik profili, özünü ve varlığını yitirmeye mahkûm edilmiş toplumsal hayatta fazla yeri olmayan karakterler de o denli yanlıştır. Bizim duymadığımız feriyat şudur. Gençler haykırıyor: İdealsizim.

Alınmamış, benimsenmemiş, benliğe mal edilmemiş derslerle gençleri fikir hamalına dönüştüren okullar fonksiyonlarını kaybetmişler, yaratıkları “*karakter aşınması*”yla (Atabek, 2003:104) da gençleri bilgi çarkının içinde kaygan zeminlere itmişler ve onları bir diploma bezirgânı haline dönüştürmüşlerdir.

Popüler kültüre teslim edilmiş gençliğe “*yüksek kültür*”ümüzün kavramları öğretilmemiştir. Bize ait kavramların titizlikle işlenmesi, aslî manalarının yozlaştırılıp değiştirilmemesi millî bütünlüğümüz adına da gençliğin ferdiyetten şahsiyete yükselişine

de sebep olacak son derece önemli konulardır. Bu değerler için can-baş feda edenlere karşı bir vicdan borcudur aynı zamanda. Zira değerler ödenmiş bedellerin ürünüdür.

Bu nedenle, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisleri ciddiyetle çalışmalı, alanında çok iyi olmaları sağlanmalıdır. Doğalı, hakiki olanı, aslı yeniden bireysel ve toplumsal değerlerin temeli yapmak yolunda bir ahlâk akademisi mantığıyla bilgi üretmelidir.

Okul, bilgiyi üreten, bireylerine analiz etme, anlama, problem çözme yeteneklerini kazandırmalıdır. Öğrencilerine bilgi-beceri-davranışlar kazandırırken aile içinde edinilen yanlış davranışları bile düzeltmelerine imkân verilmelidir. Okullarda “*atölye çalışmaları*” yapılarak gençlerin “*etik ve estetik*” değerler üzerinde bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, kalkınmanın ana eksenini eğitim-kadın ve aile bir milletin ruhunu yapan kurumlardır. Fikir ve irfan hayatımızın bu üç vadisi, toplumsal bilinç düzeyinin çok boyutlu merkezleridir. Eğitimin dinamik kavramsal zemini bu kaynakların kalite ve verimliliği ile oluşturulabilir. İnsanlığımızın kalıcı değerlerini, temel ilkelerini bu alanlar sağlar. Sorumluluk bilinci taşıyan özgür insan tavrı bu kaynaklardan edinilir.

“*Eğitimin ufkunu genişletecek, anlamlandırarak entelektüel çabalar, fikir ve irfan yolumuzun rotasını nasıl çizebilir?*” dersiniz cevabımız şu olur: Mükemmel bir toplumsal düzen inşasının plânlanması, programlanması, projelendirilmesi ancak bilgelikle, tecrübeyle zenginleşmiş bir dünya görüşüyle mümkün olabilir. Yeni bir yol açmaya çalışıyorsak kadim Türk düşüncesinin yeniden inşâ edilmesi yolunda çaba göstermeliyiz.

İçimize çöreklenen teknik yüklü eğitim anlayışını değiştirmeliyiz. Bizim ruhumuzu beslemeyen bilgi kırıntılarını minnetle devşiren sözde aydınlara, bize yabancı bilgilerle, şahsiyet yapılamayacağını anlatmalıyız. Kıtalara medeniyet ulaştıran bir millettten, taklitçiliğin yaratıcı şuurumuzu gölgeleyerek bizi nasıl bir ruh ve kültür buhranına ittiğini göstermeliyiz.

Millî ve insanî değerlerden mahrum olarak yetiştirdiğimiz nesiller, vicdan-adalet-ahlâk-vazife-mesuliyet-vatan-iman-şecaat (Ayverdi, 1976:27) hamiyet-dürüstlük-doğruluk-fazilet-iffet-yiğitlik-sabırvefa-şefkat-merhâmet-ferâgat-fedakârlık-bilgi-ilim gibi hayatımıza anlam katan bu değerlere ne kadar sahiptirler? “*İnsanın değerini paraya, güce endeks-*

leyen” (Atabek.2003:24) bir toplumda bu kavramların kıymeti harbiyesi nedir?

Gençlere hedef olarak ne gösteriyorsunuz?: “Kendin için yaşa” sloganlarıyla bütün ideal-leri bir tüketim nesnesi haline getiren zihniyetler, doğal olanı yapaya, gerçeği sanal olana, asıl imgeye dönüştürmektedir. Hızla değişen değer yargıları gençliğin ruhunu köreltmekte, kibir-şöhret-makam ihtirasına yenik düşen gençler, sahteleşen insanî ilişkilerle mutsuz olmaktadır.

Oysa bizim gençliğimizde “kendini aşma cehdi”, “yanlışa dur” deme kuvvet, cesâret ve kabiliyeti fazlasıyla mevcuttur.

Siyâsetin ve ticâretin gölgesinde olmaması gereken kültür ve eğitimin problemlerini çözecek ehil ellere fırsat verirseniz, gençlerinize ideolojik ezberler yerine ideal olanı seçme hürriyeti tanırsanız eminim onlar, “ülkenin refah ve mutluluğunda haysiyet ve şerefinde benim rolüm nedir?” sorusundan yola çıkarak, ilginç ve özgün projelerle ülkemizin hayat-memat dâvâsının ateş hattında mücadele edecek güce ulaşacaklardır. Bir hastayı dinlemeden onu tedavi edemezsiniz. Unutmayalım bir çığlık bir çığ meydana getirir.

KAYNAKÇA

- Araf, Neclâ. (2006). *Etik ve Estetik Değerler. 4. Bs. İst. Atabek, Erdal (2003). Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik. İst.*
- Ayverdi, Samiha. (1976). *Abide Şahsiyetler. İst.*
- Ayverdi, Samiha. (1976). *Millî Kültür Meseleleri ve Maarif Dâvâmız. İst.*
- Ayverdi, Samiha. (1995). *Türk Tarihinde Son Osmanlı Asırları. İst.*
- Bachelard, Gaston. (1996). *Mekânın Poetikası. Çev. A. Derman. İst.*
- Baltacıoğlu, İ. Hakkı. (1943). *Battıya Doğru. İst.*
- Belge, Murat. 21 Ekim 2011 *Radikal Gazetesi.*
- Bora, Tanıl. *Tahsilli Cehâletin Cinneti: Birikim Sayı 211.*
- Göle, Nilüfer (2000). *Melez Desenler: İslâm ve Modernlik Üzerine.*
- Günay, Bekir. (2009). *Orta Asya’da Arayış, “Sosyal Gen” ve Yeni Modeller: Bilge Strateji. C. 1, S.1. Güz.*
- Hugo, (1992). *Sefiller.*
- Öğün, Süleyman Seyfi. (1995). *Türkiye’de Birey Kültür, Modernleşme, Milliyetçilik ve Türkiye. İst. Bağlam Yay.*
- Serter, N. (1996). *Giydirilmiş İman Kimliği. İst. Birey Yay.*
- Yücedağ, İbrahim. (2010). *“Nilüfer Göle’de Batı-Dışı Modernliği Anlamak” Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi. Sayı III. Nisan 2010.*

KUŞKONMAZA KUŞLAR KONDU...

•
Ahmet Tevfik OZAN

Önce ceylan gözlü kızlar, çaldı aklımı
Sonra günü çile, nurdan kadınlar...
Hep günahkâr çiğnedim kaldırımları
Kapılar, pencereler; benden günahkar!...

İslatmadı göz yaşım, çileli toprakları
Bekleyenler kanmadı, sevincine hasretin...
Yakınlar çağırmadı, kan çanak uzakları
Kandan kuyular kazdı, yaralar derin derin!...

Yine efkar bastı gönlümü birden
Beyaz dağlar, al bayrak karardı...
Nerde ekmek ekmek taşan bereket?..
Neden sevinçlerin benzi sarardı?..

Denizler gönlümü almaz bir göldü
Yelken yelken rüzgar olduğum çağlar!
Artık tutsaklığın yolu göründü
Ben ağlarım, anam ağlar, yol ağlar!..

Al beyaz bayrağın battığı yerden
Derviş Sultanlar’ın yattığı yerden
Tanrım, rahmetini gönder n’olursun?
Yavuz’un okunu attığı yerden!..

“Duvar yaptım aynalardan
Renkleri hapsedemedim!..
Biri gönül, biri ölüm
Biriyle baş edemedim!..”

Gene efkâr bastı gönlümü birden
Sevda öksüz, çile kısır, gün donmuş...
Gözüm kalkmaz oldu, bastığım yerden
Kuşkonmaza kuşlar konmuş, güz olmuş!..

KADIN TASAVVURUMUZA DAİR MAHCUP BİR HİKÂYELEME...

•
Prof. Dr. Recai COŞKUN*

“Masalda da, gerçekte de kalbi olmayan bütün kızların adı Gökçen’dir !...”
Atsız (Deli Kurt)

Peşinen Bir Özür

Peşinen bir özür dilemek gerek kadınlardan; hikâyelerini bir erkek dile getirdiği için. Bir kere daha özür dilemeliyiz, camiamızı onlara yaraşır bir iklime büründüremediğimiz için. Ve bir teşekkür, her şeye rağmen bizimle aynı menzile doğru yürümekten vazgeçemedikleri için...

Ve bir ekleme. Burada anlattıklarımın çoğu bana aittir, lakin ben de sizlerden biriyim... Benim hikâyem, biraz da bizim hikâyemizdir o yüzden...

Kadın Tasavvurumuz

“İçinde bulunduğumuz camianın kadın tasavvuru nedir?” sorusunun net bir cevabı yok esasen. Kendimi bildim bileli duyduğum iki klişe üzerinden şekillenir kadına dair algımız. Büyük genellemelerdir bunlar ve küçük dünyamızda ne kadar karşılığı vardır, bilemeyiz...

Birinci klişe “Türk töresinde Hakan’ın sağ yanında Hatun oturur” ile başlar. Hoşumuza da gider. Ama nereye kadar? Hürrem’e, Kösem’e kadar...

Bu noktada ikinci klişemiz oluşur: “Osmanlı’yı kadınların devlet idaresine bulaşması batırdı!” Cümleyi siz nasıl açarsınız? Kadınsan evini bil, gayrisine karışma!

İşin tuhaf yanı, bu iki cümleyi de aynı sohbetin veya satırların içine sıkıştırırız de çelişkinin farkına bile varmayız... Kadın mevzuuna en fazla yaklaşabildiğimiz cümleler de bunlardır zahir, ötesi yoktur...

Ötesi vardır aslında, amma cevher derinde. Bu “en erkek” camianın kılcal damarlarına dek sirayet etmiş o iflah olmaz romantizminin sınırlarını birazdan aşkâr edeceğim zaten... Ama önce başka bir meramımızı arz edelim.

Mahcup Bir Hikâyeleme

Kadın tasavvurumuza dair hikâyemizi biraz “mahcup” anlatacağım. Bu hicabın bir dizi dayanağı var. Nasıl olmasın ki? Türkiye’de kabul edelim ki kadın mevzuuna en mesafeli duran camia biziz. “İslamcıların” dahi kör-topal da olsa mesafe aldığı bu konuda milliyetçi camianın takındığı bu ihmalkâr tavır neye yormalı? Solun, liberallerin ve ortakarar her insanın gündemine oturttuğu, tartıştığı ve anaakım düşüncenin fevkine taşımaya çalıştığı kadın mevzuunu, bizim yok saymamızın makul gerekçesi olabilir mi?

Mahcubiyetimin ikinci gerekçesi ise zamanın gerisine düşüşümüzle ilgili... Tam bir asır evvel milliyetçi aydınlar Türk ve İslam dünyasının kurtuluş reçetesi olarak kadına toplumda başat rol verilmesini savunuyorken bugün o noktanın çok gerisine çekilmiş durumdayız. Bir asır evvel milliyetçi aydınlar sırf kadın mevzuunu dile getirdiler diye dinsizlikle, gâvurlukla suçlandılar. Bedeller ödediler. Ve Türk-İslam dünyasında kadın mevzuunu “Arabî” bir eksenden “Türk-İslamcı” bir eksene kaydırmak için mücadele ettiler. Mesafe de aldılar. Lakin son dönemlerde bu camiaya bir haller oldu. İzahı bende yok!

Üçüncü mahcubiyetim şahsidir, ama mutlaka camiaya teşmil edilebilecek bir kusurdur aynı zamanda. Bizler kadınların olduğu topluluklarda kendimizi ifade etmekte zorluk yaşıyoruz. Bu sebeptendir ki kolayını seçiyoruz. Erkeksi tavrımızı rahatça sergileyebileceğimiz bir mekân tasavvuru sarmalıyor çevremizi. Dünyamızı bu kadarıyla sınırlıyoruz. Kendimizi kandırmanın keyfini çıkarıyoruz. Dilimizi, tavrımızı, görüntümüzü kadınların da olduğu bir meclise uygun hale getirme zahmetine katlanmadan keyif çatmak gibisi yoktur bize!

Yine bir başka mahcubiyet gerekçemden bahsedeyim. Davamızı, okuduklarımızı, duyduklarımızı bildiklerimizi tandık tanımadık herkesle paylaşırız da konu eşimiz olduğunda buna gerek duymayız nedense. Eşimizi özellikle “siyasi dünyamızın” dışında tutmak için örtülü ve telaşlı bir çabanın içine gireriz. Bu tavır sonucunda toplumun en az %50’sine ulaşmakta büyük sorun yaşayan bir izole camiaya dönüşürüz...

Bütün bu nedenlere bağlı olarak milliyetçi camianın dernekleri, vakıfları, fikir ve düşünce evleri ve elbette siyasi örgütlenmeleri “kadın eli değmeden” faaliyetlerini yürütür. Ama daha da fenası, bir şekilde buralarda var olma mücadelesi veren kadınlara “bizimle beraber olmak istiyorsan bizim gibi olmalısın” dercesine “erkeksi bir tavır” dayatmamızdır. Neticede bizim camiamızın her bir teşkilatı zarafetten, estetikten yeterince beslenemeyen mekânlara dönüşürler. Bu böyledir!

Bizi kadın mevzuunda mahcup kılacak başka çokça gerekçeler bulmak mümkündür elbet. Ama çoğaltmak gereksiz, meramımızı aşıkâr kıldık sanırım...

“Bunun böyle olmasında kadınların payı yok mu?” diye sormak hakkıdır erkek dostlarımin. Bu soruya verilecek cevapları kadınlardan bekliyoruz. Merakla...

Hakikatle Hayal Arasında Kadın Kahramanlarım yahut Tasavvurumuzu Şekillendiren Kadınlar

Camiadan birisiyim. Erken gençliğimden bugüne camianın her çeşmesinden içtim sayarım kendimi. Ocaklar, dernekler, vakıflar, parti, dergiler, gazeteler ve kitaplar. Bir yanımı ailem, diğerini bunlar büyüttü. Bir diplomayı okulum, diğerini bunlar verdi. Şimdi şöyle “ağır çekimden” zamanı süzeyim istiyorum. Bendeki kadın tasavvurunun köşe taşlarını ortaya dökmeliyim ki bu birçoğumuzun da hikâyesidir, biliyorum. Sizlere de tanıdık gelecektir o yüzden. Buyurunuz kahramanlar geçidine...

Hayat belini bükerken dahi bir ömrü dik durarak, iffetle ve erdemle tamama erdirmek kahraman olmayı hak ettiriyor zaten. Hele bunu yapan bir kadın ise o bambaşka bir kahramandır. Bu durumda ilk kahramanımız annemizdir peşinen. Anne denince “çocuk halimize” dönüşümüz boşuna değil. Hep hak ettiğini yaşayamamış, elde ettiklerini kendine değil ailesine ve etrafına vermekten keyif almış bir silüet beliriyor buğulu gözlerimin önüne. Keşkelere dönü-

yor düşüncem... Keşke evlatlığımızı hakkıyla yapabilsedik. Keşke namaz sonrası düşen tespih tanelerinin çıkardığı tekdüze karışan, dingin fısıltılardan payımıza düşenin kıymetini bilebilsedik... Keşke o merhametli elleri daha fazla öpebilsedik... Keşke...

Burada bir not da şehitlerimizin, gazilerimizin annelerine düşmek gerekiyor. 12 Eylül yargılamalarında evlatlarının peşlerinden hapislane, mahkemeler dolayan; çaresizliğin dibine vurmuş analarımızı anlamadan geçmek olmaz. “Empati” diyorlar bir de... Evladının idamına şahit olan bir annenin yerine kendini kim koyabilir? Evladının tahliyesini göremeden hayata gözlerini yuman anaların neler yaşadığını kim bilebilir? Hoş bizim camianın hikâyeleri de çekmez kimsenin ilgisini. Ne yazanımız olur bunları ne yazılanları okuyanımız... Bu iç acıtıcı bir bahistir...

Benim yaşındakiler için 25 kuruşluk madeni paranın unutulmaz bir yanı vardır. Kıymetliydi biz çocuklar için elbette, lakin tek bu değildir 25 kuruşluğu ayrıcalıklı yapan. Üzerinde, omzunda ağır bir şey taşıyan Türk giyimli bir kadın silüeti vardı. Hikâyesini öğrendik bilenlerden. Hayret ve hayranlığımız bin kere arttı. Bir kadın için çocuğundan daha kıymetli olan nedir sahi? Kucağındaki çocuğu cepheye mermi taşırken ölen kahraman Türk kadını tanıdık sayesinde. Öğrendik ki analar için vatan, çocuklarından da azizmiş... Uzak muhitimden ilk kadın kahramanım bu cepheye mermi taşıyan kadındı. O kadının adı hürriyeti, bilinçti, iffetti, başkaldırıydı! Ama en çok yakışanı fedakârlıktı. Daha sonra kadınların Kurtuluş Savaşı’ndaki yerlerine ilişkin bolca okuma imkânım oldu. Savaşı onlarsız kazanamazdık!

Öğretmensiz bir kadın kahramanlar geçidi eksik olurdu doğrusu. O “gitmesi zor” uzaktaki köylerden biriydi köyüm. İlkokuluna bayan öğretmen göndermek akıl kârı değildi o zamanlar. O yüzden ilkokulda kadın öğretmenim olmadı. Gel zaman “ortaokullu” olduk, küçük dünyamızın “büyük İkizdere’sinde”. Orada, o bin bir yokluğun kol gezdiği Ortaokulumuzda keşişti yollarımız ilk bayan öğretmenimizle. Görünüşü, giyinişi, konuşması ve oturup kalkması ile belli ki çok başka muhitin genç bir hanımefendisiydi. Kasabamıza yeni tayin edilmiş bir doktorun eşi olarak düşmüştü, bizim uzak diyarların küçük ve yalın mutluluklarla yokluğa meydan okuduğumuz İkizdere’mize. Zor keşişirdi yollarımız yoksa. Biz

iki-üç ay görev yapıp ortadan kaybolan öğretmenlere de alıştık. Bu yokluğa, bu hırçın insanların muhteşem manzaralarla örülü yaban iklimine fazla dayanamaz, çeker gider diye düşündük. İlk zamanlar şivemizi anlamakta ne denli zorlandığına tanık olmak bizim için büyük bir keyif vesilesi oldu. Kendimizce çok eğlendik, öğretmenimizin ince sesi ve kibar konuşma tarzıyla. İlk zamanlar bizi anlamakta hayli zorlanmıştı. Oysa zannımızca bizler dünyanın en güzel Türkçesini konuşuyorduk ve bu yeniyetme öğretmen muhteşem şivemizi anlayamıyor ve olur olmaz yerlere serpiştirdiğimiz “da!” vurgusunu yanlış buluyorduysa bu onun sorunuymuş! İlginçtir, kısa süre sonra işler değişti. Olağanüstü çaba gösterdi bizim şivemizi değiştirmek; bize “düzgün” Türkçe öğretmek için. Başarılı oldu mu bilemem, bir süre sonra aramızda örtülü bir mutabakat oluştu sanırım, işi zamana bıraktık. Derslerini aksatmadı, yoklukları bahane etmedi, bize bilginin yanında davranışlarıyla da rehberlik etti. Doktor olduğu için sözü daha çok geçer diye eşini ailelerimizle görüştürdü bizim geleceğimiz için. Boş geçen bazı derslerimize eşinin girmesini sağladı. Bize ve ilçemiz sakinlerine öğretmenin ve kadının neler yapabileceğine ilişkin somut rol modeli oldu. Selam, saygı ve muhabbetlerimle anıyorum Ayşe öğretmenimi... Neredesin öğretmenim?

* * *

Ortaokul demek benim için Atsız romanlarına dalmak demektir aynı zamanda. Dalış o dalıştır, çıkışı yoktur, malum. O halde gerçeklikten hayale doğru uzanan yolda Atsız atanın bize sunduğu muhteşem kadın kahramanları anmadan geçmek olmaz! Atsız’ın kadın kahramanlarına bir de “Geri Gelen Mektup” şiirini eklerseniz, gençliğe yeni durmuş bir Türk Ülkücüsünün kadına dair muhayyilesini besleyen en güçlü damarı da keşfetmiş olursunuz zaten... Bir şeyi daha keşfedersiniz aslında: Kılıçlarla, savaşlarla, ölümlerle dolu o dünyada en saf, en namuslu, en romantik ve elbette en yiğit bir sevda hikâyesinin içerisine gömülürsünüz. Atsız’ın kadın kahramanları hayatınızın bir yerinde mutlaka çıkar karşınıza. Nasıl çıkmasın ki?

Ortaokulda, lisede olduğunuzu düşünün. Her baktığınız kızda bir Almıla, bir Gökçen, bir Güntülü, bir Ayhanım edası aramaz mı gözleriniz? Ve her Atsız okuyucusunun gönlünün en müstesna yerlerinde, ömrünün her çağında bu hayali kahramanların topladığı bir mekân yok mudur? Kızlarımızın,

yeğenlerimizin adı niçin Gökçen, Almıla, Güntülü olur sanırsınız? Bu derin bir hikayedir...

Vebalin büyüktür Atsız Ata... Bizleri böyle romantizmin uçurumuna sen sürükledin. Senin yüzündendir ki biz ülkümüzü sevmedik sadece, ona sıırılsıklam âşık olduk, âşık! “Ah min’el aşkı ve haletihî”...

Kadın kahramanlardan söz eder de Aytmatov’un durağına uğramasa kervanımız çok şey eksik kalır. Öz oğlunun mankurtlaştığını görüp onun okuyla canını veren Nayman Ana’nın hikayesi; Cengiz Han’a Küsen Bulut’taki “yaşlı köle Altın’ın mucizevi öyküsü”, Cemile’nin bir aşk örgüsünden vatan sevgisine bulan yolculuğu, “Selvi Boylum Al Yazmalı”da Aysel’in aşk-sevgi ikileminde sevgi ve emeği tercih edişi ve İlyas’ın “beni kötü bir adam olarak bellemeyin” diye hayıflanışı... Lakin fedakârlığın, dirayetinin ve acıların cismanileştiği bir karakter var ise o “Toprak Ana”dır...

Gönlüden Tefekküre Kadınlar

İşte sizlere bizim erkek algımızda kadın mefhumunu şekillendiren kahramanlardan bir buket... Gönlümüzden bir örtüyü aralayarak altın tahtına kurulan kadın kahramanlarımı paylaştım sizlerle. Herkes gönlünü dinlesin, benzeri bir resim çıkacaktır karşımıza. Biz bize benzeriz zira...

Şimdi tefekküre doğru küçük bir gezinti zamanı...

Fikriyatımızı güçlü kalemleriyle besleyen ve toplumumuzun kadınlarının neler yapabileceğini gösteren birkaç kadından bahsetmeme müsaade ediniz.

1910’ları tasavvur ediniz. Büyük yenilgilerin büyük yıkılma ve çözülmeyi getirdiği Türklüğün belki en karanlık zamanlarından bir kesit. Böyle bir ortamda birçok erkekte daha önce davranan bir kadın vardı. Güçlü kalemle toplumun vicdanını uyandırmaya çalışan Halide Edip. Öyle ki o dönemde yazdığı bir kitapta Ömer Seyfettin’in “biz erkekler Turan, Turan diye kıvrılırken iki kadın önümüze geçtiler ve yolumuzu açtılar” mealinden bir cümlesi düştü hafızama. Sözü ettiği kadınlar “Yeni Turan”ın yazarı Halide Edip ve “Aydemir”in yazarı Müfide Ferit idi...

Özellikle Halide Edip’in kitap kahramanı “Yeni Turan” davası için bin bir fedakârlık yapan; sevdasından vazgeçen ve içinde bulunduğu toplumun geri kalmışlık meselesinin üstesinden gelebilmek

Fotoğraf: Erkan KALENDERLİ / İSTANBUL

için eğitim seferberliği başlatan bir kadındı... Toplumsal ve dinî değerler ile hurafeleri ayıran bu yeni kadın tipi başında örtüsü, edepli ve vakur tavrı ile toplumun her meselesini sahipleniyordu ve ille de eğitim diyordu...

Bu kadınlar, zamanlarının ve ne yazık ki günümüzün bir çok bakımından önündeydiler. Erkeklerin toplumda kendilerine yer vermesini istemediler; kendi yerlerini kendileri bizzat elde ettiler. Sonrası camiamızda kadınlar bakımından uzun bir sessizlik dönemidir. Ta ki 1960'lara kadar. Arada mutlaka başkaları da vardır ama bizim nesil Ülkücüler için "kadın romancı" dediğinde akıllarına "Emine Işın" gelir. Su gibi içtik o dönem romanlarını ve bize "ne okuyayım?" diye soran her gence "Sancı" ile başla dedik... Ardından Sevinç Çokum adını duyar olduk, ilkin hikayeleri sonrasında romanları ile ve ille de "Hilal Görününce" diyerek...

Arkası gelmedi yazık ki. Akamete uğradı, baskın yedi kervanımız. Yönümüzü, aklımızı, aşkımızı almak istediler elimizden. Yazık ki 1980 darbesinin etkilerini hep "siyaset" ile sınırlı bir alanda sorguladık. Oysa o darbe çok daha fazlasını tahrip etti. 1960'ların sonlarından itibaren yeni yeni inşa etmeye çalıştığımız "ikinci aydınlanma" hamlemizi yıkıp geçti. Ülkülerimize musallat oldu. Camiamızı fetret devri misali öbeklere ayırıp birbiriyle uğraşır hale getirdi. Enerjimizi dışa değil, içe dönük ve güñübürlük meselelerle tüketmemize sebep oldu.

Dilimiz, ideolojik iklimimiz zenginlikleri kaybetti, giderek yavanlaştı ve çoraklaştı. "Töre"imizi bile bu dönemde kaybettik... Camiamızın kadın silüetleri de o arada giderek bulanıklaştı ve sessizliğe gömüldü... Arada bir "Türk Edebiyatı" ve "Kubbealtı" etrafında rastladık kadın seslerine ve o sesler gürültülerimiz arasında biçare çırpınışlara dönüştü...

Bizim camiada kadının sesi giderek kısıklılaşırken 1980'lerden itibaren çelişkili bir durum çıktı ortaya. Bir zamanlar kadın mevzuunu her dillendirene "kâfir" yaftasını iliştiren "dinci kesim" kadının toplumsal hayattaki yerini genişletme konusunda büyük bir atılıma girdi. Bugün o camiayı temsilen aklımıza onlarca isim gelir de bizim camia için aynı isimleri tekrarlamaktan başka çaremiz yok gibidir.

Son Nokta

Kadına dair hikâyemizi coşkulu ama mahcup bir eda ile anlatmaya çalıştım. Bu coşkulu ama mahcup tavır, bizim nesle en çok yakışanıdır sanırım. Biz 1978 kuşak Ülkücüleriz. Bizden önce ve sonrakilerin söyleyecekleri şeyler de vardır mutlaka. Ve elbette camiamızın kadınlarının daha yüksek tondan konuşacakları zaman çoktan gelmiştir. Hiç değilse bu meselemizi daha anlayışlı ve birbirini besleyen bir tavırla ele alalım. Kadınlarımız ayağa kalkarsa erkeklerimize koşmak için fırsat doğar, "yeni ufuklara doğru!"

TÜRK AYDINLANMASI VE KADIN HAKLARI

•
Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU*

Türkçülüğün, Anayasa tartışmaları gölgesinde cahil bir grup tarafından ırkçılığa indirildiği bir dönemde, 8 Mart Kadınlar günü münasebetiyle, Türkçülüğün lokomotif olduğu Türk aydınlanmasını ve kadın haklarını bir daha hatırlamak bir zaruret gibi görünüyor.

Türk Aydınlanması: Türk milliyetçiliği veya Türkçülük sadece Türkiye’de değil Türkiye dışında da özellikle Rusya Müslümanları arasında bir aydınlanma ve çağdaşlaşma yolu olarak kendi özel şartları içerisinde vücut bulmuştur. Türk Aydınlanması tek bir merkezde değil bir birinden bağımsız birçok mekânda doğup gelişmiş sonra bu çizgiler bir araya gelerek özgün bir terkip oluşturmuştur. Bu mekânları Türkiye, İdil- Ural- Kırım ve Azerbaycan olarak sınırlandırabiliriz. Rusya’daki içtimai, iktisadi ve siyasi gelişmelere bağlı olarak Rusya’nın Orta Asya ve Uzak Doğu’yla olan ticaretinde aracı rolü üstlenen Tatarların zamanla ticarete ve bürokraside yükselişleri Türk milliyetçiliğini doğrudan etkileyen Tatar burjuvazisinin doğmasına imkân verdi. 18. yüzyılın sonlarına doğru II. Katerina döneminde Rusya’nın Müslüman Türklere karşı tutumunu yumuşatmasının ardından içtimai, iktisadi ve manevi durumları hızla iyileşen bu kesimler bir yandan kendi köklerine ilgi duyarken bir yandan da çağdaş hayatı kavrayacak yenileşmeci bir tavır içerisin yöneldiler. Bunları yaparken kendi dindaşları ve soydaşları olan Osmanlı Türkleriyle ilişki kurma gereği ortaya çıkmıştı. Azerbaycan’da ise daha çok petrolün bulunması ve işlenmeye başlanmasından sonra İdil-Ural sahasındaki Türklerinkine benzer şekilde iktisadi ve içtimai olarak canlanma imkânı bulunacaktır.

20. yüzyıla gelindiğinde Çarlık Rusya’sı Türk illeri sahasında genişlemesinin bir sonucu olarak Osmanlı’dan daha kalabalık Müslüman Türk nüfusa sahip olmuştu. Refahın ve serbestliğin artmasına bağlı olarak canlanan kültür hayatı ilk olarak Kazan’da yenileşmeci (ihyacı) bir İslami anlayışın doğmasına

zemin hazırladı. Bu şekilde yetişen İslâm uleması sadece Türk dünyasında değil, bütün İslam dünyasında etkili olan genel aydınlanma hareketini başlatacaktır. Bu öncü ulema içinde; İmenli Abdurrahim, Abdürnasir Kursavi, Şehabettin Mercani, Kayyum Nasiri, Hüseyin Feyizhan gibi Kazan Türklerinin medeni uyanışına öncülük eden isimleri örnek veririz. Bunlardan Şehabettin Mercani bir yandan modern tarihçilik yöntemleriyle Türklerin tarihini ortaya koyarken, diğer yandan da İslami geleneği modern bir yoruma tabi tutuyordu. Bu aydınlar içinde tarihçi, dilci, edebiyatçı, âlimler Türk çağdaşlaşması ve aydınlanmasının özgün bir birikimini oluşturdular. Rus aydınlanmasının da getirdiği imkânlardan azami ölçüde yararlanan bu öncüler eğitim- öğretim işini en temel uygulama alanı olarak görmüşlerdir. Eski medrese anlayışı ve uygulamaları yerine Rus okullarıyla rekabet edebilecek yeni bir anlayışa ihtiyaç vardı. Bu anlayışın çabaları önce İdil- Ural Türklerinde, sonra da bütün Rusya Müslümanları arasında ‘Ceditçi’ (yenileşmeci) / ‘Kadimci’ (tutucu) diye iki akımın doğmasına yol açtı. Ceditçi düşünceleri, gelişmiş bir programla hayata geçiren Türk aydınlanmasının en önemli şahsiyetlerinden biri olan İsmail Gaspıralı’nın bu eğitim reformu kısa sürede Rusya’yı sarmış, başta Kazan Türkleri olmak üzere reformun ulaştığı her yerde ciddi bir canlanma meydana gelmiştir. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bu eğitim ve öğretim çabalarının sonucu olarak Kazan Türklerinin okuma- yazma oranı Ruslarınkinin üstüne çıkmıştır. Bu gelişme Türkiye’de de milli bilincin oluşmasında çok önemli bir etken olmuştur.

Türkiye’de 1908 Jön Türk Devrimi zamanlama açısından ilginç bir döneme denk gelmişti. Rusya istibdada dönerken Türkiye özgürlüğe yönelmişti. Rusya’da 1905 Devrimi’ne karşı gelişen irtican sonucunda Çarın, Rusya’daki Müslümanların düşünce ve basın özgürlüğü başta olmak üzere bütün özgürlüklerini kısıtlayan, 1907- 1908 gerici baskı

hareketinden sonra Kırımlı, Tatar, Azeri aydınlardan oluşan kalabalık bir seçkinler ordusu Türkiye'ye akmişti. Nitekim Temmuz Devrimi'ni izleyen birkaç ay içerisinde Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Mehmed Emin Resulzade, Abdürreşid İbrahim, Hüseyinzade Ali, Halim Sabit gibi isimler bunların başlıcalarıydı. Bunlar yeni yönetim tarafından çok iyi karşılandılar. Göçmen örgütleri kurulmuş, özgürlüğe yelken açmış Türk düşünce ve kültür hayatı onların rüzgârıyla daha sağlıklı, daha özgün ve siyasi hayatı gölgede bırakacak daha köklü bir devrim yaşıyordu. Onların siyasi hayattaki etkileri de görülmekte gecikmeyecektir. Bu buluşmanın tarihi bir tesadüften öte bir anlamı olmalıydı. Ağaoğlu, Akçura ve Ziya Gökalp gibi Türkçüler Jöntürk devrimini olumlu karşılamakla birlikte bunu yeterli görmüyorlar sadece siyasi bir değişiklikle sınırlı kalmamasını umut ediyorlardı. (1)

24 Temmuz 1908 devrimi ile kurulan meşrutî idare Türkçülüğün Osmanlı Türkiye'sinde serbestçe faaliyet gösterebileceği ve bir süre sonrada iktidara geleceği bir ortam yaratmıştı. Artık diğer ülkelerdeki soydaşları da Türkçülerin ilgi alanına girmeye başlamıştı. Çarlık Rusya'sı hâkimiyeti altında Osmanlı topraklarından daha fazla Türk'ün yaşadığı gerçeğini fark ettiler. Türk derneğinin kurulması ile buradaki Türklerin temsilcileri davet edilmiş ve bunlar kısa bir süre sonra İstanbul'da görünmeye başlamışlardı. Azerbaycan Türkleri bunlar içinde güçlü bir kanat oluşturuyordu. Bunların başında Ağaoğlu, Hüseyin-zade, Yusufbekov, Şair Mehmed Hadi, Karabekov vardı. Bunlar Türkçülük çalışmalarında çok önemli görev üstlendiler. Gaspıralı, Akçura ve Hüseyinzade İttihat Terakki'nin yüksek kuruluna katılmaya davet edilirken Ağaoğlu, İstanbul eğitim müfettişliğine atanmıştı. Her zaman verimli bir yazar olan Ağaoğlu, bu süreçte İran yanlısı tavrından Osmanlı merkezli Türkçülüğe uzanan siyasi evrim çizgisini bu dönemde tamamladı. (2)

Dağılan imparatorluğun içinde Türkçülüğün en güçlü sesi olan Türk Yurdu mecmuasındaki Türk Aleminden başlığını taşıyan günlük fıkralarda siyasi, içtimai ve kültürel meseleler, Türk dünyasının bütünü ve Türklük nokta-i nazarından ele alınıyordu. Bunun sonucunda kamuoyunda Osmanlı bakış açısının yerini Türkçü bakış açısı, Türklerin başlı başına bir dünya oluşturdukları, kendilerine özgü gelişme çizgileri ve sorunları olduğu düşüncesi taraftar toplamaya başlamıştı. Bugün de kullandığımız "Türk Dünyası" kavramı bu dönemim ürünüdür. Türk Yurdu'nda

Akçura ile birlikte, Rusya'da ortaya çıkan Müslüman Türk-Tatar burjuvazisinin ilerlemeci ideolojisi olan Türkçülük Osmanlı toplumunda örnek bir model olarak sunulmaktaydı.

1910'lardan sonra Türkçü aydınlar arasında "halk" kavramı yeni bir ilgi alanı hâline geldi ve bu ilgi sonuçta yeni bir derginin, "Halka Doğru" dergisinin yayına başlamasıyla sonuçlandı. Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Celâl Sahir, Hüseyinzade Ali, Mehmed Emin, Halide Edip, Köprülüzade Fuad, Ağaoğlu gibi Türk Yurdu yazı kurulunda bulunan aydınlar halkçılık düşüncesinin de öncüsü oldular. (3) Bu dönemde imparatorluğun ekonomik yapısı, bir yarı - sömürge düzeni içindedir. Bu tabloda ekonomiyi kontrol eden güçler ya da hâkim sınıflar, yabancılar ve onunla bütünleşen azınlıklardır, kaybeden gruplar ise genellikle Türklerdir. Bir anlamda sınıf çıkarları ile millet çıkarları örtüşmektedir. Bu halde halkçılığın sınıfsal içeriğini milliyetçilikle buluşturmak imkânı doğmaktadır.

Bu dönem Türkçü aydınların çağdaş, laik, milli ve halkçı bir devlete giden yolda ne denli katkı yapmış olduğu açıktır. İkinci Meşrutiyet dönemi siyasi alandaki projelerinde başarısız bir görünüm çizmekle beraber, düşünce alanındaki söz konusu özgün yapısı ile değerlidir.

Türk Aydınlanmasının Alamet-i Farikası Kadın Hakları: Türklerde kadının konumunun diğer İslam toplumlarından farklılık arz ettiği dikkat çekici bir hususiyettir. Bunun tarihi kökleri ayrı bir yazı konusu olmakla birlikte İslâm uygarlığına, Arap ve Fars anasırından sonra farklı bir boyut katan Türk unsuru, tarihi süreç içerisinde diğer unsurlardan kadına verdiği üstün konum ile ayrılır. İslâm uygarlığının diriliş çağı olarak görülen Timurlu dönemi bu konuda dikkat çekici bir misal teşkil eder. Şahruh'un oğlu Uluğ Beg babası tarafından Maverâünnehir hâkimliğine tayininden (1409) hemen sonra inşa faaliyetlerine girişmişti. İnşa ettirdiği eserlerin en eskisi "kadın-erkek bütün Müslümanlara ilim tahsil etmenin farz olduğu" hadisinin kapısı üzerinde yazılı bulunduğu Buhara'daki kendi adını taşıyan medrese idi. (4)

Türk Ceditçiliğinden Kemalizm'e kadar Türk çağdaşlaşmasında kadın hakları ve kadının toplum içerisinde konumunun yükseltilmesi konusu öncelikli bir yer tutar. İsmail Gaspıralı daha 1881'de Tavrida Gazetesi'nde Rusça olarak yayınlanan meşhur makalesinde kendi ilân ettiği programında. "Müslüman kadının hürriyete kavuşturulmasını" ön görüyordu. 1906 yılında Gaspıralı'nın Tercüman'ı

yanında çıkardığı bu amaca hizmet eden “Âlem-i Nisvan” (Kadınlar Alemi) adlı dergi kızı Şefika hanım tarafından 1910 yılına kadar devam ettirilecektir. Alem-i Nisvan kadınların hukuki durumları, eğitimleri ile yakından ilgileniyor, onları sanat, edebiyat ve musiki gibi konulara da yönlendiriyordu.(5) Ağaoğlu da 1900 yılında “İslâm ve Ahund” adıyla yazdığı din adamlarındaki yozlaşmayı ve Azerbaycan’da mezhep ayrılığının İslâm’a vermiş olduğu zararları anlatan risalesi basılamamış elden ele çoğaltılarak dağıtılmıştır. 1901 yılında yazdığı “İslâma Göre ve İslâm’da Kadın” adlı diğer risalesini Rusça olarak Tiflis’te yayınlamıştır. Ağaoğlu, bu risalesinde “Müslümanların kurtarılması, onların manevî, hatta siyasi kalkınmaları yalnız iki mesele hallin bağlıdır. Kadın meselesi ve alfabesinin ıslahı” diye yazar. Eserinde kadınların insani haklardan mahrum tutulmasının İslâm’a da uymadığını anlatmaya çalışmıştır.(6) Yine Türk aydınlanmasının Azerbaycan bölgesi, drama, müzik, tiyatro, opera gibi çağdaş sanatların Türk kadınlarıyla buluştuğu öncelikli bir bölge olmuştur. Nitekim Şark’ta yazılan ilk opera Leyla ve Mecnun’un yazarı olan Üzeyir Hacıbeyli’nin talebesi olan ve bugün 85 yaşını dolduran Şefika Ahundkızı’nın yine Şarkta ilk kadın opera bestekârı olması yine tesadüf değildir.

1916 yılında Birinci Dünya Savaşı’nın ağır şartlarının milletin üzerine bindiği günlerde, II. Meşrutiyet sonrası kadınların elde ettikleri bir takım haklar, bir kısım tutucu çevreleri rahatsız etmekteydi. İttihat Terakki içerisindeki bazı mebusları da harekete geçiren bu çevreler, Kafkas ve Çanakkale cephelerinde Müslümanlık uğruna askerlerin canlarını verdiği bir sırada İstanbul’da kadınların çarşı ve pazarda peçelerini kapatmaksızın, hatta manto giyerek gezmelerine ve bazı bakanlıklarda kadın memurların çalışmaya başlamalarına ateş püskürüyorlardı. Din-i İslâm’a mugayir olarak gördükleri bu durumun dindar insanların vicdanlarına dokunduğu gerekçesiyle söz konusu hakların geri alınmasını istiyorlardı. Savaşın ağır şartları karşısında bir de bu muhalefetle uğraşmak istemeyen Enver ve Talat paşalar bu talep karşısında fazla direnecek gücü kendilerinde göremiyorlardı. İşte bu nazik dönemde Türk aydınlanmasının büyük ismi Ziya Gökalp, tüm ağırlığını ve kararlılığıyla efkâr-ı umumiye ile vicdan-ı amme (kamu vicdanı) arasındaki farkı ortaya koyarak, bu geri gidişi önlemiştir. (7)

Cumhuriyet’le birlikte Türk kadınlarının elde ettiği haklar Türk aydınlanmasının ileri bir pratiğini oluşturmaktadır. Bu başlı başına bir çalışma konusu olmakla birlikte kadın hakları ve kadının konumunun yükseltilmesi konusunun Türk aydınlanmasını diğer aydınlanma modelleri arasında en bariz ayırt edici hususiyeti olarak kendini gösterir. Bunu Malezya ve Türkiye meclislerinde eş zamanlı olarak çıkarılmaya çalışılan kadın odaklı yasa tartışmalarında açık bir şekilde görebildik. İslâm dünyasında iktisadi gelişmişlik yönü ile çoğu kere örnek gösterilen Malezya’da, yurtdışına çıkacak kadın vatandaşlarına “aile rızası” şartını getiren ve kadını özgür ve eşit bir birey olmaktan çıkararak utanç verici bir yasanın görüşüldüğü günlerde, muhafazakâr ağırlıklı bir meclise sahip olan Türkiye’de “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”un tüm meclisin ortak iradesiyle kanunlaşması bile, aslında Türk aydınlanmasının Türkiye’yi çevresinden nasıl farklı bir konuma yükseltmiş olduğunun bir göstergesidir. Yine Sovyet sonrası ortaya çıkan Türk Cumhuriyetlerinin Afganistan tarzı siyasi, sosyal ve kültürel bir biçime dönüşmemesinin önünde en büyük engel yine Türk aydınlanmasının söz konusu karakteri olduğu söylenebilir.

DİPNOTLAR:

- (1) François Georgeon, *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura (1876-1935)*, çev. Alev Er, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, 3. baskı, İstanbul, 1999, s. 61, 85.
- (2) Tadeusz Swietochowski, *Müslüman Cemaatten Ulusal Kimliğe Rus Azerbaycanı 1905-1920, Tercüme Nuray Mert, Bağlam Yayınları, İstanbul 1988, s. 104-105.*
- (3) François Georgeon, *Türk Milliyetçiliğinin.*, s. 70, 102, 108-110.
- (4) Wilhelm Barthold, *Uluğ Beg ve Zamanı*, çev. İ. Aka, *Kültür Bakanlığı 1000 Temel Eser*, Ankara, 1990.
- (5) Nadir Devlet, *Rusya Türklerinin Milli Mücadele Tarihi (1905-1917)*, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 1999, s. 18, 191.
- (6) Yusuf Akçura, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri, 1928 Yılı Yazıları*, *Kültür Bakanlığı yayınları*, Ankara, 1981, s. 180-183.
- (7) Mehmet Emin Erişirgil, *Bir Fikir Adamının Romanı Ziya Gökalp*, *Nobel Yayınları*, Ankara, 2007, 111- 119.

TURAN DUA'SI

•

Ali KINIK

Seni, acundan yüce tek 'var' saymışım Tanrı'm
Göge değen başımı, yere eğmişim Tanrı'm
Ve gönlümde yanına çiçek koymuşum Tanrı'm
Bu sevgiyi sen verdin, bu da benim nazımdır
Korkak kullarca değil, erkekçe niyazımdır

Ey Tanrı'm, yüce Tanrı'm
Kat, gücü güce Tanrı'm
Bölük bölük bölündük
Sonumuz nice Tanrı'm

Sensin derdi yaratan, derman olan yine sen
Sensin Türk'ü yaratan, ayrı kılan yine sen
Yüce dağlar birleşir, eğer ki sen 'ol' desen
Dilersen kes hakkımı ekmeğimden, suyumdan
Bu birlik, varlık demek esirgeme soyumdan

Kapına durdum Tanrı'm
Yere diz vurdum Tanrı'm
Çek şu kızıl perdeyi
Bir olsun yurdum Tanrı'm

Tanrı'm, şerefim için, namusum, dinim için
Şerefsize bilenen şerefli kinim için
'Ben' dedim ya, andolsun, sanma ki benim için
Ahlaksız çarklar için, saklanmaz farklar için
Şu çakal insancıklar, şu Bozkurt Türkler için

Açtım elimi Tanrı'm
Çözdüm dilimi Tanrı'm
Kabul et bu duamı
Arz-ı halimi Tanrı'm

Bir gece, ağlar gibi kurtlar uludu dağdan
Gözlerime kan değdi, dokuz yaralı tuğdan
Bir türkü, bir de ağıt kopardım eski çağdan
Türküm umudum olsun, ağıdım yaram olsun
Türküsüz ve ağıtsız gün bana haram olsun

Bu acı beter Tanrı'm
Sanmam ki biter Tanrı'm
Belki benden artar da
Neslime yeter Tanrı'm

Bizi zulme bileyen bu kutlu güç senindir
Haklı ve yiğit kılan şerefli taç senindir
Türk olmaksu suçumuz, bu soylu suç senindir
Sanma ki bu sorgudur, sen Tanrı'sın, ben kulum
Sen sabırda zenginsin, bense işte yoksulum

Dört yanım soru Tanrı'm
Hepsi en zoru Tanrı'm
Soruların zorundan
Soyumu koru Tanrı'm

Sen Tanrı değil misin, adını yargılatma
Sana Tanrı deyince, dinimi sorgulatma
Ya adam et bunları, ya beraber yaşatma
Kanı bozuk olanlar 'Türk'üm' diyemesinler
Ve Türk'ün dik başını yere eğemesinler

Gökçek Tanrı'm, gök Tanrı'm
Sevgisi büyük Tanrı'm
İti kurda baş kılma
Bu ne ağır yük Tanrı'm

Şimdi beni ezenler, demek soyumu bilmez
Bozgunun ardındaki mutlak toyumu bilmez
Demek beni bilir de, deli huyumu bilmez
Çin'de kırkbir çeriyle ihtilal yapan kimdi?
Peki o uslanmaz kan hangi bedende şimdi?

Şükür ki bende, Tanrı'm
'Niçin'i, sende Tanrı'm
Bugünü de kutlu kıl
Gözlerim dünde Tanrı'm

Türkiye benim yurdum, canım kurban bu yurda
Fakat bir dağ az gelir mayası hür bozkurda
Kıralım şu zenciri artık ferman buyur da
Sınırları bozalım, yeni baştan çizelim
Kendi toprağımızda hesapsızca gezelim

Bir ferman buyur Tanrı'm
Dünyaya duyur Tanrı'm
Türk'ü Türk'e kavuştur
Var beni ayır Tanrı'm
Çünkü o gün her ölen
Sadece uyur Tanrı'm

TÜRK DÜNYASININ BÜTÜNLEŞMESİNDE KADIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Yrd. Doç. Dr. Şenol BAL*

Gönüllülük karşılık beklemezsiniz, zevkle, isteyerek, toplum yararına bir şeyler yapma arzusu ve kişinin iyi ve doğru olduğuna inandığı bir amaç uğruna emeğini ortaya koymasındır.

Gönüllü kişiler; her bir bireyin toplumun bir parçası olduğunun bilinci ve “geleceğin daha iyi olması için ben de bir şeyler yapabilirim” düşüncesiyle; zamanını, maddi imkânlarını, emek ve bilgilerini, insanî ya da toplumsal bir amaç için ortaya koyan kimselerdir.

Gönüllü çalışmalar içerisinde insanlar topluma yararlı olmanın hazzını yaşarlar. Güven duygularını pekiştirirler. Kendisi gibi düşünen insanlarla bir arada olarak aidiyet duygusunu yaşarlar. Gönüllülük bir sosyal sorumluluktur.

Bugün, vakıf ve dernekler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları (STK), üyelerin ve toplumun eğitimi, iletişim ve dayanışma, toplumsal sorunlarda fikir üretme, üyelerin çıkarlarını savunma gibi fonksiyonlarını yerine getirirken uluslararası alanda proje üretimi ve işbirliklerine girmekte, ortak üretimler ortaya koymaktadır.

Devletler arasındaki sosyal ve kültürel ilişkilerin sivil toplum kuruluşlarına devredilerek daha kalıcı diyalogların sağlanmaya çalışıldığı çağımızda, her alandaki sorunların çözümüne yönelik olarak politika ve tedbir geliştirirken yalnızca doğrudan diğer devletlerin yapılarını, yani hukuki ve kurumsal düzenlemeleri incelemek yeterli olmamaktadır.

Asıl önemlisi sivil toplum kuruluşlarının nasıl çalıştığı, nasıl ve ne türde işbirlikleri geliştirdikleri, devletin ve toplumun bazı görevlerini üzerine alırken nasıl bir yöntem ve yaklaşım sergilediği gibi hususların incelenmesidir.

Batılı toplumlarda ve Avrupa’da birçok faaliyet alanı, toplumun yönlendirilmesi ve uluslararası işbirlikleri için STK’larının kurulması için alt yapı oluşturulmakta ve teşvik edilmektedir.

Bilhassa batılı ülkelerin az gelişmiş ülkelere kaynak aktararak o kaynakların kendi uzun vadeli amaçları doğrultusunda kullanılmasını sağlayacak bir politika

çerçevesinde, kendi STK’larını kurdurdukları bilinmektedir.

Böylece iki devlet arasında resmi birçok kural ve izin gerektiren bir süreç by-pas edilerek STK’dan STK’ya görünümü altında, aslında ülkeden ülkeye ve belli amaçlar doğrultusunda harcanmak üzere kaynak ve ideolojiler aktarılabilmektedir.

Casusluk olarak nitelendirilemeyecek bu çalışmalar uluslararası platformda etkinlik sağlamasına yönelik uzun vadeli kendi amaçlarına yönelik, kendileri açısından faydalı çalışmalardır.

Burada bir konuya dikkat çekmek isterim. Küreselleşme rüzgârıyla son 25 yıldır Balkanlar’da, Orta Asya’da, Orta Doğu’da ve Türkiye’de emperyalizmin “sözde demokrasi” programlarının araçları olarak kullanılan NGO(Non-Governmental Organizations)’lar hem sayıca artmış hem de emperyalist merkezlerden hedef ülkelere doğru büyük bir yayılma göstermişlerdir.

Çok uluslu şirketlerin, para spekülâtorlerinin veya istihbarat servislerinin yan kuruluşları olan bu NGO’lar toplumları istedikleri şekilde organize etmektedirler.

Ülkemizde özellikle AB sürecinin gündemde olduğu son 20–25 yıldır Kadın Hakları, İnsan Hakları, Din ve İfade Özgürlüğü, Azınlık Hakları konularında kamuoyu yaratacak kişiler ve örgütler tespit edilmekte, ek olarak yenileri kurdurulmakta, fon aktararak bu kuruluş ve kişilere bu merkezlerin sözcülüğü yaptırılmaktadır.

Bugün Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının ülkeye ve topluma hizmet çabalarında, tarihi tecrübeleri göz önünde tutarak teslimiyetçi bir anlayışla değil, kendimize özgü milli hassasiyetleri de dikkate alan, irdeleyen, sorgulayan bir zihniyetle meseleleri değerlendirmesi, geleceğimiz açısından çok önem arz etmektedir.

Soğuk Savaş sürecinin sona ermesi birçok bakımdan Türk devletleri için iyi bir gelişmedir. Bununla beraber başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile buldukları

ülkelerde siyasi veya anayasal varlığı tanınan Türk halklarının sorunlarını çözmek, haksız saldırı ve propagandalara karşı ulusal ve uluslararası hukukun imkânlarını kullanmak, ekonomik ve kültürel alanda işbirliği ve dayanışmayı sağlamak konusunda yetersiz kalındığı görülmektedir

Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığına kavuştukları yıllar, hem küreselleşme sürecinin, hem de küresel entegrasyon hareketlerinin hızlandığı bir döneme denk gelmiştir.

Bu süreçte siyasi-sosyal-ekonomik ve tarihi açıdan karmaşık ve sancılı bir değişim tecrübesi yaşandı. İzlenen sosyo-ekonomik reformların derinliği, kapsamı, zamanlaması ve hızı açısından her ülke kendine göre ayrı bir strateji izlese de, bu sürecin hala tam olarak nihayetlenmediği söylenemez.

Türk Cumhuriyetlerinin; diğer devletler, uluslararası sistemin önemli aktörleri olan uluslararası kuruluşlar ve NGO'lar ile ilk defa ilişki kurmaları, sadece ekonomik değil, siyasi, sosyal kültürel çok çetrefilli bir dönüşüm ve değişim sürecinin başlamasıyla zor ve sancılı bir süreç yaşadıklarının altını çizmek isterim.

Yine de 20 yıllık bu sürece baktığımızda ve dünyadaki küreselleşme rüzgârı göz önüne alındığında bazı menfi gelişmeler dışında, Türk Cumhuriyetlerinin genel olarak bağımsızlıklarını perçinlediklerini devlet ve bürokrasilerini kurumsallaştırdıklarını ve dünyaya açıldıklarını, ekonomik sistemlerini yeni anlayışa uygun hale getirmeye çalıştıklarını görüyoruz.

İçinde yaşadığımız yüzyıl, dünyada STK'ların rolünün yeniden şekillendiği bir yüzyıldır. Türk Dünyasında sivil toplum yapısını geliştirecek, bu süreci iyi yönetecek kurum ve kuruluş, program ve projelerin bir an önce teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Türk Dünyasında sivil toplum oluşum sürecinde büyük sıkıntılar vardır. Bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetlerinin yakın siyasi ve ekonomik geçmişleri ve yaşadıkları süreç ve alışkanlıklar, teşkilatlanma yapısını kurmada ki ürkeklik ve tecrübesizlik ve maddi imkânsızlıklar sivil toplum oluşumunu ve gelişmesini yeterince sağlayamamaktadır. Yine bir kısım STK'nın Batının projeleri ile fonlanarak, onların sözcülüğünü yapmaları ve projeleri geçim kaynağı olarak görmeleri de ayrı bir garabettir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Annan planı sürecinde STK'ların Batı propagandasıyla oluşturdukları kamuoyunun nelere mal olduğu,

Kırgızistan'da iç barış ve devlet düzeninin bir türlü sağlanamamasının başlıca sebeplerinden birinin STK'lar vasıtasıyla dışarıdan yapılan müdahale olduğu unutulmamalıdır.

Dünyadaki bu süreç değerlendirildiğinde, Türk Dünyasının bütünleşmesinde sivil toplum yapılanmasının sağlıklı bir şekilde tesisi çok önemlidir.

Bu yüzden on yıl evvel Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma Derneğini kurduk. Türk Dünyasındaki kültürel, sosyal, iktisadî ve stratejik ilişkilere zemin hazırlayacak bilincin oluşturulmasında, olgunlaştırılmasında sivil çabaların ve bilhassa kültür taşıyıcısı kadın girişimlerinin ne kadar önemli olduğunun da farkındaydık. Türk Coğrafyasında öncelikle kadınlar arasında bilinç oluşturma, ortak değerlere sahip çıkma misyonunu yüklenerek kolay olmayan bir göreve talip olduk.

Ne kadar isabetli bir karar verdiğimizizi, Orta Asya ve Balkanlar'da muhtelif bölgelere yaptığımız ziyaretlerimizde ve düzenlediğimiz toplantılarda daha iyi anladık.

Sovyetlerin dağılmasından sonra, başta Batı dünyası olmak üzere, Rusya'nın İsrail'in, Çin'in, Güney Kore'nin bu bölgelerde NGO'ları vasıtasıyla ülkemizde de olduğu gibi projeler ve fonlar ile beslediği gönüllü kuruluşlara ve bilhassa kadın kuruluşlarına emperyalist görüşlerini nasıl aktardıklarına şahit olduk.

Ankara merkezli olmayıp Washington merkezli cemaat yapılmasını saymazsak, Türk coğrafyasında olmayan maalesef Türk Sivil Toplum Kuruluşlarıdır.

Bu on yıl sürecinde dört kez Balkan Türk Kadın Kurultayı ve iki kez de Türk Dünyası Kadın Kurultayı gerçekleştirdik. Kurultayların sonucunda, Türk Dünyası Kadın Birliği ve Balkan Türk Kadın Birliği teşekkül etmiştir. Bu birliklere Türk coğrafyasından çok sayıda kadın kuruluşu üyedir. Türk Dünyası Kadın Birliği otuz üç ülkeden, kadın sivil toplum kuruluşlarının, parlamenterlerin, akademisyenlerin oluşturduğu, Balkan Türk Kadın Birliği ise Balkanlardaki Türk Kadın Teşkilatlarının üye olduğu platformlardır. Son altı yıldır projelerimiz hükümetçe desteklenmediği için toplantılarımızı devam ettiremiyoruz ama irtibatlarımız devam ediyor. Yine bu on yıl içinde Derneğimiz Türk Dünyası ve Türkiye ile ilgili pek çok konuda konferans, seminer, panel, kültür geceleri ile Türkiye ve Türk coğrafyasına geziler düzenlemiştir.

Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma

Derneği(TÜDKAD) olarak, 2003 Aralık ayında düzenlediğimiz II. Türk Dünyası Kadın Kurultayının tebliğ konularını;

“Kadınların sivil toplum kuruluşlarına bakışı ve katılımı, Kültürel değerlerin korunmasında sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi ve Türk Devlet ve Topluluklarının gelişimi ve Türk Dünyasının bütünleşmesinde kültürel, ekonomik ve sosyal konularda işbirliği için sivil toplum hareketleri içinde kadınlar nasıl bir çalışma içerisinde olmalıdır” diye belirlemiştik.

Bu Kurultaya Türk coğrafyasından 33 ülkeden katılan yüze yakın kadının sunumları değerlendirildiğinde, her birinin kendi ülkesindeki durumu anlatan ilmi makale niteliğindeki sunumlarıyla ne büyük bir zenginliğe sahip olduğumuzu görmek heyecan ve azmimizi daha da arttırmıştı. Yüzlerce hatta binlerce yıl ayrı düşüğümüz, lehçe farklılıklarından dolayı tam olarak konuşamadığımız, sadece gözlerimizdeki ve yüreğimizdeki sevgiyle anlaştığımız, Orta Asya Türk kadınlarının bizlerin ne amaçla kurultayda bir araya geldiğini, hangi idealler uğruna toplandığımızı anlayıp anlamadıklarından biraz endişemiz vardı. Sibiryaya bölgesinde olan Hakasya Özerk Cumhuriyetinden Yazar Galina Hanımın Tebliği ile endişelerimizin ne kadar yersiz olduğunu anlamıştık. Galina Hanım konuşmasına, bu toplantının ruhunu özetleyen, destanla bugünü bağlayan ve hislerimize tercüman olan hikâye dili ile başladı. Tebliğin bu kısmını hiç değiştirmeden siz değerli okurlarla paylaşmak isterim.

“Umay Ana (Imay, Omay, Gumay) Türk halklarının anası, kaprisli tarihin kararı ile kayıplara karıştı. Çocuklarının bir kısmı İmay kutsal dağından (bu dağ Yenisey kıyılarında, Altay dağlarının yanında) Baykal’a kadar, diğerleri de Batı’da Ak Denize kadar; yani Doğuya güneşin doğuşuna, batıya al kırmızı güneş batımına doğru koşular koşular... Ve böylece kutsal Umay Ana unutulmaya yüz tuttu. Onun oğul ve kızları, Türk halkları arasında birlik kaybıldı. Ancak o annedir. O beklemeyi ve affetmeyi bilir. Göz nuru zayıflamış, simli elbiseleri eskimişti, fakat o inancını kaybetmemişti. Hayatın göbek bağı dünyanın her tarafına dağılan evlatların şuurunu geri getirmeliydi.

Ve o an geldi. Onun evlatları birbirlerine ellerini uzattılar. Umay ana yüksek dağlar, orman ve bölgeleri aşma sembolü olan altın tarağı aldı, güzel saçlarını taradı, eskilerini attı, güzel elbiselerini giydi, süslendi ve o yine tekrar büyük kutsal (İlahe) Umay Ana idi. O sevincinden türkü söylemeye başladı. Sırtında kutsal kanatları bitti, onları açtı.

Umay ana çocuklarına seslendi!

Toplanın, birleşin, ben sizleri hepimizi seviyorum. Evlatlarım; bu benim büyük ana sevgim içinizdeki güçlü, heybetli kanunuzun sesini uyandırsın. Acımasız tarihin sizlere ördüğü ayrı kimlik anlayışını unutun. Birbirinize ellerinizi daha çok uzatın. Birlik fikri ve hissiyle avucunuzdaki sıcaklığı kalplerinize yansıtın. Kızlarım; kadınların bir ayrıcalığı vardır, küçük insanı dünyaya getirmek için çektiği acı ve azaplardan sonra ilk o söyler ona, şefkatli, sevgi dolu sözcükleri, okşar ve öper yavrusunu. Öyle ise ayrıcalık hakkını kullanın, halkınızın sadık, güçlü, sağlam oğlanlarını ve narin ve güzel kızlarını yetiştirin.

Yeniden canlanan, sevgi dolu Umay Ana kendi hanım neslini Türk Dünyası Kadın Birliği adı altında toplamaktadır. Kadın, aileye giden yolda, amaca ulaşmada seçilen yönün doğruluğunu ve yapılacak işin sağlamlığına inanç vermektedir.

Umay Ana Türk Dünyası hanımları için Annelik devri başlangıcıdır.

Biz Türk Dünyası Kadınları Kurultayı delegeleri; bağımsız Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma Derneğinin (TÜDKAD) ilk adımlarını gördük. Çocuğun ilk adımları herkesi duygulandırır; kalbe dokunur. Hadi gelin, biz Türk dünyası hanımları, Türklerin en eski adetlerinden olan köstek (ip) kesme âdetini yapalım. Hatırlayın bu adet her zaman çocuğun ilk adımlarından sonra yapılmaktadır. Bakın, Umay Ana bizi duymuş, en güçlü atlardan yün alarak uzun yol ve zamanın sonsuzluğunu ifade eden ipi altın elleri ile örmüş. Biz bu iple TÜDKAD’ın ayak bileklerini bağladık, Umay Ananın en verimli inek ve koyunlardan topladığı sütü göklere serpiyoruz, kutsal atlar ile tüttürüyoruz ve altın makaslarla bu ipi burada kesiyoruz. İpler düştü, artık yavrumuz “TÜDKAD” büyük dünyaya engelsiz adımlarınla ilerle! Senin aydın düşünce, isteklerin ve güzel ideallerinin gerçekleşmesi dileği ile. Türk coğrafyasının Umay anaları yollarına devam ediyorlar, sessiz ve derinden.”

Türk Coğrafyasında özellikle Balkanlardaki STK’ların, özellikle kadın kuruluşlarının her türlü olumsuzluğa ve imkânsızlığa rağmen, toplumun milli kimliğini ve Türk Kültür değerlerini korumadaki rolü kelimelerle anlatılamaz. Tüm Türk Coğrafyasında tanıdığım çalışmalarını yakinen takip ettiğim lider kadınları ve dernekleri tek tek size tanıtmak isterdim ama isimlerini sayarak bir kaç örnek vereceğim. Makedonya’da MATUKAT ve değerli başkanı Sıdika Ağa Hanım bir efsanedir.

Romanya’da Sevgili Gülten Abdulla bin kişilik bir ordu gibi çalışır. Kosova’da yakın tarihte hakkın rahmetine kavuşmuş Müveddet Bako Hanımefendinin Türklük sevdası ve mücadelesi kitaplara sığmaz. Tataristan’da Fevziye Bayramova’nın verdiği mücadeleyi kimse veremez ve çektiği cefaya kimse katlanamaz. Başkurt kadınlarının aile ve milli değerlerini yaşatmak için verdikleri mücadele ve tabi ki Azerbaycan’daki Tenzile Rüstemhanlı başta olmak üzere ve adını sayamayacağım kadar çok kadın lider ve kadın derneklerinin vatan ve Türklük konusundaki çalışmaları hiçbir millette nasip olmaz.

Bu konulara girmek bana yapmam gereken önemli bir görevi de hatırlattı. İlk fırsatta Türk Coğrafyasının bu kadın liderlerini ve teşkilatlarını tanıttacak bir kitap hazırlayarak yeni nesile bu kahraman kadınları tanıtmayı Allah bana nasip eylesin.

Türk Dünyası Sivil Toplum Kuruluşlarının faaliyetlerinin esası; bütün dünya Türklüğünün ekonomik, sosyal ve kültürel müşterekliğini sağlamak olmalıdır.

Türk Dünyasındaki sivil toplum kuruluşlarını küresel güç odaklı merkez ve fonların etkisinden kurtaracak tedbirler geliştirilmelidir. Türkiye’nin öncülük yapacağı diğer Türk Devletlerinin katkı sağlayacağı Türk Dünyası Fonu oluşturularak, sivil toplum kuruluşlarına yapacakları çalışmalar ve projeler için bütçe bu fondan sağlanmalıdır.

Türk Dünyasının iktisadi, kültürel, sosyal ve stratejik bütünleşmesi ve Türk coğrafyasındaki olayları takip edebilen bir yapıya kavuşabilmesi için STK’lar

arası bir ağ kurulmalı ve ortak çalışma kültürü tesis edilmelidir.

Tanıtım ve propaganda konusu, devlet yanında, STK’ların da etkisinin bulunduğu bir alandır.

Bugün dünyanın dört bir yanında doğal gönüllü ama organize olamamış büyük bir Türk nüfusu var.

Bu nüfus akraba topluluklarıyla birlikte değerlendirildiğinde bir gönüllüler ordusu oluşuyor. Avrupa’da Amerika’da yaşayan vatandaşlarımız ve azınlık durumunda olan kardeşlerimizin oluşturacağı lobilerle, STK’larla kendimizi anlatabilme, kültürümüzü tanıtabilme, haksız suçlamaları dünya kamuoyuna etkili bir şekilde duyurabilme imkânını yakalayabilirsek, inanın o zaman, Doğu Türkistan’da Uygur Türklerine uygulanan katliamlar bu kadar pervasız, Dağlık Karabağ meselesi çözümsüz, Kerkük’teki Türkler bu kadar çaresiz, Soykırım iftirası bu kadar cüretkâr olamaz!

Ülkemizde, Türk millî kimliğinin Hükümet eliyle tartışılır hâle getirildiği ve anayasadan çıkarılmaya çalışıldığı siyasal ortamda, İktidar partisi başkanının Türklüğü ve Türk Milliyetçiliğini ayaklar altına aldığı ifade ettiği bir iklimde ve Türk milletini otuz altı parçaya bölmeye çalışan, farklılıkları öne çıkarmayı marifet sayan yöneticilerle, Türk devlet ve topluluklarıyla ilişkilerimizin sağlıklı ve başarılı olabilmesi ne derece mümkündür? Tartışılır.

Biz Türk Dünyasına gönül vermiş Sivil Toplum Kuruluşları olarak imkânsız imkânli hale getirmek durumundayız. Türk Dünyası ile ilgili faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları görev başına!

KADIN HAKLARI ÜZERİNE

•
Dr. Füsün Koroğlu ÇORAPCIOĞLU*

İnsan Hakları; günümüzün en önemli kavramlarından biri olup uygar toplumların ortak paydasıdır. İnsanlar, eşit, özgür ve onurlu yaşama hakkına sahiptir. İnsan hakları düşüncesi, insanların siyasal iktidarlara karşı korunması gereğinin anlaşılması ile başlamıştır. Toplumsal gelişme, yüzyıllardan bu yana insanları, eşit, özgür, saygın, güvenliğini ve geleceğini sağlayabilecek bir düzen kurmaya sevk etmiştir. Ancak, insan hakları yararlanılması gereken haklar değil, aynı zamanda başkalarına karşı yerine getirilmesi gereken sorumluluklar olarak da dinamik bir kavramdır.

İnsan hakları; tüm insanların hiçbir ayırım gözetmeksizin yalnızca insan oluşlarından dolayı eşit, özgür ve onurlu yaşama hakkına sahip olmasıdır. Herkes, cinsiyet, ırk, renk, din, dil, yaş, tabiyet, düşünce farkı, ulusal veya toplumsal köken, zenginlik gibi ayırım olmaksızın kanun karşısında eşittir. Bu haklar:

➤ Yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma, güvenlik, özel hayata ve aile hayatına saygı, ailenin korunması, eğitim ve öğretim hakkı, gençliğin korunması,

➤ Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması,
➤ Konut dokunulmazlığı, toprak mülkiyeti, diğer mülkiyet hakları, haberleşme, yerleşme,

➤ Seyahat, din ve vicdan,
➤ Düşünceyi açıklama, basın, toplantı hakkı, dilekçe hakkı,

➤ Bilim ve sanat, sanatın ve sanatçının korunması,
➤ Çalışma, kamu hizmetlerine girme, sendika kurma, grev ve lokavt, sosyal güvenlik,

➤ Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma, parti kurma ve partilere üye olma şeklinde özetlenebilir.

Demokratik rejimlerin kusursuz işlemelerinin en büyük güvencesi devletin bir "hukuk devleti" kimliğinde olmasıdır. Hukuk devleti kavram ve sisteminin temelinde, adalete olan güvenin toplumda kurumsallaşmış biçimde yerleşmesi yatmaktadır. Kısaca hukuk devleti idare edilenlere temel hukuk

güvencelerini verebilen bir çağdaş yönetim olarak kabul edilmektedir.

Özgür seçim, partiler demokrasisi, sosyal diyalog, yönetenlerin denetimi, kuvvetler ayrımı ve hukuk devleti ilkeleri yanı sıra, kişilerin dil, din ve cinsiyetine, ifade özgürlüğüne saygı duyulması ve herkesin hiçbir ayrıcalık olmadan yasalar karşısında eşit haklara sahip bulunmaları da, hem bireyin hem de toplumun gelişmesi, güçlenmesi, geleceği ve güvenliği açısından çok önemlidir.

Türkiye’de de insan hakları 1856 İslahat Fermanı’ndan bu yana işkencenin, eziyetin, kötü muamelelerin önlenmesi, bunun aksine davranan kamu görevlilerinin cezalandırılması kararlılığını sürdürmektedir. Ayrıca, Anayasamızda; devletin, insan haklarına saygı temeli üzerine kurulduğu yer almaktadır. Türkiye Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyanname’si’ni ilk kabul eden, İnsan Haklarının ve Ana Hürriyetlerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesini ilk onaylan ülkelerdendir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin yetkisini de kabul etmiştir.

Diğer taraftan Türkiye’deki kadın hakları, insan haklarının ne kadarını kapsamaktadır? Nazım Hikmet dizelerinde Türk kadının durumunu çok da güzel açıklamış ve o günden bu güne maalesef fazla bir şey de değişmemiştir:

“anamız, avradımız, yarımız

ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen

ve soframızdaki yeri öküzümüzden sonra gelen...”

Maalesef ülkemizde kadın, cinsel bir obje olarak görülmekte, namus cinayetleri, aile içi şiddetle karşı karşıya kalmakta, çoğu zaman da ekonomik özgürlüğü olmadığı için bir adamın kölesi olarak yaşamaya hatta hâlâ mal gibi alınıp satılmaya mahkum yaşamaktadır. Diğer önemli sorunlar da toplumsal ve kültürel baskı, eğitim-öğretim imkânlarından ve çalışma hakkından yoksun bırakılmak, iş yerinde ayrımcılık ve gelir adaletsizliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye genelinde kadınların neredeyse yarısı şiddete maruz kalmaktadır. Uzmanlara göre ülke genelinde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %39, varoşlarda ise %97 dolayındadır. Yaşadığı fiziksel şiddeti kimseye anlatamayanların oranı %48.5, bu konuda herhangi bir sivil toplum örgütüne ve polis, savcılık dahil hiçbir kuruluşa başvurmayanların oranı %92'dir. Genel kanının aksine kırsal kesimde ve kentlerde kadına karşı şiddet oranı hemen hemen eşit düzeydedir. Adalet Bakanlığı tarafından açıklanan istatistiklere göre, Türkiye'de kadın cinayetlerinde de 2002'den 2009'a kadar %1.400 oranında artış olmuştur.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlanmış, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 3 Mart 1924'te çıkarılmasıyla tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanırken, kızlar da erkeklerle eşit haklarla eğitim görmeye başlamıştır. Buna rağmen ülkemizde okuma yazma bilmeyen insan sayısı 9.6 milyondur ve bu rakamın 7.8 milyonunu kadınlar oluşturmaktadır. Okul ve dersliklerin yetersizliği, okulların yerleşim yerlerinden uzak olması, ailelerin çocuklarını, fiziksel koşulları elverişsiz örneğin tuvaletsiz, su şebekesi olmayan okullara göndermek istememeleri; yine ailelerin ekonomik güçlük içinde olması; erkek çocukların kızlara göre daha üstün olduğu yargısı, çocukları evde çalıştırarak aile gelirine ek katkı sağlama eğilimi, birçok ailenin kızlarının evlenmesini eğitimden daha önemli görmesi gibi nedenler kadınlarımızın okuması konusunda en önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranları son derece düşük olup erkeklerin üçte biri oranındadır. Türkiye'de tarım dışı kadın çalışanların oranı hızla artmış, 2003 yılında % 20.6'ya çıkmıştır. Ancak ücret dengesizliği açısından bakıldığında ülkemiz, Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayımlanan 2009 Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'nde, 134 ülke arasında 129. sırada yer almıştır.

Kadınlara siyasetin kapısını aralayan Belediye Yasası, 1930 yılında çıkarılmış ve belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını kazanmıştır. Kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyaç meclisine seçilme hakları ise 1933 yılında Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak verilmiş, siyasetin kapısı 1934'te yapılan Anayasa değişikliği ile seçme ve seçilme hakkı tanınmasıyla tam olarak açılmış ve 8 Şubat 1935'te TBMM Beşinci Dönem seçimleri

sonucunda 17 kadın milletvekili, ilk kez Meclis'e girmiştir. 1936'da yürürlüğe giren İş Kanunu ile kadınların çalışma hayatına düzenleme getirilmiştir.

Erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemelerin kaldırıldığı, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanıyan Türk Medeni Kanunu, 17 Şubat 1926'da kabul edilmiştir.

Türkiye, "Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni" 1985 yılında imzalamış ve bu sözleşme bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir.

Tecavüz mağdurunun hayat kadını olması halinde cezanın indirilmesini öngören Türk Ceza Kanunu'nun 438'inci maddesi, TBMM tarafından 1990 yılında yürürlükten kaldırılmış, yerel yönetimler özellikle şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmet vermeye başlamıştır.

Pek çok gelişmiş ülkede kadınlar diledikleri soyadını kullanırken, Türkiye'de kadınlar eşlerinin soyadını kullanmak zorundadır ve kendi soyadlarını da isterlerse "kocalarınmki ile birlikte" kullanabilmektedir.

Yukarıdaki verilerin ışığında her ne kadar siyasal haklar Ulu önder Atatürk tarafından Türk kadınına bir çok Avrupa ülkesinden çok önce tepsiyle sunulmuşsa da anne olarak, abla olarak, öğretmen olarak kadına saygıyı erkeklere öğretemedik ve bu değerleri gereği gibi koruyamadık.

Hak verilmez alınır ilkesinden hareketle, nüfusunun yarısı dolayısı ile seçmen kitlesinin yarısını teşkil ederken siyasal hayatta yerimizi bulamayıp hâlâ erkek egemen toplum yaratıp Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çok az sayı ile temsil ediliyor ve onları oylarımızla tehdit ederek sallayamıyorsak bu, biz kadınların suçudur.

Hem evde hem de dışarıda çalışıp bir de Allah'ın bize lütfettiği analık özelliği ile donatılmışken kendi önemimizi anlayamıyorsak bu biz kadınların suçudur.

İhanete ve şiddete göz yumuyor, sesimizi çıkarmıyorsak yine bu, biz kadınların suçudur.

Halen "Kadınların sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin" ata sözü geçerli ise bu, biz kadınların suçudur.

Bilelim ki kadınlarımızı ve sorunlarını yılda bir kez anmak çözüm değil, çözümsüzlüktür. Tek çare eğitimden geçer, o da maalesef geriye gidiyor.

Sağlıklı, mutlu, tüm hakların gereği gibi özüksendiği, aydın bir toplumla nice "Dünya Kadınlar Günü" temennisiyse.

TARİHTE TÜRK KADINI

Aybegüm AKSAK GÖNÜL

Türk Destan ve Efsaneleri'nde Türk Kadını

Türk kadını; Türk toplumunun din, ahlâk, milli kahramanlık maceralarını içeren ve hem fikir hem de sanat hayatını anlatan ve yönlendiren; destan, hikâye ve efsanelerinde motif motif işlenip Türk milletinin bereket kaynağı olarak kutsallaştırılırken, Türk tarihinde ise müstesna imtiyazlarla kağanların, hanların, cihan imparatorlarının önünde hürmetle eğildiği yüksek bir itibara sahip olmuştur.

Türk destan, hikâye ve efsanelerinde kadın; her zaman ahlâk, kahramanlık, şeref ve fedakârlık sembolü olmuştur. Türk destanlarındaki kahramanlar, kahramanların anneleri ve eşleri çoğu zaman bir nur silueti içerisinde görünürler. Yaradılış Destanında Oğuz'un ilk eşi, gece karanlık çöktüğü zaman karanlığı yararak gökten mavi bir ışıkla inmiş, ikinci eşi ise kutsal bir ağaçtan doğmuş yüce kadınlardır.

Türk mitolojisinde güzellik ilâhesi olarak yer alan Ayzıt, namus ve fazilet timsalidir. Kadınların loğusalığına gidip onlara yardım eder fakat ahlaksız kadınlar ne kadar yalvarıp kurban kesseler de onlara yardım etmezdi. Türk'ün vicdanı iyilik, doğruluk ve güzel ahlak ile kötülüğü birbirinden ayırırken Ayzıt'ı da vicdan, namus ve ahlak sembolü olarak ortaya çıkarmıştır.

Eski Türk inancına göre, hakan ile katun gök ile yerin çocuklarıydı. Güneş ana ve Ay ata onların gökyüzündeki temsilcileriydi. Hakanı temsil eden Ay ata göğün altıncı katında, katunun temsilcisi olan Güneş ana ise yedinci kattaydı. Bu inanç katunun hakandan yani kadının erkekten daha saygın olduğunun bir göstergesiydi. Kadına verilen değer, kadının sosyal statüsü göğün yedinci katı kadar yüksek ve erişilmezdir.

Türk tarihinin bilinen en eski destanı olan Manas Destanı kahramanı Manas'ın eşi Kanıkey ata binip zırh giyerek savaşan yiğit bir kahraman kadındır. Manas Çin seferine çıkmadan önce Kanıkey'in çadırına girip onun savaşla ilgili fikirlerini almış ve Kanıkey'in kadınları zırhlandırıp savaş için hazırladığını görünce çok memnun olmuştur.

Prof. Dr. M. Fuat Köprülü'nün; "Terazinin bir kefesine Türk Edebiyatının tümünü, diğer kefesine de Dede Korkut'u koysanız yine de Dede Korkut ağır basar." dediği Dede Korkut Oğuznağmeleri'nde Azrail, Deli Dumrul'dan bir can istediğinde anası-babası canını vermeye razı olmazken eşi cesurca canını Deli Dumrul için vermeye razı olmuştur. Ayrıca yine Dede Korkut Hikâyeleri'nde kız evlat sahibi olabilmek için Oğuz Beyleri'nin dualarına başvurular vardır:

"Bay Bican Beg dahi yerinde durdu. Dedi: Begler! Benim dahi hakkıma bir dua eyleyin. Allahü Teâlâ bana da bir kız vere dedi. Oğuz Beyleri el kaldırdılar dua eylediler, Allah sana bir kız vere dediler."

Türk destan ve hikâyelerinin hiçbir yerinde çok eşlilikten bahsedilmez, eş daima tektir. Kadın daima önemsenmiş ve sosyal statüsü yüksek görülmüştür.

VI. - VII. Yüzyıllarda Türk Kadını

Göktürk Devleti'ne (552) ait Orhun Kitabeleri'nde, Bilge Kağan "Tanrı Türk Milleti yok olmasın diye babam İl-teriş Kağan ile anam İl-Bilge Hatun'u yükseltti" ifadesi, kadının sosyal ve siyasi yerinin ne derece ileri olduğunu göstermeye yeterlidir. Han, başka yerde: "Sizler anam hatun, hala ve teyzelerim, ablalarım, kadınlarım ve kızlarım" hitabı ile de bu görüşü onaylamaktadır.

Buhârâ ve çevresinde Batı Göktürk hâkimiyetinin zayıflamasıyla birlikte başlayan (630) ve söz konusu devletin tamamen Çin hâkimiyetine girmesiyle (658) siyasî kargaşa ve otorite boşluğu oluşmuştur, bu zor dönemde Buhârâ, bir melike tarafından yönetilmiştir. Buhara hükümdarı Buhâr Hudât Bîdûn (Beydûn)'un ölümüyle, karısı Kapac Hatun küçük yaştaki oğlu Tuğşad adına idareyi ele almış, tahtta 15 yıl kalmıştır. Bu durum, Türk devlet geleneği bakımından garip veya şaşırtıcı bir hadise değildi. Zira muhtelif Türk devletlerinde de örneklerine rastlandığı üzere bu durum, "Hâtûn" unvanı taşıyan hükümdar eşleri veya hanedan mensupları için hem hukûkî bir hak ve salahiyetin, hem de bir vazifenin

icrasından ibaretti. Türk devlet geleneğine göre Hatun, devlet yönetiminde Hakan'ın en büyük yardımcısı olup Han buyrukları "Han ve Hatun buyurur ki ..." şeklinde başlar; yabancı devlet elçilerinin kabulünde Hakan'la beraber Hatun da hazır bulunur; resmî merasimlerde ve şöenlerde Hakan'ın yanına oturur; meclislerde siyasî ve idarî konulardaki görüşlerini beyan eder, bazen savaş meclislerine katılır; Hakan'la birlikte veya Hakan adına barış antlaşmalarını bile imzalardı.

Uygurlar VII. yy.da, devletlerini kurmadan önce, reisleri Alp İlteber savaşlarla meşgul olurken, annesi Uluğ Hatun, ihtilaf ve davalara bakmış; kanunlara tecavüz edenleri şiddetle fakat adaletle cezalandırmıştır. Bu sayede Uygurlar arasında nizam kurulmuş oluyordu. Türk cemiyet hayatında kadın, bütün faaliyetlere serbestçe katılmıştır. Bunun sebebi, kadına yönelik suçların en ağır şekilde cezalandırılmasıydı.

İslamiyet'in Kabulünden Sonra Türk Kadını

Türkler Müslüman olduktan sonra kadın, Karahanlı, Selçuklu, Harezşahlı ve diğer Türk devletlerinde mevkisini muhafaza etmiştir. Nizam'ül Mülk'e göre, Acem hükümdarları devrinde kadınların devlet işlerinde etkisi olmazdı. Türklerde ise durum farklıydı, vezir bu hususta, Sasani devrinde ve İslam görüşüne dair bir takım hikayeler anlatır. Bu hikayelere göre Türkistan hakanları devlet işlerinde hatunlarla görüşür ve onların fikirlerini üstün tutarlardı. Türkmen padişahları da (Selçuklular) onlar gibi, hatunlara büyük bir mevki verirlerdi. Hatta kadınlar, siyasi hayatta o kadar etkilidir ki, Nizam'ül-Mülk, vezirlerin hatunları memnun etmeleri lüzumuna işaret etmektedir.

Karahanlılar'da ve Selçuklular'da "Terken" ünvanını taşıyan sultanların zevceleri sadece hükümdarlara ve siyasi hadiselerle etki etmekle kalmıyor, bizzat idare ve siyaset içinde önemli roller oynuyorlardı. Terkenlerin kendilerine ait yurtluk (ikta) vilayetleri, bunları idare eden divan teşkilatları, askerleri ve kendi hazinelerine akan gelirleri vardı.

İbn-i Batuta, Türk ve Tatar kavimlerinde, kadınlar pek muhterem olup, bir emir-name yazıldığı zaman "sultanın ve hatunun emri ile..." ifadesini kullandıklarını belirtir.

XV. yy'da Türkiye'ye gelen Fransız elçisi B.de la Broguere Türkmen kadınlarının erkeklerden

kaçmadığını, çok güzel ve iffetli olduklarını anlatırken, Dulkadiroğulları'na bağlı 30.000 kadın süvarisi bulunduğunu, erkek gibi silah taşıyıp savaştıklarını söyler. Bu durum Dede Korkut Destanı'nın tasvirlerine tamamen uygundur. Bununla ilişkili olarak, Aşık Paşazade'nin Anadolu'da bulunan Bacıyan-ı Rum topluluğuyla bu Türkmen kadınlarını kastettiği sanılmaktadır.

Osmanlı Devleti Dönemi'nde Türk Kadını

Osmanlı'nın hukuk ve eğitim alanındaki yaptığı dönüşümler, kadınların siyasallaşmasını teşvik etmiştir. Kız öğrenciler için, iptidai (ilkokul) mekteplerinden sonra, kız rüştiye (ortaokul) mekteplerinin, idadi (lise) ve kız öğretmen mekteplerinin açılmasıyla kadınlar sosyo-ekonomik alanda statü sahibi olmuştur. Tanzimat maarifçiliği ile yetişen kadınlar, Cumhuriyet'e giden süreçte kadının siyasallaşmasının temellerini atmıştır. İlk kadın milletvekilleri kız sanayi mektepleri ve kız rüştiyelerinde ilk eğitimlerini almışlardır. İlk meclise giren 18 kadın milletvekilinden 6'sı kız sanayi mekteplerinde eğitim görmüştür.

1843 yılında kadınlar ilk defa Tıbbiye Mektebi bünyesinde ebelik eğitimi almaya başlamışlardır. 1859 yılında ilk kız rüştiyeleri açılmış, 1869 yılında kızların eğitimine ilk kez yasal zorunluluk getiren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kız meslek mektepleri 1869'dan sonra Rusçuk ve İstanbul'da açılmış, 1886'dan sonra "Kız Sanayi Mektebi" adını almıştır. 1870 yılında kız öğretmen okulu Dârülmualimât'ın açılmış, 1876 yılında ise ilk anayasa olan Kanun-i Esasi'nin kabul edilerek kız ve erkekler için ilköğretimin zorunlu hale getirilmiştir. 25 Eylül 1913'te ilköğretim kararnamesiyle kız rüştiyeleri ilçe merkezlerine kadar bu okullar yaygınlaştırılmıştır. Bazı il merkezlerinde de 5 yıllık kız öğretmen okulları açılmıştır. 1913-1914'te kızlar için ilk lise İstanbul İnas (Kız) Sultanisi adıyla İstanbul'da açılmış, 1915 yılında İnas Dârülfununu adı altında kızlar için bir yüksek öğretim kurumu kurulmuştur. 1915'te ayrıca ilk defa İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde Türk kızları erkeklerle beraber yüksek öğrenim görmeye başlamıştır.

Bu dönemde ayrıca, 1897 yılında kadınlar ücretli işçi ve 1913 yılında ise ilk kez Devlet memuru olarak çalışmaya başlamıştır. 1914-1918 Dünya Savaşı'na Osmanlı Devleti'nin katılması ile toplum hayatında

yeni bir durum meydana gelmiştir. Askere giden erkeklerden açık kalan bazı memurluklara kadınların tayin edilmesi zorunluluğu doğmuş, savaş sonrası azalan erkek nüfusu kadınlara çalışma olanakları hazırlamış, hastanelerde, posta tekel idaresinde, laboratuvarlarda ve diğer bazı işlerde kadın çalışan sayısı artmıştır. Kadın cephe gerisi işlerde ve kaldığı evinde eskisinden daha çok çalışma mecburiyeti hissetmiştir.

Dönemin kadın dergileri ve dernekleri, kadınların bu mücadelesini anlatan en iyi kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı Devleti'nde kadınlar tarafından dernekler de kurulmuştur. Bu dernekler kadınların bireysel taleplerini örgütlü birliklere dönüştürmeyi hedeflemiştir. Çeşitli yayınlarla ve yapılan konferanslarla amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan dernekler, sorunlar karşısında üretilen çözümleri, uygulamaya geçirilmesi konusunda gayret sarf etmiştir.

Milli Mücadele Dönemi'nde Türk Kadını

Osmanlı kadınlarının statüsü, 1919-23 yıllarında verilen Bağımsızlık Savaşı sırasında daha da yükselmiştir. Savaş, hem erkeklerin askere alınması dolayısıyla onların görevlerini kadınların devralması hem de kadınların erkeklerle omuz omuza savaşması nedeniyle önemli rol değişmelerine yol açmıştır. Bu dönemde kadınları, içinde buldukları durum ve faaliyetleri bakımından birkaç grupta toplamak mümkündür:

- İşgal bölgesinde maruz kaldıkları tecavüz ve taarruzlar sebebiyle erkekleri göreve çağırarak mazlum kadınlar,
- Geniş kitleleri uyandırmak için dernek ve basın faaliyetlerine katılanlar,
- Milli Mücadele'de cephe gerisinde hizmet verenler,
- Milli Mücadele'de eline silah alarak bizzat savaşa katılanlar.

Milli Mücadele'de Geniş Kitleleri Uyandırmak İçin Dernek ve Basın Faaliyetlerine Katılan Türk Kadını

Türk kadını, Milli Mücadele'de cephe ve cephe gerisinde erkeklerin yanında fiili mücadeleye katılmıştır. Bu dernekler vatanın kurtarılması için yardım toplama ve geniş kitleleri yardıma çağırma faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Bunlardan en önem-

lilerinden biri Cevdet Paşa'nın kızı Fatma Aliye'nin 1908'de kurduğu "Nisvan-ı Osmaniye İmdat Cemiyeti"dir. 1897 Osmanlı Yunan savaşında Osmanlı ordusuna çok büyük desteklerde bulunmuştur. Bu dönemin diğer derneklerinin başlıcaları olan; "Asri Kadınlar Cemiyeti" ve "Hilal-i Ahmer Kadın Kolları"nda özellikle askere giyecek ve ordunun sağlık hizmetlerinde çalışmışlardır. "Donanma Cemiyeti", "Müdafa-i Milliye Hanımlar Heyeti", Kurtuluş Savaşı'nda da Türk kadınının kurduğu ve bu dönemin en önemli cemiyeti "Anadolu Kadınları Müdafai Vatan Cemiyeti"dir. 5 Kasım 1919'da Sivas'ta kurulan cemiyet İstanbul Hükümeti'ne ve itilaf devletleri temsilcilerine işgali protesto eden telgraf çekmişler ve Türk kadınının bizzat mücadeleye katılmasını sağlamışlardır. Birçok yerde şubeler açılmış, cemiyet faaliyetleri başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere Milli Mücadele'nin ileri gelen kadrosu tarafından takdirle karşılanmış ve teşvik edilmiştir. Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Şubesi Kastamonu'da (10 Aralık 1919) kurulmuştur.

Türk topraklarının içine düştüğü acı durumdan kurtarılması için ülkenin her tarafında yabancı işgaline karşı protesto mitingleri başlamıştır. İstanbul'da ilk miting (16 Mart 1919) İnas Dârülfununun öğrencileriyle Asri Kadınlar Cemiyeti üyeleri tarafından düzenlenmiş ve işgal kuvvetleri protesto edilmiştir. Bu mitinglerde Halide Edip, Şükûfe Nihâl, Nakiye Elgün, Münevver Saime, Meliha, Sabahat ve Naciye Hanımlar da yerlerini almışlardır. Bunlardan Halide Edip ve Münevver Saime Anadolu'ya kaçarak Milli Mücadele'ye katılmışlardır. Mitinglerde konuşan hanımların çoğu öğretmen veya İnas Dârülfununun'da okuyan öğrencilerdir. Bu da Meşrutiyet döneminde açılan kız okullarının Milli Mücadele'ye milliyetçi, aydın bir kadın potansiyeli hazırladığını göstermektedir. Bu kadınlar böylece, milli bir heyecan dalgası doğmasına sebep olmuşlar, diğer kadınlara ve erkeklere öncülük etmişlerdir. Ayrıca tahsil gören, dernek faaliyetlerine katılan ve basında tecrübe kazanan kadınlar, Milli Mücadele döneminde faaliyet göstermişler, bazıları kalemleriyle katılarak Türk milletini mücadeleye çağırılmışlardır. Bu dönemde kurulan Kasaba İslam Kadınları Cemiyeti'dir. Kadınların ilk kitlesel (29 Ocak 1919) hareketi Erzurum'da olmuştur. Sadrazamlık, Dahiliye Nezareti ve İstanbul'daki İtilaf devletleri mümessilliklerine, Amerika senatosuna telgraflar çekilerek işgaller protesto edilmiştir.

Bu dönem basınında kadın yazarların en dikkat çekenleri Halide Edip ve Müfide Ferit'tir. Her ikisi de özellikle Hakimiyet-i Milliye ve İrade-i Milliye gazetelerinde yazmışlardır. Halide Edip Milli Mücadeleyi tanıtarak, halkı cesaretlendiren eserler kaleme almıştır. Dağa Çıkan Kurt (1922), Ateşten Gömlek (1922), İzmir'den Bursa'ya (1922) bunlar arasındadır.

Cephe Gerisinde Türk Kadını (Kağnı Kolları ve Kahraman Türk Kadınları)

Kağnı Kolları

Cephe gerisinde en önemli Milli Mücadele faaliyeti Kağnı Kolları'dır. Türk kadınının cephe gerisinde en aktif olduğu alandır. Kağnı Kolları'nda Türk Kadınının yerinden önce Kağnı Kolları hakkında kısa bilgi verilecek olursa; cepheye gerekli top tüfek ve cephaneye taşıma faaliyetidir. Ankara'da Milli Hükümetin oluşmasından sonra, o tarihe kadar çeşitli yollardan Anadolu'ya akışı sağlanan silah ve cephaneye, insan girişinin Nisan 1920 tarihinden itibaren İngilizlerin Kocaeli mıntıkasında denetimlerini artırarak bu bölgedeki bazı yerlere askeri müfrezeler yerleştirilmesiyle yavaş yavaş sevkıyatın Karadeniz'e kaymaya başladığı bilinmektedir. Buna bağlı olarak İnebolu-Ankara yolu önem kazanmıştır. Özellikle 28 Haziran 1921'de İzmit'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine Anadolu'nun giriş-çıkış kapıları Karadeniz limanları olmaya başladı. 1920'lerde Anadolu'nun çeşitli mıntıklarında meydana gelen isyan hareketleri de göz önünde bulundurulduğunda en güvenilir ulaşım yollarından birinin İnebolu-Kastamonu-Çankırı-Ankara yolu olduğu ortaya çıkmıştır. Ankara hükümeti, 1920-1922 yıllarında gelişen şartlara göre ordunun teçhizat ve askeri personel ihtiyacını karşılamak için bir takım teşkilatlanma içerisine girmiş ve Anadolu'ya giriş-çıkışları da kontrol altına almak için Kastamonu Havalisi Kumandanlığı adıyla bir komuta merkezi oluşturarak bu bölgenin güvenliğini artırmaya başlamıştır. 1920'de Karadeniz'de başlayan taşımacılık hizmeti İstanbul'la sınırlı kalmamıştır. İnebolu ve Samsun limanları Doğu cephesinden batı cephesine aktarılan cephaneye ve askeri personelin de giriş noktaları olmuşlardır. Yine aynı şekilde Rusya'dan sağlanan silah ve cephaneler de bu limanlardan batı cephesine ulaştırılmaktaydı. İnebolu-Ankara yolu bir bakıma batı cephesinin lojistik desteğini sağlayan yegane

yol konumuna gelmiştir.

Kağnı Kolları'nda Türk Kadını

İstanbul'da Maçka, Zeytinburnu gibi yerlerde bulunan küçük depolardaki top, tüfek ve cephaneler cesurane tedbirlerle kaçırılıyor, oradan da takalar ve teknelerle Zonguldak ve İnebolu'ya getiriliyordu. Buradan kağnılarla çoğu zamanda hayvan ve insan sırtında Ankara'ya naklediliyordu. Kahraman Türk kadınları bu sevkıyatlarda büyük fedakarlıklar göstermişlerdir. Top mermilerini sırtlarında taşıyan bu kadınlar bazen öküzü ölen kağnı arabalarını çektiler. Kastamonu'lu Halime Çavuş ve Necibe Nine bu kahraman Türk kadınlardan sadece ikisidir.

İnebolu'dan Kastamonu ve Çankırı yoluyla Ankara'ya savaş malzemesi götüren Kağnı Kolları'nda 1921 kışında soğuktan donanlar olmuştur. Bunlardan en bilineni Şerife Bacı'dır. Şerife Bacı, 1921 Şubat'ının dondurucu soğukunda İnebolu'ya kaçırılan cephaneleri Ankara'ya ulaştırmak amacıyla 6 aylık bebeğiyle yola çıkar. Kağnı arabasındaki cephaneleri ve bebeğini korumak için üzerlerine ince yorganını örter. Kendisi de önde yürüyerek Kastamonu kışlasının önüne kadar gelebilir, askerler sabah ayazında donmuş cesedini bulurlar.

Milli Mücadele Dönemi'nde Fiili Olarak Cepheye Katılan Türk Kadını

Türk kadını fiili olarak da cepheye katılmıştır. Başlıca bilinenleri şunlardır:

Halide Edip garp cephesine tayin edilmiş ve onbaşı rütbesine yükseltilmiştir. İstiklal Savaşı başladığında Dârülfünun öğrencisi olan Münevver Saime garp cephesinde görev almış ve özellikle cephe gerisinde ve istihbarat işlerinde önemli başarılar göstermiştir. Kılavuz Hatice, Pozantı'da mücadele etmiştir. Tayyar Rahmiye 9. Tümede gönüllü olarak bir müfrezenin komutanlığını yapmıştır. Kara Fatma Milli Mücadele'de Adana, Dinar, Afyonkarahisar, Nazilli Sarayköy ve Tire'de asker olarak çalışmıştır. Gördesli Makbule, Binbaşı Ayşe, Nezahat Hanım, Süreyya Sülün Hanım cephelede çalışan diğer kadınlarımızdır.

Cumhuriyet Dönemi'nde Türk Kadını

Kadınlarla ilgili hukuki süreçler 1920'lerde gündeme yerleşir. Kadınlara oy hakkı verilip verilmeme-

siyle ilgili tartışmalar yapılır ancak bir sonuç alınamaz. Bu dönemde önemli bir gelişme 1926 tarihinde İsviçre Medeni Kanunu'nu temel alan Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesidir. Yeni Medeni Kanun, kadınlara erkeğin yasa önünde eşit olduğu temel varsayımına dayanıyordu. Yasa çok eşliliği ve vekaletle evlenmeyi yasaklıyor, evlenme yaşı olarak kızların 18 yaşını bitirmesini şart koşuyordu.

Boşanma, velayet ve miras konularında kadınlara erkeklerle eşit haklar tanınmıştı. (İlk defa 1847 yılında kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniyye yayımlanmıştır. 1858 Arazi Kanunnamesi'nde mirasın kız ve erkek çocukları arasında eşit olarak paylaşılacağı hükme bağlanmış ve böylece kadınlar ilk kez miras yoluyla mülkiyet hakkı kazanmıştır.)

Önemli bir oluşum olan Türk Kadınlar Birliği de Türk kadınının siyasal, sosyal ve iktisadi haklarının sağlanması ve geliştirilmesini kendisine amaç edinmiş ve bu amaca yönelik faaliyetlerini sürdürmüştür. Birliğin başkanı Nezihe Muhittin, kadınların siyasi haklarını elde etmedikçe sosyal hayatta yer alamayacağı tezinde ısrarlıdır. Muhittin ve arkadaşları bir süre sonra Birlikten uzaklaştırılırlar. Ancak bu faaliyetler, aşamalı olarak kadınların siyasi haklarını kazanmalarına katkı yapmıştır.

Kadınlar 3 Nisan 1930'da, Belediye Yasası'nın sağladığı haktan yararlanarak ilk kez sandık başına gittiler. Yerel seçimler sonrasında Ekim 1933'de Köy Yasası'nın 20 ve 25. Maddeleri değiştirilerek kadınlara köyde muhtar ve ihtiyarlar kurulunu seçmek ve seçilmek hakkı verilmiştir. 1934 yılında da 1924 Anayasası'nın 10. ve 11. maddelerine eklenen "ve kadınlar" sözcükleriyle, kadınlara TBMM için seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Kadınların katıldığı 1935 seçimlerinde 18 kadın milletvekili Meclis'e girmiş olup, bu sayı parlamento aritmetiğinin % 4.5'ine tekabül etmektedir. Aynı dönemde Fransız kadınları siyasal haklara sahip değildi. Bu haklara sahip olan İngiliz kadınları ise % 0,1 ile % 2,4 oranında temsil edilmektedir. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda değişiklik öngören Malatya Milletvekili İsmet İnönü ve 191 Milletvekilinin teklifi 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilmiştir. 8 Şubat 1935 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde Meclis'e girmeye hak kazanan 17 kadın milletvekili, 1 Mart 1935'te Parlamento'nun ilk toplantısında yerlerini almışlardır. 1936'da yapılan ara seçimle bir kadın milletvekimiz Meclis'e girmiştir. İlk kadın milletvekillerimizin adları ve seçim çevreleri aşağıdaki şekildedir:

TBMM 5. Dönem Kadın Milletvekilleri (1935 -1939)

Adı – Soyadı	İli	Adı – Soyadı	İli
Nakiye Elgün	Erzurum	Seniha Hızal	Trabzon
Mebrure Gönenç	Afyonkarahisar	Fakihe Öymen	İstanbul
Hatı (Satı) Çırpan	Ankara	Benal Arıman	İzmir
Türkan Örs Baştuğ	Antalya	Ferruh Güpgüp	Kayseri
Sabiha Gökçül Erbay	Balıkesir	Bediz Morova Aydilek	Konya
Şekibe İnel	Bursa	Mihri Bektaş	Malatya
Hatice Özgener	Çankırı	Meliha Ulaş Samsun	Samsun
Huriye Öniş Baha	Diyarbakır	Esmâ Nayman	Seyhan
Fatma Memik	Edirne	Sabiha Görkey	Sivas

AŞKA DÜŞEN CEMRE

Nuray ALPER

Yanağında gül yaprağı, yangınında gözyaşı Eylül'e mi küsmüş yüzü, hüznün yüklü ak başı

Suyun gölgesine eğilir kadın, nergis toplar kalbine. Merhametin somutlaşmış hâlidir elleri. Öper yaşmak yaşmak ağrısını yaşamın. Dokunduğu her şey kâinatı dokuyor gibidir; gün geceyi giyinir, kadın matemi.

Küçük düşlerin büyük ölüşleri eşliğinde devasa yükleri yükler gönül tellerine. Sesi kısılır incinmişliğinin. Yalınayak düşer umudun yollarına, kollarında kundağa sarılı ışık taneleriyle. Şefkatlerden müteşekkil bir kaygıyı saklar yurdunda. Gün güneşe, tohum toprağa darılsa da küsmez içi şarkılara...

Sessizliğe sır fısıldar omuzlarında gece Kimler çalmış hülyasını, ağlıyor saklı günce

Minyatür kuytulara sığdırılır sevdası zambakların. Hudut tanımaz ıssızlıkları adımlar kadın. Islak kaldırımların ruhunda uyuyan ayak izleriyle konuşur. Kaç âşığın çaresizliği yansımıştır sokak lambalarına, çözer esrarını. Onun da gözlerinin içinde billur bir öykünün bitimsizliği okunur. Derununda uğuldayıp duran yaranın verdiği sızı değildir titreten özünü, o yaranın hoyrat ellerce yeniden kanatılma ihtimalidir. Kaç sayfadır elemi, sayamaz ömrü. Gülüşüyle kefenler hüznelerini. Dualar göç eder kalbinden diline... Denizler yangınına vurulur.

İmlâsıydı ömrümüzün aşka uçan martılar Kahr tutmuş hayatlarda dinmeyen karartılar

Zaafın eli gömleğini yırtar da iffetin, parçalanır nezaketin diğer ismi. Ayşelerin, Asiyelerin, Sümeyyelerin yâdiyle anılmaz artık sadece kadın. Hatası, hayası olur çağlara uzanan yollar boyunca. Bir yönüyle Meryem sancısı iken, bir yanıyla hep Züleyha ağrısıdır bu yüzden. Cümle mahlûkâtın gölgesinde is olan, kadın alnında izdir. Yalnızlığa iteklenir

soyulu kınanmaların(!) şevkinde. Şavkına ateş düşer. Çıkmaz dillere çöken kâbus bir daha. Bilmezler ki akşamı örten saçlarıyla o her sabah bir acıyı öpecektir ayaklarından aslında. Eteklerini toplayarak geçerken hasret yamaçlarından, kar lekesi gibi durur üzerinde dünyanın. Bunun için, sesini sükûta hibe eder kadın.

Hangi kışın baharıdır dudağında saklanan Vuslat mıdır; çile çekmiş bahtına yasaklanan

Yıldızlar kayar çocukların gözlerinden, kadın dilek tutar. Ne çok haslet birikmiştir sıcak bir ismin kitabesine. Şefkatin, rikkatin, dikkatin, sevginin adıdır anne. Omuzlarındaki hâr yüküyle, gözyaşı yurdundan sonsuzluk diyarına yükselirken, istediği bir avuç tebessüm doldurmaktır heybesine. Kederini kaderine şikayet gaffetine düşse de, ikindi rüzgârının içine bıraktığı rayiha ile sarsılır kadın, sarılır tövbesine. Gözleri, kendisinden medet uman, nefesinden beslenen Hak emanetinin gözlerine kilitlenince, firkatten firar etmeyi düşler. Düşer ezanlarla gerçeğin merkezine.

Dava şairinin arzusu yankılanır küçücük yüreklerde; “bu kış yolculuk var diyorsa için/ beni de beraber al anneciğim”

Sadrın hikmet deryasında ahenkler manzumesi Kadın, karanlıklar içre doğan ışık huzmesi

Âlem derdini kaleme verir, kadın sırrını gözlerine. Gözünün karasından içinin koyusu bellidir. Hep uzakları adımlar kirpiğindeki bahar; günde beş vakit olmayacak hayalleri yoklar. Alın teriyle sunar arzuhâlini hayata. Hayat ki nefesine çiy tanesinde yağar. Gönül akşamlarını aşk kandilleriyle aydınlatırken elemi sabır sandığına kilitler. Başını yaslar derdinin omzuna, en eski duasını söyler;

Hüznüme mukayyet ol Rabbim!

TÜRK-İSLAM HUKUKUNDA VE MİLLİYETÇİLİK ÇERÇEVESİNDE KADIN HAKLARI

•
Av. İsmihan Kübra AKKAŞ

Kadın hakları, kadınların sahip olduğu sosyo-ekonomik, siyasî ve yasal hakların tamamını kapsayacak şekilde yapılan adlandırmadır. Kadın hakları, dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle 19.yy'da büyük önem ve bu öneme bağlı olarak hızlı bir ivme kazanmıştır.

Ülkemizde kadın hakları ve kadının toplumdaki yeri hakkında isabetli bir değerlendirme yapabilmek için, İslam hukukunda kadının yerini ve Türk hukukunda yakın geçmişten günümüze olan hukuksal süreci incelemekte fayda vardır.

İslam hukuku, genel kanının aksine kadınlara son derece geniş ve demokratik haklar tanımıştır. Eğitim hakkı, miras hakkı, boşanma hakkı, evleneceği insanı seçebilme hakkı dinimizde kadınlara tanınan haklardan bazılarıdır. Ayrıca Peygamber Efendimiz'in cahiliye dönemiyle mücadelesi, kadınlara olan tutumu ve hadisleri de bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. *"Hanımının haklarını ifa etmeyen; namazları, oruçları kabul olmaz."* hadisi de bu tutuma bir örnektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki ilk Müslüman, bir kadındır. İslamiyet'in ilk şehidi de bir kadındır. Peygamberimizin soyu da kızından devam eder. Hz. Ebubekir'in kitap haline getirdiği dünyadaki tek Kur'an-ı Kerim Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemlerinde, onlarca yıl, bir kadının yanında kalmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Nisa (Kadınlar), Müntehine (imtihan edilen kadın), mücadele (mücadele eden kadın), Meryem (Hz. İsa'nın annesi) gibi sure isimleri vardır. Ayrıca, Hz. Peygamber devrinde kadın sahabîler ilme büyük katkıda bulunmuşlardır. Allah Resul'ünün kızı Hz. Fatıma, Hz. Peygamber'in bazı hadislerini rivâyet etmiştir. Hadis rivâyet eden kadın sahabîlerin sayısı çoktur. Bu sahabîler, böylece İslam hukukunda da önemli birer görev üstlenmişlerdir. Tüm bunlar da İslamiyet'te kadına verilen önemi göstermektedir.

Türk hukukunda da yakın gelecekte günümüze bir gözlem yapılacak olunursa; Osmanlı İmparatorluğu'nun, özellikle son dönemlerinde, kadınlara eğitim, sosyal ve hukukî alanda verilmiş olan hakların Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte

artarak devam etmiş olduğu görülecektir. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan değişiklikler milat niteliğindedir. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla kadınların eğitimden yararlanma hakkı, 1926'da Medeni Kanun'la eşit miras hakkı ve tek eşliliğin kabulü, 3 Nisan 1930'da Belediye Kanunu ile belediye seçimlerine katılma hakkı, 5 Aralık 1934'te de 2598 sayılı Kanun ile seçme ve seçilme hakkı bu milat niteliğinde olan değişikliklerin başlıcalarıdır. Sonraki dönemlerde de bu gelişmeler dünyadaki gelişmelere de bağlı olarak devam etmiştir. 1985'te, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) imzalanmış ve sözleşme ertesi yıl yürürlüğe girmiştir. 1987'de Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu, kadınlar konusuna odaklanmış ilk resmi kurum olarak kurulmuştur. 1990'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara ve çocuklara destek hizmeti vermek üzere ilk Kadın Konukevleri açılmıştır. Yine 1990'da 422 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı kurulmuştur. 25 Ekim 1990'da kadın sorunları konusunda ulusal çapta bir mekanizma olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 3670 sayılı kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş ve 24 Haziran 1991 tarihinde de Başbakanlığa bağlanmıştır. Belediyeler kadın konusunda, özellikle şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmet vermeye başlamıştır. 1996'da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde "Kırsal Kalkınmada Kadın Daire Başkanlığı" kurulmuştur. 17 Ocak 1998'de aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını düzenleyen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. 7 Ocak 2008'de Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulan Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Gücü tarafından yürütülecek "Aile İçi Şiddet Dahil, Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Kampanyası" çerçevesinde-

Avrupa Konseyi'nce nakdi hibe verilmesine ilişkin anlaşmanın yürürlüğe girmesine dair karar 26749 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ve 8 Mart 2012 tarihinde Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Cumhuriyet döneminden günümüze kadın hakları alanındaki kanuni silsile kısaca böyledir.

Bu hakların sadece isimleri okunduğunda bile şu gerçeğe karşılaşılabılır: Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan kanuni düzenlemeler sosyal ve ekonomik haklara yönelikken; 1980 sonrası ve özellikle son yıllardaki düzenlemeler daha çok şiddeti engellemeye yöneliktir. Bunun nedeni de hiç şüphesiz her geçen gün artan ve bizim de içimizi acıtan şiddet ve cinayet vakalarıdır. Türkiye'de kadına karşı şiddet oranı gelişmiş ülkelere oranla oldukça yüksektir. Kadınlar kültürel düzeyleri ne olursa olsun fiziksel ve cinsel şiddet başta olmak üzere, taciz, fuhuşa zorlama, zorla evlendirilme, eğitim özgürlüğünün kısıtlanması gibi birçok şiddet çeşidine maruz kalmaktadır. Türkiye'de yapılan bir araştırma kadınların yüzde 49,9'unun aile içi şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Ne yazık ki hemen hemen her gün bir kadın cinayeti basına yansımaktadır. O halde şu çıkarımı yapmak mümkündür; şiddeti engellemeye çalışmak sadece yasa çıkarmakla ya da Avrupa Birliği Sözleşmelerine uyum sağlama çabalarıyla engellenememektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapıldığı gibi hem yasa çıkarmak hem de bu yasaları hayata geçirmek için sağlam ve samimi adımlar atmak gerekir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerindeki sosyal ve ekonomik hakların başarılı olma nedeni de işte bu sağlam ve samimi adımlardır.

Bu noktada Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk kadınına olan bakışını ve samimiyetini de hatırlamakta ve hatırlatmakta fayda vardır. Zira, gerek I. Dünya Savaşı'nın gerekse Kurtuluş Savaşı'nın yaraları bile kapanmadan, Atatürk tarafından ortaya atılan görüşler, onun Türk kadınına verdiği önemi ve o dönemde verilen hakların hayata geçirilmesi noktasındaki başarıyı da ispatlayacak niteliktedir: "Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordumuzun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakar,

o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim." (30 Mart 1923 Vakit Gazetesi) şeklindeki bu ifadesi tutumunun özeti niteliği taşır. Ayrıca Atatürk kadının toplumdaki yeri ve önemini, "*İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşur. Kabil midir bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki bir cismin yarısı toprağa bağlı kaldıkça, öteki yarısı göklere yükselebilsin?*" (1 Eylül 1925 İkdam Gazetesi) sözleri ile tüm zihinlere derc etmiştir.

Bugün de, iş ve eğitim imkanlarının arttırılmasının yanında bahsettiğimiz ve ümitle beklediğimiz samimi adımların atılması hukuki düzenlemelerin tam ve gerçek olarak hayata geçirilmesini sağlayacak ve buna paralel olarak demokrasi anlayışını kuvvetlendirecektir. İşte o zaman Türk kadını haklarını gerçekten ve bilinçli olarak kullanabilecektir. Unutmamak gerekir ki kadının toplumdaki saygınlığı, rolü ve yeri, toplumsal gelişmenin bir ölçüsü niteliği taşımaktadır.

Milliyetçi bir anlayış ve bakışla, Türk kadınına sadece şiirlerimiz, destanlarımız, efsanelerimizde yer vermek değil; aynı zamanda yaşadığımız şu zamanda saygın ve hak ettiği konumu kazandırmak en büyük ülkülerimizdendir. Bu hem Türk tarihi ve Türk hukuku geleneğine hem de İslam anlayışına uygun bir ülküdür. "Kadına değer vermek" konusunun bir tartışma meselesi olmaktan çıktığı bir toplum olarak öne çıkmak dileğinde ve gayesindeyiz. Türk kadını toplumumuzun faal bir unsuru, saygıdeğer bir varlığıdır. Bunu en güzel şekilde benimseyen ise Türk Milliyetçileridir. Çünkü bağlı olduğumuz Türk töresi ve İslam anlayışı; sosyolojik anlamda kadın-erkek dayanışmasını olmazsa olmaz kabul etmektedir. Kadınlarımızın, hayatın her alanında ve tüm ortak karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alması temennimizdir. Bu aynı zamanda, Allah'ın bize emaneti olan bu vatani ve milletimizin bekasını en çok düşünen bizlerin boynunun borcudur.

İşte tüm bu dileklerle değerli Türk kadınlarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyor; artık kadına karşı şiddeti konuşmaktan ziyade ; başarılı, güçlü bir Türk toplumunun ayrılmaz bir parçası olmuş kadınlarımızla devletimizin ve milletimizin birlik ve beraberliğini muhafaza etmek ve bu birlik içinde "2023 Lider Ülke Türkiye" idealine büyük bir azim ve mücadeleyle koşabilmek hayalinde olduğumuzu ifade ediyoruz...

NEFES

•
Nurcan KANDEMİR*

Tek nefes...

Milyonlarcası arasında
Hayat hikayelerinin ilk adımı,
Başarmak için çıkılan zorlu yollara
“Bismillah” diye başlamaktır...
Anaların verdiği ilk nefestir,
Evlada can...

İlk adımın heyecanı,
“Ha gayret”tir tek nefes...
Bebek dilinden dökülen,
“Anne”dir tek nefes...
Sevgiyle sarılarak “Yavrum” deyiştir,
Yaradani tanımaya “Elif”tir ilk nefes...
Okul sıralarında parmak kaldırıp
“Ben de varım” diye varlık ispatıdır...

İlk ve tek nefesle başlayan,
Mücadelenin adı değil midir hayat?

Bir tekbirle dikilmek,
Kulluğa doğru kıyam,
“Allahuekber” sedasıyla çıkılan
Kutlu yoldur tek nefes...

Yürek sesidir,
“Seviyorum” diyebilmektir ilk nefes...
Hayal kırıklıklarında “gözyaşı” cesaretidir,
Çileye katlanmanın
Yeminidir tek nefes...

Bir kavgaya girerken
“Medet” diyerek Hakk’a teslimiyettir.
Korkularını yenmek,
Atılan ilk yumruktur,
“Allah” nidasıyla,
Öne çıkmaktır tek nefes...
Ateş altındayken
Kavganın tam ortasında,
Ülküdaşına “biz” diyerek
Omuz verebilmektir tek nefes...
Albayrağı gönderde tutma soluğu,
“Vatan” diyerek
Öncelik koyabilmektir tek nefes...
Sevdaları”Memleket” yapabilmek,
“Allah’a...” diye başlayan
Yemin içmektir tek nefes...

Zor günlerin arasında geleceği kurmak,
“Evet” diye hayatı paylaşmaya sözdür...
Yeni nesillere ata olabilmektir,
En yüce ünvana vuslat,
“Anne” olabilmektir tek nefes...

Yılların yüküyle zorlaşan adımdır,
Gözlerde sönen fer,
Yürek vuruşlarında eksilme,
Vedadır, “Helalleşme”dir tek nefes...

Ömrün yaşanmışlığı,
Yeni bir hayatın başlangıcıdır.
Dünya değiştirmektir,
Arkaya doğru dönüp
Son bir bakıştır hayata...
Emaneti isteyene,
Hakkıyla teslim etmek,
Bir ömrü “Lailahe illallah” diye
Özetleyebilmektir son nefes...

KADIN, DİNİN NERESİNDE?

Prof. Dr. Nusret ÇAM*

Keşke kadın ve erkek konusundaki sorunlar tümüyle çözülmüş olsaydı da Kadınlar Günü benzeri yapmacıksı günlere hiç ihtiyaç duyulmasaydı ve yazarlarımız “Kadın ve Din” yerine kadının ve erkeğin ulviliği konusunda başka başlıklarla, başka yazılar kaleme alsaydı! Ama ne yazık ki bütün dünyada, geri kalmış ülkelerde ve Türkiye’de bu konular hâlâ kanayan bir yara olmaya devam ediyor.

Son zamanlarda kadınla ilgili olarak gerek bilimsel gerekse idari alanlarda çok sayıda çalışmalar ve düzenlemeler yapıldı. Bununla birlikte kadının İslâm dünyasındaki yeri, olması gereken konuma ve düzeye ulaştırılmadı. Zira kadınlar hakkında ahkâm kesen “hâkim zihniyet”, kadının, Yaratan huzurundaki konumunu bilmediği veya görmezden geldiği, onu “kadın” olarak değil de en fazla ve hatta sadece “ana” statüsüyle ele aldığı sürece, bu konuda herhangi bir iyileşmenin beklenmesi zaten söz konusu olamazdı. Kadınlara hak vereyim derken birçok alanda kadın-erkek ayrımcılığı ve kadının istismarı had safhaya çıktı. Türkiye de böyle ülkelerden biridir. Bunun sebebi, bütün geri ülkelerde olduğu üzere meselenin “bizden” ve derinlikli bir bakış açısı ile değil de günü birlik, dışarıdan zorlamalarla dayatılan, genel geçer yaklaşımlarla bakılmasıdır.

İslâm dünyasında kadının ikinci sınıf bir varlık gibi kabul edilmesinin çeşitli sebepleri vardır ki bunlar:

1- İslâm öncesi Arap toplumundaki kadının durumu: Başta kölelik ve cariyelik olmak üzere Cahiliye devri Arapları arasında kadının ne durumda olduğu hemen hemen herkesin malumudur. Çok

uzun zaman boyunca teşekkül eden bu gelenekleri İslâm dini kısmen yıkmış ise de büyük bir kısmı din olarak günümüze kadar aynen gelmiştir.

2-Arap dilinin gramer özelliği: İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, Rusça gibi diller gibi Arapçada da bütün varlıklar gramer açısından erkek veya dişil olarak kabul edilmiştir. Öyle ki Arap dilinde bu durum diğerlerinden çok daha yaygın ve sıkı olup gramer olarak Allah, ay, güneş, kitap, yıldız, melek dâhil bütün varlıklar mutlaka erkek veya dişil olarak kabul edilmişlerdir. Mesela Allah, ay, yıldız vs. müzekker (eril) kabul edildiğinden “huve” zamiri ile ifade edildiği halde, melek, güneş, cehennem vs. müennes (dişil) kabul edilip “hiye” zamiri ile tanımlanmıştır. Gramerdeki bu eril-dişil ayırımından insanî planda erkek ve kadının etkilenmemesi ve ayırıma tabi tutulmaması mümkün değildir. İşte İslâm dünyasındaki erkek-kadın ayırımının sebeplerinden bir tanesi de budur.

3- İslâm’ın yayıldığı ülkelerdeki kadının durumu: Başta Ortadoğu, Kuzey Afrika, İran, Türkistan ve Hindistan olmak üzere İslam coğrafyasında daha önce var olan dinlerin ve inanışların kadın telakkileri şu veya bu şekilde İslâm dünyasında kendisini göstermiş olmalıdır.

4- Kadının bazı bakımlardan fizik olarak naif yapısı: Kadının neredeyse bütün tarih boyuca ve bütün dünya ölçeğinde aşağılanmasının ve şiddete tabi tutulmasının belki de birinci sebebi onun fiziki açıdan erkek kadar kuvvetli olmayışı ve kendisine has bazı üstünlüklerin, onun bu fiziki durumuna kurban edilmesidir. Bu durum, şiddete ve kaba kuvvete dayalı toplumlarda daha belirgin olduğu halde bilim, felsefe ve estetiğin geliştiği toplumlarda ve zamanlarda kadın kendisini daha iyi ifade etme ortamı

bulabilmiştir.

5- Kutsal kitapların kadın hakkındaki sözleri: Semavi üç din içinde kadınlara karşı en çok olumsuz ve aşağılayıcı tavırları ile bilinen Yahudilik, yalnızca kendi mensuplarını değil, bunlar arasında en kadimi olması dolayısıyla, Hıristiyanları ve onların üzerinden Müslümanları da etkilemiştir. Bunun nedeni, insanın yaratılması, Hz Âdem’le Havva’nın cennetten çıkarılması, Nuh, Davut, Musa, Yusuf, İbrahim gibi peygamberlerin, muhatapları olan kadınlarla aralarında geçen olayların her üç dinde de çok büyük benzerlik göstermesidir. Söz konusu hikâyelerde kadının hep olumsuz, baştan çıkarıcı olarak algılanması insanlarımızın zihinlerinde peşin bir hüküm halinde kalıplaşmış, hatta bu durum kadınlarımız tarafından bile kabullenmiştir. Mesela Nuh’a yalnızca hanımı değil, oğlu da karşı geldiği halde, sadece karısı hatırımızda kalmıştır. Yeri gelmişken şunu da belirtelim ki, Âdem ile Havva’nın cennetten kovulması söz konusu değildir. Zira burada kovulma kelimesi geçmez. Kuran’a göre (Bakara, 30-38), onlar (dünyadaki yeni hayatları için alıştırma süreci sonunda) oradan asıl mekânları olan dünyaya gönderilmişlerdir.

6- Baskıcı yönetimler: İnsan onurunu hiçe sayan baskıcı yönetimler, kendilerine en kolay hedef olarak kadınları seçerler. Bunu gerçekleştirmek için vaatler yanında tehditleri de kullanırlar. Öyle ki bu durum kadınlar arasında birçok zaman, hiç farkına varmadan “zorbaya tapınma” ve “mazoşist bir histeri” haline dönüşebilir. Gerçekten de kadının en çok baskılandığı, değersizleştirildiği zamanlar bu dönemlerdir. Bunlar bu söylemlerini din üzerinden yapmaya başladıkları zaman kadının çilesi büsbütün artar.

7- Erkek egemenlikli toplum yapısı: Saydığımız bütün bu şartlar altında yetişen erkeklerin ve hatta kadınların, erkeğin mutlak egemenliğini kabul etmesinden daha doğal ne olabilirdi? Nitekim öyle de olmuş ve neticede bütün okur yazarlar, hükümdarlar, fetva makamları, yöneticiler, eğitimciler erkeklerden oluşmuştur. Ya da sonuç gibi gözükse böyle bir durum, kadınların güçsüz ve bilgisiz kalmasının sebebi teşkil etmiştir.

Kadının durumu, Batı’da ve Doğu’nun ileri ülkelerinde 19. yüzyıldan itibaren toplum içinde, eğitim ve iş hayatında hızla iyileşme sürecine geçtiği halde, Atatürk Türkiye’si hariç, İslâm dünyasında böyle bir zihniyet değişikliği gerçekleştirilemediği için bura-

larda fazla bir ilerleme gösterememiştir. Hatta İran, Pakistan ve Afganistan gibi ülkelerde daha da geriye gitmiştir. Yeni siyasî gelişmeler ve şekilciliğin din imiş gibi algılanması dikkate alınırca önümüzdeki yakın bir gelecekte bazı İslâm ülkelerinde kadının durumu daha da sıkıntıya girecekmiş gibi gözüküyor. 1990’da Sovyetlerle birlikte Marksizmin ve materializmin bütün dünyada ağır darbe almasından sonra din bütün kıtalarda yükselen değer durumuna erişti. Böyle bir yükselişin felsefi ve fikrî yapılanmasına hazırlıklı olmayan Müslümanlar konuyu şekilsel ve siyasî İslamcılık olarak değerlendirmekten başka bir şey yapmadı. Cesur filozofları, erdem sahibi önderleri ve mucit bilginleri olamayan toplumlardan bundan başka zaten ne beklenebilirdi ki! Bu kısır ve sağlıksız zihniyet, kadınlarımızın lâyık olduğu değerleri kazanmasının önünde en büyük engeldir.

Kadınlarımızı hangi türden olursa olsun, hangi yönden gelirse gelsin, insan haysiyetine aykırı tutum ve davranışlardan kurtarmak için dinin kadına bakışını çok iyi tespit etmek gerekmektedir. Zira onlara karşı yapılan haksız tutumların asıl kaynağı dini yanlış yorumlamadan ve insanı tanımamaktan ileri gelmektedir. Böyle bir durumda müracaat edilmesi gereken en muteber kaynak elbette Kur’an-ı kerim olacaktır. Buradan yola çıkarak şu sonuçlara varabiliriz:

1- Kadın ile erkeğin yaratılışı arasında hiçbir fark yoktur. Zira her ikisi de bizzat Allah tarafından yaratılmıştır. Kadının, erkeğin ege kemiğinden yaratıldığı şeklinde meşhur ifade Kur’an’da değil, Tevrat’ta yer almaktadır. Bu konuda Kur’an’da Allah’ın: “Biz her şeyi bir erkek ve bir dişiden yarattık”, “İnsanı iki elimle yarattım” şeklindeki ifadeler çok anlamlıdır. İkinci ayette geçen “iki elimle” ifadesinin, hem insana verilen değeri, hem de erkek ve kadını ifade ettiği çok açıktır. Yani Allah’ın iki eliyle yarattıklarından bir tanesi kadın, diğeri erkektir. Hatta bazı düşünürler “Biz sizi bir tek nefisten yarattık” şeklindeki âyette geçen “nefs” kelimesinin Arapçada dişil olarak mütalaa edilmesinden dolayı yaratılışın menşesinde Âdem’in yani erkeğin değil, kadının olduğunu dahi ifade etmişlerdir. “Kadının, erkeğin ege kemiğinden yaratıldığını” söyleyen söz ise aslında Peygamberimiz’e değil, Tevrat’a aittir.

2- Kadın da erkek de Allah’ın yeryüzündeki halifesidir. Yaratılış projesiyle ilgili daha ilk ayette insanın yeryüzündeki görevinin halifelik olduğu belirtilir ve burada ırk, renk, dil ve din ayrımı yapılmadığı gibi

cinsiyet ayırımı da yapılmaz. Bu nedenle erkeklerin de kadınların da “yaratılmışların en şerefli” ve “halife olmak” cihetinden hiçbir farkı yoktur. Kuran’da insanın yeryüzünde irade ve şan sahibi “halife” olarak yaratıldığı açık açık bildirildiği halde ne yazık ki Müslümanlar, aslında insanın Allah karşısındaki kulluğunun halifelik vazifesini yapmaktan ibaret olduğunu unutarak, insanı hiçbir iradesi ve değeri olmayan “kul” olarak görme yoluna gitmişlerdir. Bunun sonucunda insanın değeri hem Allah hem de bütün insanların nazarında düşük gösterilmiş. İnsanın sadece “kul” olarak kabul edildiği böyle bir durumda en çok kadınların “kullaştırılacağı” ve zarar göreceği meydandadır.

3-Kadının ikincil konumunun sebebi İslâm değil, Arap cahiliye geleneğinden ileri gelen uygulamalardır. Bir önceki paragrafta ifade edildiği üzere kadınla erkek arasındaki fark bir ast-üst ya da amir-memur, tabi-metbu ilişkisi olmayıp yaratılışlarından kaynaklanan bir görev paylaşımından ibarettir. Bu farklılık, insanın organları arasındaki farktan farklı değildir. Eski toplumlarda ve bilhassa da Araplar arasında mevcut olan kölelik-cariyelik kurumu kadının durumunun kötüleşmesinin diğer bir sebebidir. Çözüm, her türlü köleci bakışların yok edilmesidir.

4- Kadının fizik olarak zayıf yaratıldığı doğru olabilir ama bu onun erkekten bazı bakımlardan daha kuvvetli ve imtiyazlı olabileceği gerçeğini unutturmamalıdır. Elbette bunları burada tek tek sıralayacak değiliz ama onun zengin his dünyasının ve annelik serüveninin, hiçbir erkeğin başaramayacağı ve tadamayacağı bir özellik olduğunu da söylemeden geçmemek gerekir. Kadınların, annelik sürecinde, kendi canları pahasına dahi olsa ilaç kullanamaması ve doğum sırasında hayatlarını kaybetmesi, kadınların ne kadar üstün bir yaratılışa sahip olduğunu erkeklere anlatmaya kâfidir. Kadının kadın olma özelliği tam olarak anne olma vasfıyla tekemmül ettiği içindir ki Peygamberimiz “Cennet anaların ayakları altındadır” buyurmuştur.

5- Kadın cemali, erkek celali temsil eder. Yeryüzündeki hiçbir varlığın var oluş sebebi diğerini aynısı değildir. Bu yalnızca cinsler ve türler arasında değil, kâinattaki her varlık için böyledir. Bu nedenle kadınların erkeklerle aynı yaratılışta olması beklenebilir. İslâm dünyasında yaratılış ve varoluş sırrını en iyi anlayanlardan biri olan Muhiddin Arabi, erkeğin, Allah’ın celâl (azamet, heybet) sıfatını, kadının ise cemâl (güzellik, zarafet) sıfatını temsil ettiğini söyler. Böylece bütün varlıkların işleyişinde olduğu gibi

insanda da zıt kutuplar yani (+) ve (-) olayı gerçekleştirerek devre tamamlanmış olur.

6- Erkek karşısında kadının cinselliği ve cazibesi neyse, kadın karşısında erkeğinki de odur. İslam toplumlarında yanlış olarak bilinen hususlardan bir tanesi de “cinselliği” yüzünden, yasakların hep kadınlara tatbik edilmesidir. Oysaki Kur’an-ı Kerim’e göre emirler ve yasaklar konusunda hiçbir ayırım yoktur. Erkeğe helal, haram ve mubah olan şeyler kadınlara da helal, haram ve mubahtır. Kadının erkeğe bakmasındaki hüküm ve şartlar neyse erkeğin de kadına bakmasının hükmü ve şartları odur. Bu hususta ayetler gayet açıktır (Bakara, 187; Nur, 30-31). Erkek kadına güzelliği (cemâli) için yönelirken, kadın da erkeğe celâli (heybeti) için yönelir, aradaki fark budur. Bu sebeple kadını cinsel bir nesne olarak görmek; ruhu sevgi, bilgi, estetik ve ulvi duygularla arınmamış kaba kimselerin tavrı olabilir.

7- Fikhî uygulamalardaki farklılık ayrıntıdır. Kur’an’daki çok evlilik, şahitlik ve miras gibi konularındaki kadının ikinci planda kalan durumunu hem tarihsel süreç içerisinde hem de hak ve adalet gibi üst kavramlar çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Buradaki uygulamalar genel hatlarıyladır. İnsanlara hak ve adaletle muamele etmek daha önceliklidir. Zaten siyasetin ve fikhın, dinin merkezine yerleştirildiği durumlarda Müslümanlar ciddi yaralar almışlardır. Tabii böyle fetret devirlerinde en çok kadınlar zarar görmüştür.

Sonuç olarak, Müslümanların kadın karşısındaki tavrını onun ulvi bir varlık olarak yaratıldığını söyleyen Kur’an, “Kadınlar gelincikler gibidir”, (eşi Hz. Ayşe’ye hitaben) “Ey gül yanaklım” gibi özlü sözlerle kadınlara her fırsatta değer verdiğini gösteren Allah resulü değil, kadını sadece cinsel bir obje olarak gören bazı fikhîçiler belirlemiştir. Allah’tan ki, kadınlara karşı tarihten gelen aydınlık bakışların takipçisi olan Hoca Ahmet Yesevi, Mevlana, Yunus ve

*Erkek, dişi sorulmaz muhabbetin dilinde
Hakk’ın yarattığı her şey yerli yerinde*

diyen Hacı Bektaş-ı Veli gibi Türk aydınları sayesinde kadın biraz nefes alabilmiştir. Bunun en somut ifadeleri Anadolu kadınlar teşkilatı olan Bacıyan-ı Rum gibi kutlu örgütlerle başta Ankara’da Alaeddin Camii, Hacı Bayram Veli camilerdeki geniş kadınlar mahfelleridir. Ama ilerleyen yıllarda Osmanlılar zamanında kadının geri plana atıldığı da bir hakikattir.

YA ÇİĞDEMLER ÖYLE Mİ?

•
Ahmet YOZGAT

1/:

Çiçekli diplerinde dağların,
Kar yemektir muradı aşıkadamın.
Nedense pekmezler pek sever zirvenin en dişlisini,
Bense nisanın rahvan at sekişlisini...

Dedin ya “Çiğdem gülünün sarısına baygımım,” diye,
Beni bekle,
Çiçekli diplerinde dağların,
Bıraktığım bu koyakta,
Sana yıldızlardan ışık getireceğim o sarışnılıkta.

2/:

Ey zümrüt gözleri yaşlı sevgili,
Ağtılar da kök salar ilkbahar da nergisler gibi...
İklimin elinde değil ki kaderleri mutla bitirmek,
Ama ya çiğdemler öyle mi?
İşleri nisanın ağzında sarışın bir bulut gibi köpürmek.

Dedin ya “Çiğdem gülünün sarısına baygımım,” diye,
Beni bekle,
Çiçekli diplerinde dağların,
Sana yıldızlardan ışık getireceğim o sarışnılıkta.

Desen: Y. Kemal YOZGAT

3/:

Bozlaklar yekindir arasına yüreğimin ortakarar toprağından,
Bozok bozkırlarında gelinler dolanır,
Bir ellerinde madımak dolu çıkınları,
Diğerinde allı gelin üstüne yakılmış türkülerle...

Dedin ya “Çiğdem gülünün sarısına baygınım,” diye,
Beni bekle,
Çiçekli diplerinde dağların,
Sana yıldızlardan ışık getireceğim o sarışınlıkta.

4/:

Kader işte, ham meyveyi de koparır el oğulları,
Bahtsız bağrımızdan bakarsın yeni çiğdemler uzanır.
Sevmenin de bir dili vardır kendi sarılığında,
Bazı barak olur, bazı arguvan,
Bazen dadanır dizeler diyarında şanlı şiiire...

Dedin ya “Çiğdem gülünün sarısına baygınım,” diye,
Beni bekle,
Çiçekli diplerinde dağların,
Sana yıldızlardan ışık getireceğim o sarışınlıkta.

5/:

Sussa zaman çiğdemler uzatırken işaret parmaklarını göğe,
Yola revan olunca turna katarı zemin dirülse,
Her nisanın peşinde bir mayıs gelir kocaman ayaklarıyla,
Ve ulam ulam ulanır kayaların gölgelerine koyunlar,
Bir çoban kazar köklerini sarışın kızların...

Dedin ya “Çiğdem gülünün sarısına baygınım,” diye,
Beni bekle,
Çiçekli diplerinde dağların,
Sana yıldızlardan ışık getireceğim o sarışınlıkta.

6/:

Yadellere kokusu ulaşmaz sanılır çiğdemlerin,
Ya üstümüzde dolaşan bu bulutlar ne taşır?
Ardımızdan ünleyip en gurbetçi türküleri gelinler söyler,
Adımız ile anılır çiğdem kokuları ve türküler,
Kimi zaman kelimeler de birer kanlı cellat olur bakarsın,
Yerden kaldıramaz yaşlı başını o tazecik çiğdemler...

Dedin ya “Çiğdem gülünün sarısına baygınım,” diye,
Beni bekle,
Çiçekli diplerinde dağların,
Bu yeşil gölgeli koyakta,
Sana yıldızlardan ışık getireceğim o sarışınlıkta.

ANAYASA YENİLEME SÜRECİNE İLİŞKİN ÖNEMLİ HUSUSLAR

•
Av. Ayfer UZUNIRMAK

Yeni Anayasa Yapımında Vazgeçilemez İlkeler

Millî hudutlarımız dahilinde hür ve müstakil yaşamak isteyen Türk Milleti için Yeni Anayasa yapım sürecinde,

- Vatandaşlık,
- Devletin resmi dili,
- Üniter devlet,

-Milletlerarası anlaşmaları uygun bulma ile ilgili maddeler büyük önem taşımaktadır. Burada ilk iki kavram, vatandaşlık ve devletin resmi dili uluslar arası mevzuatlar dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Üniter devlet, milletler arası anlaşmaları uygun bulma ile ilgili maddeler bir başka yazının konusu olacaktır.

Türk Vatandaşlığı:

Vatandaşlık, bireyin belirli bir devletle arasındaki karşılıklı hak, görev ve yükümlülük ilişkilerini belirleyen hukuki ve siyasi bir bağıdır.

Modern, demokratik bir ülkede olması gereken çağdaş, katılımcı, eşit bireylerden oluşan bir siyasal toplum yaratmaktır. Ancak böyle bir toplumun fertlerinin gerçekten birer vatandaş olması beklenir.

10.12.1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, her kişinin bir vatandaşlığa sahip olma hakkından söz etmektedir. (md.15/1)

Avrupa vatandaşlık sözleşmesinde ise vatandaşlık, kişi ile devlet arasındaki hukuki bağ anlamına gelir, kişinin etnik kökenini göstermez.(md.2/a).

Türk hukukunda milletler arası alanda devletler hukukunun tarifine uygun olarak vatandaşlık tanımı, sözleşmeden çok önce kabul edilmiş, 1924 Anayasamızda, 1961 ve 1982 Anayasalarımızda yer almıştır.

Vatandaşlık, kişiye kendi ülkesinde yabancılardan esirgenmiş olan hakların kendisine tanınmasını isteme yetkisini verir. Anayasa'nın 66. maddesindeki Türk kelimesi, vatandaşlık hukuku ve anayasal anlamda Türk vatandaşlığını tanımlamaktadır. Alman vatandaşı, İngiliz vatandaşı ve benzeri kullanımlar

rahatsızlık yaratmazken, Türk vatandaşı ifadesi sorgulanmakta ve bir alt üst kimlik sorunu yaratılmak istenmektedir.

AY Md. 66 ile tüm vatandaşlar eşit kabul edilmektedir. AY md.10 kanun önünde eşitliği tanımlamaktadır. Vatandaşlar arasında hiçbir ayırım yapılmayacağı esasını kabul eden Anayasamızdaki 66. madde, vatandaşlık hukuku bakımından tamamen kapsayıcı ve eşitlikçidir.

Anayasamızdaki Türk vatandaşlığına ilişkin vatandaşlık kavramı tartışma konusu edilmekte, *anayasal vatandaşlık, çok kültürlülük ve Türkiyeli olmak* gibi toplumun yapısına uymayan bir takım kavramlar ortaya atılarak benimsetilmeye çalışılmaktadır. Bununla hedeflenen; toplumda derinliği olmayan ayrılıkları ön plana çıkartarak kişilerin dinî ve etnik özelliklerinden oluşan, yapısı değiştirilmiş bir Türkiye modeli yaratmaktır.

Anayasal vatandaşlık olgusu, bir millete üyeliği şart koşmaz. Bir anayasanın bünyesinde bulunan insanlar topluluğunu ifade eder. Örneğin; Avrupa Topluluk vatandaşlığı, ne milli hukuklar ne de devletler hukuku anlamında bir vatandaşlıktır. Üye devletlerden herhangi birinin vatandaşları, birlik vatandaşlarıdır. Millî vatandaşlığa ilavedir, onun yerini almaz. (10.6-10.7.2003 tarihlerinde Avrupa Konvansiyonu tarafından kabul edilen, Avrupa için bir anayasa oluşturan antlaşma tasarısı md 8.1)

Çok kültürlülük kavramına dayanılarak, toplumda meydana getirilen belirli grupları, topluma bir birey gibi dâhil etmek ve onlara ayrıcalık tanımak, tek ortak gayeyi kendisine hedef almış bir vatandaşlık kavramı ile uyuşmaz.

Türkiyeli olmak ya da Türkiyelilik ise sadece doğum yeri esasını karşılamakta olup, belirli bir coğrafya parçasına aidiyeti ifade eder, ulusal vatandaşlık tanımında yetersiz kalır.

Netice itibariyle, Türk vatandaşlığı yerine; Anayasal vatandaşlık veya Türkiyelilik, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı anlamında kullanılan Türk kelimesi

yerine; Türkiyeli gibi yapay kavramların kullanılması düşüncesinin etnik, dinsel ve kültürel özellikleri ön plana çıkararak, etnik ayrımcılığı körükleyici etkisi olacağından şüphe edilmemelidir.

Ulusal vatandaşlık tanımında geleneksel hukuki ölçütler, nesep ve doğum yeridir. Kanunlarda önceden objektif olarak tespit edilen şartları yerine getiren kişi, dilediği zaman vatandaşlığını değiştirebilmektedir. Kişi, kendisine tanınan bu hakkı kötüye kullanmamalıdır.

Atatürk Türk Milleti için, *“Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir.”* demiştir.

Başbuğ Alparslan Türkeş 9 Işık doktrininde Türk-lüğü şöyle tanımlamıştır : *“Türklük şuuruna erişmiş, samimi olarak ben Türk’üm diyen herkes Türk’tür. Türkçülük ve Türk’ün tayininde sapık ölçülere, özellikle mezhepçiliğe, coğrafyacılığa, laboratuvar ırkçılığına inanmıyorum.”*

Yüksek yargı organı olan Danıştay’da, Türk Milleti’nin tanımını bir kararında şöyle ifade etmiştir ; *“Türk kelimesi bir ırkın değil, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan, dili, ırkı, rengi, cinsiyeti, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi ne olursa olsun tüm vatandaşların bir araya gelerek oluşturdukları ve herkesi kapsayan ve kucaklayan milletin ortak adıdır.”*

Netice itibariyle, Türk toplumunda ırkçı ve dinci saplantıların olmadığı, insanımızın farklı etnik ve dinî kimliklere hoşgörü ile yaklaştığı, Türk vatandaşlığının Türkiye sevgisinde birleştiği düşüncesi anayasalarımızın ana fikrini oluşturmuştur.

Anayasal vatandaşlık, çok kültürlülük gibi kavramsal düzenlemeler yerine, hukuk devletinin bütün unsurları ile kabul edilmesi, bireysel özgürlüklerin güvenceye alınması, vatandaşların gönüllü vatandaş olması yolunda atılmış ciddi bir adım olacaktır.

Devletin Resmi Dili Türkçedir - Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevi

Dil, birlikte, bir arada yaşayan insanların karşılıklı anlaşma vasıtasıdır. Anlaşan insanlar bir arada yaşamayı tercih ederler. Bugün yeni Anayasa yapım sürecinde devletin resmi dili olan Türkçeden başka dillerin de okullarda yer alması tartışmaları yapılmaktadır. Bu tartışmalar, tamamen siyasi bir takım amaç ve beklentiler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir kısım insan “ana dili” ile “ana dil” terimlerini birbirini yerine kullanmakta ve bu durum kafaları karıştırmaktadır. “Ana dili” dil bilimciler, bir kişinin

içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil olarak tanımlamaktadır. “Ana dil” ise, birden çok dile kaynaklık eden ve akraba dillerin türediği dil olarak anılmaktadır, resmi dil olarak kabul edilip ortak anlaşma vasıtasıdır.

Ülkemizde yaşayan insanların özel hayatlarında ve birbirleri ile ilişkilerinde bölgesel veya yerel dillerin kullanımına ilişkin herhangi bir kısıtlamanın bulunmadığı görülmektedir.

Eğitimin ana dilinde olması, ülkenin üniter yapısına ve gerçeklere uygun değildir. Zira ülkelerdeki mevcut olan çok sayıdaki yerel dillerde yapılacak eğitimin hem imkansızlığı, hemde mantıksızlığı ortadadır. Böyle bir durumun devlet olma gereği ve idarenin bütünlüğü ilkesi ile de çeliştiği çok açıktır.

Konfüçyüs, bir ülkeyi idare etmek isteseydiniz önce ne yapardınız sorusuna şu cevabı vermiştir: *“Önce dildeki karışıklığı düzeltirdim. Dil düzgün olmazsa kelimeler düşünceleri iyi anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa ahlak ve kültür bozulur. Ahlak yanlış yola saparsa halk güçsüzlük ve şaşkınlık içine girer, ne yapacağını bilemez. Bu sebeple, kişi söylediğini doğru söylemelidir. Hiçbir şey dil kadar mühim değildir.”*

Anayasamızın 3. maddesinde; *“Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olduğu ve dilinin Türkçe olduğu”,* Anayamızın 42.maddesinde ise *“Türkçeden başka hiçbir dilin eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına adilleri olarak okutulamayacağı ve öğretilmeyeceği”* belirtilmektedir. Buradan Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içindeki idarenin tüm iş ve işlemlerinde kullanılacak dilin Türkçe olacağı çok açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu durum, dünyanın gelişmiş ülkelerinin tamamında da böyledir. ABD, Almanya, İngiltere, Fransa gibi ülkelerin tamamında devletin eğitim dili, resmi dildir. Çoğu ülke anayasasında tek bir dilin resmi dil olarak ilan edildiğini görmekteyiz. Birden fazla resmi dile sahip ülkelerin önemli bir kısmı federal devletler veya özerk bölgelere sahip devletlerdir.

Resmi dil dışında başka dillerin kullanımı ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin tespitleri de yukarıdaki görüşlerle paraleldir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Ek.1 no’lu protokolün 2.maddesi, devletlere, özel eğitimi veyahut belli bir eğitim şeklini mali yönden destekleme mükellefiyeti yüklemeyiz. Mevcut eğitim ve öğretim düzeni içinde, bu inançlara saygılı olması yeterlidir, devletin ana

babanın inançları yönünde eğitim sağlamak zorunluluğu yoktur, ana babanın dinî ve felsefî inançlarını incitecek telkinlerde bulunup fikirler aşlamaktan kaçınacaktır.

AİHM'nin 1968 yılında "Belçika dil davasında" aldığı karar, bireye tanınan öğrenim hakkı, kişiye istediği dilde öğrenim görme hakkı tanınmasını gerektirmez, öğrenim sonunda alınan diplomanın resmen tanınması için bazı koşulların aranması, öğrenim hakkının engellenmesi değildir.

AİHM, yine bu konuda 21.9.2010 tarihinde, Fransız Polinezyası meclisinde Tahiti dilinde hitap etme yasağı ile ilgili Fransız vatandaşı Sabrina Birk-Levy'nin başvurusunu kabul edilemez bulmuştur.

Letonya'da, ülke nüfusunun %40'a yakın bir oranı ana dili Rusça olan Rus olmasına rağmen Letonya, Letonyacanın tek dil oluşuna dair anayasal düzenlemeleri hayata geçirmek amacıyla çıkardığı yasalarda Letonyacayı kamu kurumlarında ve kamusal yaşamda tek geçerli dil kılmaya çalışmaktadır. Konu AİHM'ne gitmiştir. Seçimde aday olan Rus kökenli siyasetçi yeterli oranda resmî dil olan Letonca'yı

bilmediği için aday listesinden çıkartılınca seçme seçilme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. AİHM, bir ülkenin resmi dilinin belirlenmesinde o ülkeye özgü tarihî ve siyasî koşulların rol oynadığını ve bu yüzden de resmi dilin belirlenmesine tek başına ülkenin karar verebileceğini ifade etmiştir. Mevcut olayda da ulusal parlamento'ya seçilebilmek için belirli oranda resmi dile hakim olma şartını meşru amacı olan bir düzenleme olarak görmüştür. (9.9.2002 t. Başvuru no. 46726/99). Benzer bir başvuru da BM İnsan Hakları Komitesi'ne yapılmış ve yine benzer şekilde sonuçlanmıştır. (Başvuru no. 884/1999, 31.7.2007)

Devletlerin kendi iç işleyişlerine dair münhasır yetkisi doğrultusunda her türlü yargısal, yasal ve idari iş ve işlemlerin yürütülmesinde kullanılacak dili belirleme hakkı olduğu, ülkede yaşayan insanların da bu kurallara uyma yükümlülüğünün bulunduğu, aksine durum ve iddiaların insan hakları şemsiyesi altındaki bir hak arayışı olarak görülemeyeceği çok açıktır.

AKŞAM

Ömer Faruk BEYCEOĞLU

Akşam...

Sadece bir kelime bazen.

Bazen bir zaman dilimi...

Yar ile yaran olunca kuş gibi geçen an.

Bu akşam, o kuş gibi geçen akşamlardan değil. Bu akşam asıl manasına büründü nedense? Üstüme üstüme çöküyor. Karabasan gibi, kör kuyular gibi.

Bu akşam, içimde bir hüznün var... Gözlerimin pınarları yağdı yağacak... Bir sızı, bir burukluk, bir, bir tarif edemediğim acı...

Bir el gözlerimden içeriye uzattı o ince, o narin, o güzel parmaklarını yüreğimi didikliyor. Yetmiyor, içime akıttığım gözyaşlarımın tuzunu damıtıp kanattığı yerlere basıyor.

Bu akşam, saçı leyl'in gölgesi düştü gözlerime. Her taraf zifiri karanlık, her taraf puslu...

Bu akşam gün batarken geleceğini söyleyen yar; gece çöktü hâlâ yok...

Türkü bilmez ki, "ay karanlık bulamadım yolumu" diye seslensin de karşılamaya çıkayım.

Bu akşam, kötü bir akşam...

Bu akşam, bütün acımasızlığı üzerinde "kâfir yar" gibi bir akşam...

Ve... Geçer elbet bu akşam...

NEVİN KURULAR'IN "DİL RUBA" ŞİİRİNİ TAHLİL

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN*

*Fırarına vurulan kaçınıcı damgadır bu.
Kaç kez gittin kendinden, dönüp geldin Dilruba
Yamaçlardan toplardı kekikleri saçların
Salardın kokusunu bilmediğin diyara.
Sen, o yorgun düşlerin, o yorgun kadınısın.
Acıtmadan, bir tutam saçlarından kes, sakla
Gerçeğinden geçerken o yolda ağarmasın.*

*Yılları çoğalttın hep gecelerin koynunda
Ölmeyi de öğrendin, dipdiri kalmayı da.
Unutulmaz halleri aşkla aşka sen çizdin
Dilruba yarsız koyda yosun tutan denizdin
Gelgitlerle söylendi, sustu içinde arya
O mahzun duruşuna ağlardı lebiderya.*

*Düşlerinde açardı yeşil at kanadını,
Mora çalmış kederle kesemezdi bağını
Kör bıçaklar gibiyken, bilendin aşk taşında
Dilruba kavak yeli esiyorken başında
Kasırga durduramaz açınca yelkenini
Mavi okyanusunda hatırla sen de beni*

Konu: Kadın dramı. Şiirin yüzey yapısında aşkla sınanan kadının dramı, hüznü, sadakati, fedakârlığı, yalnızlığı yansıtılmışsa da derin yapıda ayrıca, kadının toplumsal ve cinsiyet konumundan kaynaklanan dramlarına da yer verilmiş.

İzlek: Kadın, her türlü zorluklara, sıkıntılara, engellere, olumsuzluklara, imkânsızlıklara karşı aşkın samimiyetini ve sadakati koruma mücadelesi verir. Kadın, aşkı; sevinci ve hüznüyle bütün derinliğiyle hissedebilme ve yaşayabilme gücüne sahiptir. Diğer yandan toplumsal konumundan ve cinsiyetinden kaynaklanan olumsuzluklara karşı da direnebilme mücadelesi verir.

Düşünce Boyutu: Şiir, öncelikle mistik boyutuyla

öne çıkıyor. Beşerî aşk mistisizmi çok kuvvetli ve derinlikli olarak hissettiriliyor.

Bunun yanında hakîmâne bir şiir olarak da ele alınabilir. Zira hem aşk hem de insanlararası ilişkiler bağlamında şiir, iki katmanlı olarak hikmetli bir yapıya sahip. Yani aşk ve toplumsal ilişkiler, bilgece bir yaklaşımla yorumlanıyor. Samimi bir aşkta sadakatin, vefanın, sabrın, kararlılığın, uğrunda çekilen cefaların insanı terbiye eden boyutu bilgece verilmiş.

Olay: Metin, bir manzum hikâyeye değil, saf şiirdir. Şiirden hareketle kısaca şöyle bir olay kurgulanabilir: Gerek aşk hayatında gerekse toplumsal hayatında ömrü boyunca sıkıntılar yaşamış, cefalar çekmiş, acılar içinde kıvranmış ama aşkından ve cinsiyetinden kaynaklanan hüznü taşımaya çalışmış bir kadının dramı.

Varlıklara Yaklaşım Biçimi: Şiirde yer alan yamaç, kekik, saç, koy, yosun deniz, at, bıçak, yelken gibi somut nesnelere kendi gerçek anlamlarından çok; mecazî ve çağrışımsal anlam boyutlarıyla öne çıkmış. Dolayısıyla şairenin varlıklara yaklaşım biçimi sezgici / idealisttir.

Duygu: Şiirde belirgin olarak yalnızlık ve bunun doğurduğu hüznün duygusu öne çıkıyor. Kadının buruk hüznü şiire hâkim vaziyette. Bunun yanında hasret ve romantik aşk duyguları da varlığını hissettiriyor.

Simge ve İmgeler Sistemi:

"Fırarına vurulan kaçınıcı damgadır bu.

Kaç kez gittin kendinden, dönüp geldin Dilruba": Burada Dilruba, belli bir kadının değil; bütün kadınların genel adıdır. Bütün kadınları temsilen seçilmiş bir isim. Manası da "gönül alan, gönül kapan" demektir. Yani sevilen, sevgili manasında.

Kadınların genel ve yaygın dramlarından biri, kendinden kaçması yani firarı. Ama sonunda tekrar kendine dönmek zorunda kalması. Bu kaçış, yüzey yapıda karşılıksız ve çaresiz aşklardan kaçış; ama kurtulamayıp tekrar geri dönüşü ifade ediyor. Yani içte biriken arzu, istek ve emellerle realitenin çatışması sonucu oluşan dramatik haldir. Bu kaçışa toplum geneli olumsuz nitelikte damgalar vurur.

“Kadının kendinden gitmesi ya da kaçması” imgesinin bir başka karşılığı şudur: Kadın, toplum tarafından kendisi için ya da kadın cinsiyetine biçilen konum, tanımlama ve tavsiflerden bunalır ve dışarıdan dayatılan bu sınırlayıcı, kısıtlayıcı ve hapsedici kimlikten kaçarak özgürleşmek ister. Ama bunu gerçekleştiremediği ya da kendi iradesinin belirlediği bir hayatı yaşamasının toplumsal engelleri yüzünden tekrar kendisine yani kendisi için belirlenen alana geri dönmek zorunda kalır. Bu, onun için dramatik bir çıkmazdır.

*“Yamaçlardan toplardı kekikleri saçların

Salardın kokusunu bilmediğin diyara.”: Kadının saçlarının kekikleri yamaçlardan toplaması imgesi, bize kadının güzelliğini ve diğer olumlu değerlerini saf tabiattan aldığını, onun sahip olduğu her türlü değerlerin tabiat kaynaklı olduğunu ifade eder. “Kokusunu bilmediği diyara salması” imgesinin karşılığı ise, koku simgesinin temsilciliğinde sahip olduğu bütün iyilik ve güzellikleri herkese, bütün insanlığa, bütün dünyaya saldığı, bu anlamda cömert davrandığı, menfaat karşılığı olmadan tek taraflı bir verici tavır geliştirerek değerini yücelttiği ifade edilir.

*“Sen, o yorgun düşlerin, o yorgun kadınsın.”: “Yorgun düşler”, kadınların çoğu zaman toplumsal, ekonomik, kültürel engeller ya da karşılıksız aşklar yüzünden gerçekleşemeyecek olan mutlu aşk beklentilerinin, iyimser hayallerinin, beklentilerinin, en doğal hakkı olan kadınca yaşama özlemlerinin karşılığıdır. Kadın, dünyaya büyük düşlerle büyük özlemlerle doğar, zamanla bu hayallerini gerçekleştirmek için hayatı boyunca mücadele verir ama çoğu zaman bu mücadelede yorgun ve yenik düşer. Hayatı bir bakıma kısır döngü içinde yuvarlanır. Kadın dramını çok çarpıcı bir şekilde veren bir imgedir bu.

*“Acıtmadan, bir tutam saçlarından kes, sakla

Gerçeğinden geçerken o yolda ağarmasın.”: “Bir tutam saç” simgesi, mecaz-ı mürsel sanatıyla parça

söylenip bütün kastedilerek bütün bir kadınlık halini temsil eder. Ayrıca kadın çilesi genellikle folklorik dilde saç üzerinden sergilenir. Mesela “saçlarını süpürge etmek”. Saç, kadının hem güzellik unsurudur, hem kadınsı durumunun, hayallerinin, hem de çilesinin bir ifadesidir. “Bir tutam saç saklamak ve ağarmamasını istemek” imgesi ise, hayal-realite çatışmasında ve çakışmasında hayali, özlemleri, saf aşkı hep diri tutmak, rüyaya benzeyen kadınsı hayallerin katı gerçeklikler altında ezilip gitmesine, silinip yok olmasına razı olmamak, beklentilerin hayalde bile olsa hep bir yerlerde muhafaza edilmesinin vereceği mutluluğa kanaat etmektir.

*“Yılları çoğalttın hep gecelerin koynunda

Ölmeyi de öğrendin, dipdiri kalmayı da.”: “Gecelerin koynunda yılları çoğaltmak” imgesi, kadınların acılarını, çilelerini, maruz kaldıkları kötülük ve zulümleri ve buna benzer bütün olumsuzlukları geceler boyu kendi içlerine atarak, ağlayarak geçirmeleri, ömürlerini bu acılarla tamamlamalarını ifade ediyor. Kadın olmaları hasebiyle hem aşırı duygusallıkları sonucu çektikleri aşk acıları, hem cinsiyetleri üzerinde uygulanan adaletsiz baskı ve zulümler karşısında dayanabilme gücüyle imtihan edilmişlerdir. Kadınlık konumlarından dolayı kendilerine uygulanan ilgisizlik, terk edilme ve buna benzer kötülükler karşısında direnme, dayanma, tahammül etme sınavını verenler bir şekilde ayakta kalmayı başarmış ama buna gücü yetmeyenler pes etmiştir. Ya intihar ediyorlar, ya çaresiz bir hastalığa tutuluyorlar ya da bir şekilde silinip gidiyorlar. Bu, kadınlar adına büyük bir dram; hatta trajedidir.

Yalnız burada şunu vurgulamak lazım. Kadınlar, sadece kendilerine dönük ekonomik, sosyal, kültürel baskılar ve önlerine çıkarılan zorluklar ya da cinsiyet ayırımına maruz kalmaların dışında bir de aşk acısı çekiyorlar. Aşklarına karşılık bulamayan, sevdiği kişinin kendisine çektiği aşk, sevgi, şefkat acıları da onun dramının temel unsurlarından biridir. Ve şiirin bütünde bu mesele vurgulanmıştır.

*“Unutulmaz halleri aşkla aşka sen çizdin

Dilruba yarsız koyda yosun tutan denizdin”: Kadının çok önemli ve belirgin olan fitri bir boyutuna vurgu yapılıyor. Aşka unutulmaz halleri aşkla, sevgiyle, samimiyetle kadın çizer. Aşkın saf, gerçek, samimi ve içten sevginin asıl üreticisi, uygulayıcısı kadındır. Yıllar boyu unutulmayacak kadar güzel, etkili, çarpıcı yaşantıları, görüntüleri, olayları asıl

kadınlar üretir ve yaparlar. Aşkta güven veren, samimi olan, pazarlıksız olan, aşka bütün varlığını veren ve adayan asıl kadındır. Aşkı diri tutan da kadındır. O yüzden kadının bu iç zenginliği, erkekten farklı olarak aşkın güvencesi oluşu, onun en özgün yanlarından biridir.

Ayrıca kadının yarsız koyda yosun tutan bir deniz olarak tanımlanması da özgün bir imgedir. Tek taraflı bir fedakârlığı, aşka samimi olarak adanmışlığı, karşılıksız cefakârca, fedakârca sevmeyi temsil eder. Kadının aşkına olan sadakatinin, bağlılığının, vefasının çok etkili bir tanımındır bu.

*“*Gelgitlerle söylendi, sustu içinde arya*

O mahzun duruşuna ağlardı lebiderya.”: Gelgit, denizin alçalması kabarması hadisesidir. Arya, operalarda bir solistin söylediği kendi içinde bütünlüklü parçadır. Lebiderya, deniz kenarı demektir. Yüzey yapıda kadının deniz kenarında kendi başına yalnız olarak oturup hüznlerini, acılarını, özlemlerini, beklentilerini, hayal kırıklıklarını, çaresizliklerini âdeta denizin gelgitlerine paralel biçimde bir arya gibi içinden haykırması görüntüsü, hayalî bir görüntü olarak veriliyor. Ayrıca romantizmin tabiata yansıtılarak verilmesi de, kadınla denizin özdeşleştirilmesi de manayı kuvvetlendiren bir motif olarak yerleştirilmiş. İster aşk, ister ekonomik, ister sosyal, ister kültürel kaynaklı acılı kadın görüntüsü bu mısralarla çok canlı bir biçimde verilmiş.

*“*Düşlerinde açardı yeşil at kanadını,*

Mora çalmış kederle kesemezdin bağını”: “yeşil at” simgesi, mutluluk, huzur, ümit, kurtarıcı figür, çare gibi karşılıkları çağrıştırmaktadır. Kadınlar her zaman hayallerinde, rüyalarında emellerini gerçekleştirecek bir takım kurtarıcı unsurlara, figürlere yer verirler. “Beyaz atlı prenses”, daha ziyade mutlu bir evlilik hayalini gerçekleştirecek figürken; yeşil at bundan daha kapsamlı, daha kuşatıcı bir simgedir. Kadının sadece evlilik değil, bunun yanında başka alanlarda da hayallerini, beklentilerini gerçekleştirme unsuru olarak işlev görüyor.

Kadının mora çalmış kederle bağını kesememesi, onun ömrü boyunca buruk bir hüznünden kurtulamamasını, isteklerini tam olarak gerçekleştirememesini, hep bir hayal kırıklığı içinde kalışını, tam olarak mutlu olamayışını ifade ediyor. Belki de evrensel anlamda kadın kaderi, hep bu hüznle eşdeğerdir.

*“*Kör bıçaklar gibiyken, bilendin aşk taşında*

Dilruba kavak yeli esiyorken başında”: Kadının var oluşunu anlamlandıran temel unsurlardan birisi aşk ve sevgidir. Kadın, duygusal derinliği ve hassasiyeti belirgin biçimde öne çıkan bir cinstir. Kadın, bir bakıma duyguyla, aşkla, sevgiyle, şefkatle, bağlılıkla, ruhsal ve duygusal bütünleşmeyle tanımlanıyor. En hassas olduğu konu ise aşktır. Aşk kadını yıllara yayılan bir süreçte biler, inceltir, keskinleştirir, kuvvetlendirir, derinleştirir. Kadını bu bağlamda aşkla terbiye edilen bir ruh olarak tanımlamak da mümkündür. Özellikle ilk gençlik yıllarında ya da ileri yaşlarında da olabilir, başında kavak yelleri esen kadın, aşkın heyecanını derinden hisseden kadındır. Aşkın bütün derinliğini, güzelliğini, büyüsunü, tadını, her rengini en iyi, en derin ve çok boyutlu olarak kadın yaşayabilir.

*“*Kasırga durduramaz açınca yelkenini*

Mavi okyanusunda hatırla sen de beni”: Mavi okyanusunda hatırlayacak olan, kendi mutluluk evreninde yaşayan erkektir. Erkeğin mutluluk ve huzur okyanusunda bütün kasırgalara, engellere, zorluklara göğüs gererek, büyük bir mücadele vererek aşkını koruyacak, yüzdürecek, ilerleyecek olan da kadındır. Burada kadının gücü, direnme ruhu, sahip çıkma, sonuna kadar mücadele kararlılığı kuvvetli bir imgeyle veriliyor.

Nazım Şekli: Şiir, bir yedilik, iki altılık mısralardan oluşan 3 benttir. Mısra tanzimi ve kafiye sistemi bakımından serbesttir. Ancak son iki bendde kafiye sistemi bakımından yeni mesnevi nazım şekline uygunluk görülüyor.

Dil ve Üslup: Şiirde dil sapmalarına rastlanmıyor. Yalın Türkçenin bütün derinliği, güzelliği, işlekliliği sergilenmiş.

Şiir, hem duygusal yoğunluğu verme, hem de ahenk bakımından lirik bir metindir. Ayrıca tanımlayıcı, tasvirî, sorgulayıcı üslup türlerine de yer verilmiş.

Ahenk: Şaire, şiirini ahenkli kılabilmek için vezin ve kafiye tekniklerinden yararlanmış. Şiir, hece vezninin 7+7=14’lü kalıbıyla yazılmış. Şaire, bu vezni oldukça başarılı bir şekilde uygulamış. Veznin varlığı âdeta hissedilmiyor. Ayrıca duraklar da ahenki kuvvetle verecek şekilde çok ustaca ayarlanmış.

Son iki benddeki yeni mesnevi kafiye sistemi de ahenk üreten temel tekniklerden biri.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNE İLİŞKİN YASAYA DAİR

•
Av. Leyla YILDIZ

12/11/2012 tarihli, 6360 Sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” kamuoyunda Büyükşehir Belediyesi Kanunu olarak anılmaktadır. Bu kanun ülkemizin ihtiyaçları dikkate alınmadan hazırlanmıştır ve Anayasaya aykırı hükümler içermektedir.

Şöyle ki;

Büyükşehir Belediyesi Yasası ile “sayılan (Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van, Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya, Samsun, İstanbul ve Kocaeli) illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmış, sayılan illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği ile bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmış, Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırları, ilçe belediyelerinin sınırları da bu ilçelerin mülki sınırları olmuştur.” **hükümleri Anayasanın 90. maddesine açıkça aykırıdır.**

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının 5.Maddesinde “Yerel yönetimlerin sınırlarında yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz” şartı getirilmiştir. Türkiye 5.maddeye çekince koy-mayarak kabul etmiş ve 1988 yılında imzalamış, 1991 yılında TBMM’den çıkan onay kanunu 03/10/1992 tarih ve 21364 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının 5.Maddesi usulüne göre yürürlüğe konulmuş, temel hak ve özgürlükler ilişkili milletler arası bir andlaşmadır.

Anayasa’nın 90. maddesinde “..Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin

milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletler arası andlaşma hükümleri esas alınır.” Hükümü getirilmiştir.

Bu hükme istinaden yerel topluluğun onayı alınması gerekirken; bu onay alınmaksızın, köyler ve beldeler mahalle yapılmış, büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları, ilçe belediyelerinin sınırları ilçe mülki sınırları olmuş, insanlarımızın yaşadıkları toprakla ilgili idari ve mali yapı tamamen değiştirilmiş, ek vergi mükellefiyetleri getirilmiş ve bu insanlara siz bunu ister misiniz diye sorulmamıştır.

Bu konuyu somut örnekle açıklamak gerekirse, B. Menderes Havzası’nın toplam alanı 24873 km2 olup, havzada yaklaşık 2,5 milyon kişi yaşamaktadır. Havza’da Aydın ilinde 42 belediye, Denizli ilinde 52 belediye ve Uşak ilinde 21 belediye olmak üzere toplam 115 belediye bulunmaktadır(Güney Ege Kalkınma Ajansı verileri). B.Menderes Havzası’nda yaşayanlarla ilgili, yaşam koşulları, sorunları, gelirleri, giderleri ortak olduğu halde, Denizli ve Aydın illeri Büyükşehir Belediyesi olmuş, Uşak ili Büyükşehir Belediyesi olamamış, bu nedenle Denizli ve Aydın il sınırları içinde yaşayan insanlar ile Uşak İl sınırları içinde yaşayan insanlar, aynı havzada olmalarına rağmen farklı muamelelere tabi olacaklardır.

Mesela; Uşak Karaahmetli Köyü ile Denizli Karagözler Köyü’nde yaşayan insanlar, birbirlerine yürüme mesafesi kadar yakın olduğu, geçim kaynakları, gelirleri, sorunları aynı olduğu halde, farklı kanunlara, farklı statülere tabi tutulacaklar, mali yükümlülükleri de farklı olacaktır.

Uşak Karaahmetli Köyü esnafı basit usulde vergilendirmeye devam ederken, Denizli Karagözler Köyü, mahalle statüsüne dönüştüğü ve Büyükşehir Belediyesi il sınırları içinde olduğu için bu yörenin esnafı gerçek usulde gelir vergisi mükellefi olacak; emlak vergisi %100’den fazla artacak; KDV mükellefi olacak; ödediği kirasına stopaj ilave edilecek; her ay muhtasar beyanname vergisi ödeyecek; daha

önce ödemediği geçici vergi beyannamesi sayesinde %15 geçici vergi ödeyecek; bugün olmasa da 5 sene içerisinde ilan reklam vergisi, işgal harcı, muayene ve ruhsat harcı, yol harcamalarına katılma payı, yangın sigortası vergisi, tellallık harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, işyeri açma izin harcı, inşaat ve imar harçları, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, çevre temizlik vergisi gibi çok sayıda vergi ve harçla tanışacak.

Bütün bunlar yapılırken köylümüze sen bunu ister misin diye sorulmamıştır.

Bu sadece bir örnek, diğer 29 İl Büyükşehir Belediyesi ile geri kalan 52 İl belediyelerinde yaşayan tüm insanlarımız için benzer durum söz konusudur.

Anayasa'nın 127. maddesi, merkezi idarelere *mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla*, vesayet yetkisi verildiği halde Anayasa'nın bu hükmü de yok sayılmıştır.

Yine aynı kanunla 2011 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayımı sonucu baz alınarak, bazı belediyeler köye dönüştürülmüştür. Burada Anayasa'nın geriye yürümezlik ilkesine uyulmamıştır. Bu ilke, hukuk kurallarının zaman bakımından uygulanmasıyla ilgili temel bir ilkedir. 2012 yılının Aralık ayında yürürlüğe giren kanunla, 2011 yılının verilerine dayanarak yöre insanının kaderi değiştirilmiştir. Büyükşehir Belediye Kanunu ile kapatılan belediyelerin nüfusunun birçoğu bugün 2000 sayısının üzerine çıkmıştır. Buna rağmen kapatılmış olması haksızlıktır. Ayrıca, belediyelerin kapatılmasında tek başına nüfus kriterine göre değerlendirme yerine; belediyelerin gelişmişlik düzeyi, turizm yönü, ekonomik ve sosyal durumu gibi faktörler dikkate alınmalıdır.

Büyükşehir Belediye Yasası'nın iptali istemiyle ana muhalefet partisi dava açmıştır. Açılmış olan iptal davanın ilk görüşmesi 14/02/2013 tarihinde yapılmıştır. Sonuç ne olur bilemem. Ama bu sırada Yeni Köy Kanunu hazırlanıyor!!!

YÜREKLER BÖLÜNÜR VATAN BÖLÜNMEZ

•
Dr. Sakin ÖNER

- Aziz Şehitlerimize -

Her gün bayrak bayrak şehit kervanı
Öbek öbek ateş sarar dört yanı
İnsanın gerçekten yanıyor canı
Bu kadar acıya canlar dayanmaz
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

Emperyal güçlerin oyuncakları
Yakıyorlar yurttan tüm ocakları
Şehitler süslüyor Alsancakları
Bu kadar acıya canlar dayanmaz
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

Yurdu bölmek ister hain emeller
Hedef bizi millet yapan temeller
Kardeşlik bağını çözüyor eller
Bu kadar acıya canlar dayanmaz
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

İhanetin oku birliği deldi
Plandaki sıra bölmeye geldi
Analar ağladı, düşmanlar güldü
Bu kadar acıya canlar dayanmaz
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

Vatanseverlerin elleri bağlı
Yazanın, çizenin dilleri bağlı
Millet unutulmuş kolları bağlı
Bu kadar acıya canlar dayanmaz
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

Susunluğumuzu hayra yormayın
Pişkinliğimize sakın vermeyin
Öfkemiz taşarsa önde durmayın
Bu kadar acıya canlar dayanmaz
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

Hainler dehşete, vahşete kanmaz
Sanmayın uyuyan canlar uyanmaz
Türklük şahlanırsa kimse dayanmaz
Şehitler verilir, vatan verilmez
Yürekler bölünür, vatan bölünmez

ŞİDDETİN ELİ, ZİHNİYETİ

H. Nurcan YAZICI

“Hurs(öfke) gelir göz kararı, hurs(öfke) geçer yüz kararı.”

Şiddet mevzuu; insanoğlunun ilk yaratıldığı zamanlardan, bugün içinde bulunduğumuz ve modern çağ dediğimiz zamana kadar devam etmiş; toplumlarda adeta amansız hastalık halini almış bir yaradır maalesef.

Toplumun yapı taşı olan ailede şiddet ve ‘şiddetin’ toplumumuzda kültür halini alması.

Sorunun, kadınla ve aile içiyle ilgili bir problem olarak öne çıkarılmasının nedeni; ailenin toplumun en küçük ve en temel yapı taşı olması, kadının da bu yapı taşıdaki kıymeti, önemidir. Aile fertlerinin aile içindeki hal ve davranışları, topluma yansıyan ve toplum davranışlarını şekillendiren en büyük unsurdur. Bu yüzdendir ki sorunun kaynağının aile içi ilişkiler olduğu muhakkaktır. Şiddet toplumda ahlakın kanayışı olarak zuhur eder ki, bu yaranın tedavisi, yine ona sebebiyet veren insan eliyle olmak mecburiyetindedir.

Şiddet nerede mi? Şiddet her yerde!..

Toplumumuzda şiddet konusu, sadece kadın kimliği ile öne çıkarılıp dillendirilse de; maalesef asıl gerçek, insanoğlunun tümünün ‘şiddeti’ yeni yaşam biçimi halini getirmeye başladığıdır. Şiddet çokça, emperyalist güçlerin yeni dünya düzenini oluşturmak adına dayattıklarıyla karşımıza çıkabiliyor. Zaman zaman da, eğitim aracı, iletişim ve sorun çözme aracı olarak kullandığımız oluyor. Bu düzenle beraber artık, “ülkeler şiddetle yönetilmekte; iş arkadaşları, dostlar, aile fertleri, sevdalılar bile birbirlerine olan sevgilerini şiddet yöntemiyle ifade etmekte” diyebiliyoruz.

Son yıllarda şiddet kadın üzerinde yoğunlaşınca, ‘kadınların’ yaşadıkları sorunlar ve uğradıkları şiddet erkek üzerinden döndürülerek, protestoların hedefine erkekler oturturulmuştur (özellikle de kadın sivil

toplum örgütleri tarafından). Bu konu aslında başlı başına bütün bir toplumu ilgilendiren, herkesin topyekun sorumlu olduğu ve yine toplum tarafından elbirliği ile çözülmesi gereken bir konudur. Konuya ancak bu bakış açısıyla yaklaşırsak çözüme ulaşabiliriz. Çünkü sorunun çıkış noktası, yine toplumun ta kendisidir.

Eş ve eşit... Kadın veya erkek fark etmez. Şiddete ve haksızlığa uğrayan için taraf olmak yerine suskun kalınıyorsa, orada samimiyet ve erdemden bahsedilemez. Böyle bir ruh haline sahip kadın veya erkek, adil bir düşünce sistemine (her şeyden evvel size karşı), samimi bir insan, eş ve arkadaşlık duygularına sahip olabilir mi? Yanlış herkeste aynı şekilde ifade bulmalıdır. Olup bitene, “bu sadece kadın sorunu değil, bir insanlığın sorunudur” diye bakılabilmelidir.

Şiddetin Eğitimle İlintisinin Derecesi

Şiddetin birçok sebebi vardır (psikolojik, biyolojik bozukluklar, alkol, uyuşturucu madde kullanımı vs.). Ama en önemli sebep hiç şüphesiz ki aile içinde başlayıp devam eden eğitim sürecinin içinde gizlidir. Meselenin çözümünün temelinde yatan unsur da eğitimidir. Çünkü şiddet öğrenilebilir bir davranış şeklidir. Eğitim sistemindeki çarpıklıklar ve yanlışlıklar da, şiddet vakalarının maalesef baş tetikleyicisi konumunda olabilmektedir.

Aile ortamından başlayarak toplumumuzda, erkeğin ve kadının aynı ilkeler doğrultusunda eğitilmediği gerçeği aşikârdır. Daha işin başında, “kadın, kontrollü, hoşgidecek davranış ve söylemleri; erkek ise istediği davranış ve söylemleri ortaya koyabilir” terbiyesi ile yetiştirdiğimiz çocuklarımızın, sonradan aynı derecede erdemli bir bakış açısına sahip olmaları nasıl beklenebilir?

Hâlbuki fedakârlık, yardımlaşma, saygı, özgüven vb. gibi ulvi duyguları, cinsiyet ayırt etmeksizin en başında çocuklarımıza vermemiz gerekmez mi?

Kız çocuklarımıza gerekli gereksiz uysallığı telkin etmemiz, zekice davranışlar yerine (kurnazlık yaparak) sevimli aptal oynaması yolunda öğütler vermemiz, hatta erkek karşısında (masumiyete sığmarak) ezik görüntü vermenin gurur duyulacak bir meziyet olduğu şeklinde terbiye(!) veriyor olmamız, hangi erdemli davranış biçimine sığar ki?

Erkeklerin kadınlardan beklediği şey sadece: “Küçükken büyütülmek, büyüyünce bakılmak, kendilerinin fiziksel olarak hoş gitmeleri, kadınlar tarafından sevmek-sayılmak, üstüne bir de her konuda onlara nasihat vermek, sonra da teselli etmek midir” yani? Pek tabîî ki de böyle değildir.

Önce erkekler olmak üzere herkes kendine şu soruyu sormalıdır: “Uysallığın, aptallığa giden yolunda, nasıl bir insan ya da nasıl bir kadın modeli istiyoruz? Acaba beraber kararlar alabileceğimiz ve beraber yürüyebileceğimiz bir insan mı, yoksa egolarımızı tatmin etmek için bize hizmet edecek birini mi?” Bu sorunun insani cevabı, bizi doğru yolda yürümeye sevk edecektir.

Eğer erkek ve kadın samimi davranışlar içinde, birbirlerinin eksikliğini tamamlayarak ilişkilerini devam ettirebiliyorlarsa, her ikisi de birbirlerine içten itaat etmiş ve hâkim durumdadırlar. Aksi takdirde doğruyu ve yanlış sahte düşünceler ve duygularla yorumlayan bu iki kişinin birlikteliğinden şiddet ortaya çıkabilir.

Şiddetin bu kadar rahat yer bulduğu yapıdan nasıl sağlıklı bir aile kurumu orta çıkabilir ki...Durum böyle olunca anne ve baba sahip olmadıkları, tanımadıkları erdemleri ve de hiçbir fikirlerinin olmadığı eğitim becerilerini, çocuklarına nasıl öğretebilirler? Bu tür ailelerin terbiye yöntemi olsa olsa, ya daha fazla özgürlük ya da daha fazla korkutmak olur. Dolayısıyla bu tür çocuklarda saygı ve sevgi kavramları, şiddete yönelik, küstahlık ve özgüvensizlik olarak şekillenecektir. İşte insan, bu olumsuz davranışlarının meydana getireceği tehlikenin boyutlarını iyi anlamalı. Daha çocuk yaşta ahlaklı ve erdemli olma gereği öğretilirken, bu konuda ilk örnek de anne ve baba olmalıdır.

İslâmî bir hayat tarzında da, hak, adâlet ve güzel ahlâk esastır. Hak ve adâletin olmadığı yerde, ister aile olsun, isterse toplum olsun zulüm hakim olur. Zulüm ile de kimse âbâd olmamıştır. İslam kadına da, erkeğe de ikili ilişkilerde hangi ölçülerde hareket etmeleri ve bunun gerekliliği konusunda ikazlarda bulunmuştur. Kadının erkek üzerindeki, erkeğin kadın üzerindeki hakkını ve hukukunu anlatmıştır. Birey olarak bize düşen de tüm bu öğretileri içimize sindirerek, aile kurumunu bu öğretiler doğrultusunda şekillendirmek olmalıdır.

Çözüm ve Sonuç

Kadın ve erkek yaradılışlarından dolayı farklı olsalar dahi insan olma vasıflarıyla eşittirler. Sonuçta erkek kadın yüreği ile şekillenirken, kadın erkeğin gücü ile donanır.

Bu birliktelik doğru yaşanır ve paylaşırsa şiddet aile içinde yer bulamaz.

Dolayısıyla, aile sorumluluğunu üstlenecek kişilerin duygusal ve kişisel olgunluğa erişmiş olmasının yanı sıra, insani değerler konusunda da kendini geliştirmiş olması gerekir. Nefret, kuşku ve güvensizliğin yaşanmadığı aile kurumlarında şiddet hiçbir zaman sorun çözücü olarak kullanılmayacaktır.

Aklımız, yüreğimizle sürekli iletişim içinde olursa, (zihinsel olarak da güçleneceğimiz için) hastalıklı hazların etkisinden kurtulmuş oluruz. Dolayısıyla son yıllarda sürekli öne sürülen (kadına) yapay özgürlük tarifi yerine, gerçek özgürlüğün aslında güdümlü olmadan, kendi düşüncelerimizi ortaya koymak olduğunu bilmemiz gerekir. Allah’tan korkusu, kuldan utanması olmayan, ister erkek, ister kadın olsun her yerde şiddetin öznesi durumundadır.

Bu sebeptendir ki ne kadın ne erkek, kurnazlıkla sahte üstünlük hallerine girmesin.

Amacımız topluma (duyguları, düşünceleri ve insan ilişkileri ile) sağlıklı ve saygın bir insan modeli sunabilmek olmalıdır. Bunun için de yapmamız gereken en önemli şey; sevgi, saygı, hoşgörü ve empati duygularını, yaşantımızın doğal kaynağı haline getirmek olmalıdır.

ŞİDDETE UĞRAYAN KADIN NE YAPAR? YA ÇOCUK ?

Uz. Dr. Gönül ERDAL DAĞISTANLI*

Dünyanın birçok yerinde şiddet olgusu her geçen gün yoğunlaşırken, bu yazıda yol açtığı sosyal, ekonomik, kültürel sorunlar bir tarafa bırakılıp, ev dışında yaşanan şiddete değinilmeden, aile içinde yaşanan şiddetin ruhsal boyutundan bahsedilecektir .

Aile içi şiddet denince akla önce kadın ve çocuklar gelmektedir.

ŞİDDET NEDİR?

Şiddet , özünde insanın maddi ve manevi varlığına zarar veren her türlü davranıştır.Türk Dil Kurumu Terimler Sözlüğü'nde 'Karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanma' olarak tanımlanmıştır.(1) Kadına yönelik şiddet ise "İster kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin, kadının fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine neden olan, onurunu zedeleyen,bir eylemdir."(2)

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN SEBEPLERİ NELERDİR?

Geleneksel yapıda erkek çocuklarının aktif ve saldırgan olması desteklenirken, kız çocuklarının edilgen olmaları ve itaat etmeleri istenmektedir. Bu yapı içinde büyüyen kız çocuğu evlenince de yaşadığı eş şiddetine karşı kendini savunamamakta, katlanmak zorunda kalmaktadır.

Öte yandan aile içi şiddetin eğitimle doğrudan bağlantısı olduğu, yani eğitilmiş ailelerde aile içi şiddetin hiç görülmeceği yolundaki düşünce yanlıştır. Eğitilmiş kadınlar da daha az oranda olmakla birlikte, eş şiddetine maruz kalmaktadır. Araştırmalar, ülkemizde eğitim görmemiş kadınların %56'sının fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığı, lise ve üzeri eğitim düzeyinde bu oranın % 27'ye düştüğünü göstermektedir. Yüksek refah düzeyindeki ailelerde kadınların %29'u şiddete maruz kalmıştır. (3)

Aile içi kadına yönelik şiddet, az yada çok eğitimsizlik, ekonomik sıkıntı, işsizlik gibi tüm aileyi doğrudan ilgilendiren nedenlerin etkisi altındaysa da belli bir nedene bağlanamaz. Aynı şekilde alkol ve madde kullanımının, erkek kadın arasındaki fiziki

farklılığın, kadına yönelik şiddetin temel nedenleri olduğu söylenemez. Bütün bunlar tek başına sebep olmamakla birlikte kolaylaştırıcı etmenlerdir.

Çocuklukta aile içi şiddet yaşanması veya tanık olunmasının da erkeğin yetişkinlikte eşine şiddet uygulamasında etken olduğu düşünülmektedir.

AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÇOCUK RUH SAĞLIĞINA ETKİLERİ

Aile; çocuğun ruhen ve bedenen sağlıklı ve mutlu bir hayat sürmesi için gerekli olan bakımı, korumayı ve sevgi dolu bir ortamda yaşama ve yetişmesini sağlamakla yükümlü en küçük kurumdur. Aile bireyin toplumsallaşma sürecinde en etkili olan toplumsal kurumdur.

Kadına yönelik şiddet; fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak gruplandırılırken, çocuğa yönelik her türlü şiddete İSTİSMAR denilmektedir.

Fiziksel istismar; .kaza dışı yaralanma, yanık, kesik.. Duygusal örselenme; küçümseyici, aşağılayıcı, onur kırıcı, tehdit edici sözler.

Duygusal ihmal; yeterli duygusal destek ve yakınlığı sağlayamamak, çocuğun aile içi şiddete tanık olması

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı çalışmasına göre, ülkemizde ailelerin üçte birinde aile içi fiziksel şiddet vardır. Şiddet uygulanan evlerin dörtte üçünde çocukların şiddete tanık oldukları saptanmıştır.

Karşılıklı sevgi paylaşımını yani mutluluğu imkansızlaştıran şiddet, korku üretir. Anne babadan şiddet gören çocuk okulda arkadaşlarına, sokakta hayvanlara şiddet uygular. Annenin ağır yaralanması ve ölümüyle sonuçlanan ev içi şiddet, çocuklar üzerinde tedavisi imkansız ruhsal hasar bırakabilir. Anne karnında başlayan şiddet, çocuğun özgüven gelişimini ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurmasını zorlaştırır. Etkilenme boyutu çeşitli etkenlere bağlı olarak değişmesine rağmen ,ailede yaşanan şiddeti durduramamak ile ilgili suçluluk duyguları, ailesi adına üzüntü, anne babasına karşı duygularında karışıklık (sevgi ve nefreti aynı anda hissetme),

terk edilmekten korkma, duygularını ifade etmekten korkma, yaralanmaktan korkma, yaşamındaki şiddet ve karmaşa nedeni ile kızgınlık duyma, donukluk, depresyon (aşırı mutsuzluk), çaresiz ve güçsüz hissetme, evde olan bitenlerden utanma gibi duygusal tepkiler yanı sıra, zihninde, şiddetin sorumluluğunun kendinde olduğunu düşünme, kendi davranışları için başkalarını suçlama, istediğini yaptırma, kızgınlığını belirtmek, güçlü hissetmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için sevdiği insanlara vurmanın normal olduğuna inanma, düşük benlik saygısı, istek ve ihtiyaçlarını belirtememe, verilenle yetinme, başkalarına güvenmeme, rollerle ilgili katı yargılara sahip olma ve dikkat eksikliği olabilir. Davranışlarında ise aşırı hırçın olma ve isyankarlık, içe kapanma, okulda başarısızlık, okula gitmeyi reddetme, başkalarını mutlu etmek için aşırı çaba gösterme, ebeveyn rollerinden birini üstlenme, saldırganlık ve aşırı pasiflik, alaycı yaklaşımlar gibi çok sık ve abartılı ortaya çıkan davranışlar olur, kabuslar, altını ıslatma, kontrol edilememe, sınırları bilmeme, tehlikeli oyunlar oynama ve etkinliklerde bulunma çok sıkça bulunur. Sosyal dünyada arkadaşlarından ve akrabalarından uzak durma, ilişkilerinde genellikle kavgacı olma, çabuk arkadaş olup çabuk bitirme, başkalarına güvenmekte zorluk, uzlaşma becerileri geliştiremememe, evden kaçma, veya aşırı sosyal yaşantı içindedir. Fiziksel olarak sinirli, gergin, sık hastalanma, kişisel bakımına dikkat etmeme görülebilir.

GELİŞİM DÖNEMLERİ AÇISINDAN;

BEBEKLİK döneminde şiddetle karşılaşan çocuğun sevgi gereksinimi karşılanmaz. Uyku problemleri, nedensiz ağlamalar olur.

OKUL ÖNCESİ dönemde yalnız kalamama, tedirginlik, bedensel şikayetler, anneye aşırı düşkünlük, aşırı ayrılık endişesi;

İLKÖĞRETİM döneminde ek olarak davranış problemleri görülür.

ERGENLİK döneminde, davranış sorunları aşırı şekilde yaşanma ihtimali artar. Bağımlılık, intihar eğilimleri, yoğun cinsel davranışlar görülebilir.

Gelişimsel gecikmeler her yaş döneminde görülür.

ÇOCUĞUMUZA YARDIMCI OLMAK İÇİN NELER YAPILABİLİR?

Çocuklarımıza yardımcı olabilmemizin ilk şartı sizin duruma hakim, sakin, güven verici, tutarlı bir tutum içinde olmanızdır. Şiddete maruz kalan

çocuklarınızın sizin yakınlığınıza her zamankinden daha çok ihtiyacı olduğunu unutmayın (bedensel yakınlığı, elini tutmayı, sarılmayı ihmal etmeyin). Öte yandan bu yakınlığımızı aşırı bir koruyuculuğa dönüştürmeden sürdürmelisiniz. Çocuklarınıza yaşlarına uygun ve yapabilecekleri işler, sorumluluklar vermenizin onların yararına olduğunu akılda tutun. Şiddet sırasında ve sonrasında yaşadıklarını anlatması yönünde ona destek verin. Korku, kızgınlık gibi duygularını ifade etmelerine izin verin, hatta yüreklendirin, ağlamalarını önlemeyin, tekrarlayan sorularına cevap verin, yaşadıklarının ne olduğunu korkutmadan anlatın. Çocuklarınızı rahatlatmak için ‘geçti’ ya da ‘Bir şey olmaz’ demek yerine olası şiddet olaylarında yapması gerekenler konusunda bilgi verin. Çocukları şiddetten ya da sıkıntıdan korumak için olanları gizlemek doğru değildir. Çocukların da neler olduğunu bilme ve anlamaya ihtiyaçları vardır. Anlatırken onların anlama düzeylerine uygun bir ifade kullanmanızda yarar var. Çok fazla etkilenen, davranış değişiklikleri azalmayıp süren ya da gittikçe artan çocuklarınızı en yakın Ruh Sağlığı uzmanına götürün.

KENDİMİZE YARDIMCI OLMAK İÇİN NELER YAPABİLİRİZ?

Erişkin veya çocuk yaşanan şiddet olayını düşünmekten ya da abartılı senaryolar kurmaktan kaçınmalı. Gerçeklere dayanan, gerçekçi önlemler almak aynı zamanda ruh sağlığımızı da koruyacaktır. Yaşadığımız olayı konuşmaktan kaçınmayın. Duygularımızı, üzüntümüzü bastırmaya çalışmayın. Bu olayla ilgili duygu ve düşüncelerinizi çevrenizdekilerle paylaşın.

Yaşamın anlamını düşünün ve geleceğe yönelik planlar yapmaya çalışın. Yaşadıklarımız karşısında kendimizi çaresiz, hiçbir şey yapamayacak durumda hissedebiliriz. Şiddet yaşamış kişilerde tüm bu belirtilerin görülmesi normaldir. Doğaldır. Ancak bu yakınmalar şiddetliyse, azalmıyorsa, yaşamınızı güçleştiriyorsa, baş etmede zorlanıyorsanız, bir haftadan uzun sürüyorsa bölgenizde size yardımcı olmaya hazır ruh sağlığı uzmanlarına ya da ruh sağlığı uzmanı bulunan sağlık merkezlerine başvurun.

ÖRNEK OLGU ;

‘Doktor hanım, 47 yaşındayım, ilkokulu bitirdikten sonra babam okumama izin vermedi, 15 yaşında da evlendirdi. Eşim alkol kullanıyordu, eve geç gelip alkol aldığı zamanlarda beni hep döverdi,

Fotoğraf: Cüneyt ÇELİK / İSTANBUL

yüzüm, gözüm morarırdı. Çok korkardım, geceleri gelip uykumu bölecek ve dövecek diye çoğu geceler uyuyamazdım, uyduğumda da kabus görürdüm. Kimseye söyleyemezdim, çünkü eşim benim dayağı hak ettiğimi, aptal ve beceriksiz olduğumu, çirkin olduğumu söylerdi. Ben de öyle olduğumu sanırdım. Kendimi ona beğendirmek için çok uğraştım ama bir türlü beceremedim. Mutsuzdum. Biliyor musunuz, bende çocuklarımı dövmeye, sonra, kendimi suçlamaya başladım. Her şey benim yüzümden oluyor ve önleyemiyorum zannediyordum...” Aslında kocam çok iyi bir insandır, bir dövme, bir sövmese, bir de beni sevse...’

Ofisime müracaat eden E.Ç böyle ifade etmişti kendisini. Konuşma sırasında çoğu zaman ağlıyor, arada gülme nöbetleri oluyordu.

Eşi tarafından şiddet gören E.Ç tipik bir Anadolu kadını idi; hem cefakar, hem vefakar. Ne başka memleketlerdeki eşitlik, özgürlük vs beklentileri ne de yıllardır içinde olduğu depresif ruh hali için gelmişti. Sadece radyoda şiddetin çocukları olumsuz etkilediğini dinlemiş ve yardım almam gerek diye düşünmüştü.

Şiddet gördüğünde hissettiği en baskın duygu korku idi. Korku uyku düzenini etkilemiş, uykusuzluk ve kabuslara yol açmıştı. Kendisine olan saygısını yitirmeye başlamış, kendisine takılan ‘çirkin, aptal, beceriksiz...’ gibi sıfatları benimsemişti. Yaşamı üzerinde kontrolünü yitirmiş ve karar vermede zorlanmıştı. Kendisini daha önemsiz, kötü davranılmayı hakketmiş olduğuna inanmış ve kendisine şiddet uygulanmaya devam edilmesini kolaylaştırmıştı. Kendisinde bir hata olduğunu kabul etmişti. Sıklıkla kendini suçluyordu.

Oysa, eşinin kendisine şiddet uygulamasında, kendisinin davranışlarının ve kişiliğinin bir ilgisi yoktu. Eşi T.Ç ile görüşmede, annesini döven bir baba modelini örnek aldığı, ekonomik güçlükler, özgüven eksikliği, yoğun alkol kullanımı ile sadece aile içi değil sosyal hayatta da herkese tepkili olan özünde yoğun yetersizlik duyguları yaşayan, iletişim becerilerinden yoksun, sorun çözme becerisi gelişmemiş bir kişilik yapısına sahipti.

Üç çocukları vardı. En büyük oğlan, babasının anneye uygulamış olduğu şiddeti taklit edercesine arkadaşlarına, kız arkadaşına ve annesine şiddet uyguluyordu. Diğer kardeşlerde de özgüven eksikliği, utanç, suçluluk, umutsuzluk, çaresizlik, içe kapanıklık, kendilerini ifade etme güçlüğü vardı. Ortanca çocuk 2 ay önce intihar girişiminde bulunmuştu. En küçük çocuk, en son yaşanan şiddet olayından sonra yatak ıslatma, yeme bozukluğu, algılama ve anlama güçlüğü yaşamaya başlamıştı.

Genelde Türkiye’de psikiyatrik destek kadınlarla sınırlı kalmaktadır. Oysa kadınlar ve çocuklar yalnızca masum kurbanlardır... Burada tedaviye ihtiyacı olanlar aynı zamanda erkeklerdir ve/veya ailenin bütünüdür. Bir anlamda sistemdir...

Hayat ileriye ve değişime dönüktür. Değişimin ilk adımı yapılan yanlış fark etmekle başlar. .

DİPNOTLAR:

1-www.tdk.gov.tr

2-1993 tarihli Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik şiddete karşı Bildirge m.1

3-jansen,H/ Üner,S sayfa 48

ERKEN EVLİLİKLER VE KIZ ÇOCUKLARIMIZ

•

Aysel Eseroğlu CANATAR

18 yaşın altındaki her birey çocuktur. Bu konunun uzmanları, psikologlar, tıp doktorları; coğrafi şartlar, beslenme ve genetik gibi faktörler nedeniyle her bireyin ruhsal ve bedensel gelişimini tamamlama yaşlarının birbirinden farklı olduğunu belirtmektedirler.

Erken evlilikler, yıpranmış ailelere, mutsuz çiftlere, ortada kalmış ya da psikolojik sorunlarla büyüyen çocuklara, sağlıksız ve yetersiz gelişen bir yeni nesle sebep olmaktadır. Ayrıca anne-çocuk ölümleri, üreme sağlığına yönelik sorunlar, eğitim eksikliği, kadına yönelik şiddet ve istismar gibi bireyi toplumu olumsuz etkileyen yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Erken evlendirilen kız çocukları, sağlık, eğitim ve çalışma imkânlarından mahrum bırakılmakta ve başkalarına bağımlı hale getirilmektedir.

Küçük evlilik, büyük sorunlar yaratır. Uzmanlara göre erken yaşta evlilik, Türk toplumunun aile yapısını tehdit ediyor.

Erken evlilik, hayattan çalmak demektir. Ruhsal ve bedensel gelişimini henüz tamamlamamış, kendi hayatının iplerini henüz eline almamış, haklarını bilmeyen yüzlerce genç kız bir şekilde evlenmektedir. Bazen yoksulluktan kurtulma isteği, bazen bir aidiyet arayışı, bazen mevcut durumdan kurtulup daha iyi görülene koşma, bazen köle gibi satılma, bazen “evde kalma” korkusu gibi baskılar, bazen bir aşk, bazen de kendini ispatlama isteği gibi nedenlerle küçük yaşta evlilikler yapılmaktadır.

Ergenliğini aşamayan evliler, sorunlarla boğuşmaktadırlar.

Ülkemizde yapılan her dört evlilikten birinin çocuk denecek yaşlarda yapıldığı bir gerçektir. Oysa kanunen ve ahlaki olarak, dünyadaki tüm çocukların doğuştan sahip oldukları barınma ve eğitim hakkı, fiziksel, cinsel ve psikolojik sömürüye karşı korunma hakları vardır.

Her yıl 20 Kasım’da kutlanan Dünya Çocuk

Hakları Günü’nde, CİNSEL SAĞLIK ENSTİTÜSÜ DERNEĞİ (CİSED) Adana şube başkanı Uz. Dr. Taner Canatar, çocuk yaşta yapılan evlilikler konusunda; “Ülkemizde bazen dedesi yaşındaki adamlara para için satılan, bazen ikinci ya da üçüncü eş olarak alınan, bazen de yaşça olgun adamların fiziksel ve cinsel şiddetine maruz kalan ve daha kendisi çocukken çocuk sahibi olan gelinler var. Anlaşıldığı üzere kız çocuklarını ekonomik yük olarak gören ve bu zihniyete sahip olan aileler; bu durumu ayrıca kendi geçim sıkıntılarına karşı bir çözüm yolu olarak da görebiliyor. Erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının hayatı bir çok hakkının elinden alınmasıyla birlikte, küçük yaşta yaşamak zorunda kaldıkları cinsellik nedeniyle, henüz cinsel yaşamın ne demek olduğunu bile bilmeden cinsellikten soğuyorlar; cinselliği bir görev olarak görüyorlar ve cinsel işlev bozuklukları yaşıyorlar. Erken yaşta evlilik, AĞIR TRAVMALARA ve KALICI PSİKOLOJİK RAHATSIZLIKLARA neden olur. Hatta yaşadıkları büyük travmayı atlatamayan pek çok kız çocuğu İNTİHAR EDİYOR” diyerek konunun vahametini dikkat çekmiştir.

Erken evlilikler, ülkemizin özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri’nin bir gerçeğidir. Çocuk Gelin Avrupa sıralamasında Gürcistan % 17 ile birinci, Türkiye % 14 ile ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, ülkemizde evli kız çocuğu sayısı, evli erkek çocuğu sayısına oranla 14 kat daha fazladır. Erken evlilik oranı % 40’lara ulaşmıştır.

Kadının güçlenmesinin en önemli anahtarı eğitimidir. Kız çocukların erken yaşta evlendirilerek eğitim fırsatından yoksun bırakılması, ülkemizin gelişmesini, kalkınmasını, demokratikleşmesini olumsuz yönde etkileyecektir. Çünkü henüz evliliğe hazır olmadan, bedensel ve düşünsel eğitimlerini tamamlamadan çocuk yaşta evlendirilen kızlarımız,

henüz anne olmaya hazır olmadan da çocuk doğuracaklardır. Kendileri eğitim görmedikleri için çocuklarına da gerekli eğitimi veremeyecekler, onların iyi yetişmelerini sağlayamayacaklardır.

Kendi ekonomik özgürlüğünü kazanmış bir kadın, her zaman özgür, kararlı ve güçlü olur.

Eğer amaç zaten kadının güçlenmesini önlemek ve kadını bağımlı hale getirmek değil ise çocuk evlilikleri-ne dair yasal düzenlemenin bir an önce yapılması ve reşit olmayanların evliliğine izin verilmemesi için bu yasaların acilen çıkarılması ve titizlikle uygulanması gerekmektedir. Erken evliliklerin yapıldığı bölgelerde çok yönlü reformlar gerçekleştirilmelidir.

Ülkemizin geleceğinin aydınlık olması için başta Milli Eğitim Bakanlığı ve değerli medyamız olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlara görevler düşmektedir. Öğrenim döneminde okulla ilişkisi kesilen çocuklar takibe alınmalıdır. Konuyla ilgili cezaların caydırıcılığı artırılmalıdır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Azmettirme" başlıklı 38. Maddesi hususunda aile-ler bilinçlendirilmelidir. Kızların okullaşma oranının artırılmasına yönelik kampanyalar düzenlenmelidir.

Aileler erken yaşta evliliklerin tıbbi, psikolojik ve sosyolojik sakıncaları konusunda bilinçlendirilmeli ve ikna edilmelidir. Bu konuda anne-baba eğitimi sağlanmalıdır.

Aileler, kız çocuklarını vücutları, cinsel gelişimleri ve karşı cins konusunda bilgilendirmelidir.

Eğitilmiş insan gücü sayısı artırılmalı, gelir dağılımında adalet sağlanmalıdır. Bu yöntemlerin eş zamanlı uygulanması, bu süreçte sivil toplum örgütlerinin desteğinin alınması halinde kısa sürede hedefe ulaşılabilecektir.

8 Mart DÜNYA KADINLAR GÜNÜ'nde bu sorunların arka planında bulunan sosyal, kültürel, ekonomik birçok unsur tartışılmalı ve kalıcı çözümler aranmalıdır.

İktisadi kalkınma sağlanmadan, kişi başına düşen milli gelir artmadan, sosyal devlet anlayışı yeniden hâkim kılınmadan, sadece gönüllü gayretlerin eseri projecilikle erken evlilik sorunu çözülemez. Bu, hepimizin el birliği ile gerçekleştireceği bir mücadeledir.

Unutmayalım; Önce insanız, sonra kadın ve erkeğiz. Kadın özgürleşmeden erkek, her iki cins özgürleşmeden de TOPLUM ÖZGÜRLEŞEMEZ.

KERKÜK UNUTULMASIN!

•

Abdullah SATOĞLU

Bu ne vahşet! Irak kan ağlıyor işkenceden
Neden bu kadar zalim oluyor "Bush"lar neden?
Vuruyor hasta, kadın, yaşlı, çocuk demeden
Yeter, mâsum yavrular hunharca vurulmasın
Kerkük unutulmasın!

Öyle sus-pus oturup, hep "neme lâzım" dersek
Bir bir gider ülkeler elden ve Bağdat - Hersek.
Koymazlar yer yüzünde bizi böyle gidersek.
Kürt'lerle, Arap, Türkmen neden bir tutulmasın?
Kerkük unutulmasın!

Sahip çık soydaşına, yükselsin sesin durma,
Süleymaniye seni bekler, nerdesin durma,
Ve şer kuvvetler, varsın ne derse desin, durma!
Bir lokma gibi Necef – Kerbelâ yutulmasın
Kerkük unutulmasın!

Kol - kanat ger üstüne eski kutsal mekânın
Şâd olsun rûhu Sultan Murad'la, Genç Osman'ın.
Şimşek ol in beynine o kudurmuş düşmanın.
Duyulmadı hiç Türk'ün sindiği, duyulmasın!
Kerkük unutulmasın!

Dicle – Fırat değil, kan akıyor Basra'da bak,
Bomba altında Erbil – Musul, yanmada Irak.
Seyre dalmış "Batılı", bakıyor sırtarak
Hak hukuk dinlemeyen şakîye uyulmasın
Kerkük unutulmasın!

Varsa eğer birazcık insafın ve imanın
Feryadına kulak ver inleyen Müslüman'ın.
Yok boş yere geçecek yok bir anlık zamanın...
Zalimin zulmü için, dünya uyutulmasın
Kerkük unutulmasın
Kerkük unutulmasın!

ŞEHİTLERİMİZDEN... ŞEHİT AİLELERİMİZDEN...

•

H. Buket GÜLTEKİN

Günümüzde televizyon dizilerinin, haber programlarının tarafı yayınları insanlarımızı incitmekte. Bizler gereken tepkiyi vermedikçe onlar daha çok pervasızlaşmaktalar. TV dizilerinde ülkücüler tipleri bozuk, korkak, kaba, giyinmeyi bilmeyen, katil, sorunlu ailelerin çocukları olarak tanıtılmakta.

Dertleri vatan, sevdaları Allah ve millet aşkıydı. Oynanan oyun büyüktü. Bu milleti yok etmek isteyen odaklar o gün de iş başında idi. Vatanın bütünlüğü, Türk milletinin bölünmezliği, İslamın varlığı söz konusu olunca hedef Türk gençliği oldu. Bu ülkenin değerlerine sahip çıkmak ülkücü gençliğe düştü. En ağır bedeli ödemekte onlara düştü. Onlar bu savaşı verirken anaların yürekleri yandı, sevdaları yarım, yavrular kundakta kaldı.

“ Evlat acısını Allah kimseye tattırmasın.” hepsinin ortak duası. Elleri öpülesi annelerimizin bitmeyen acılarının yanında, onların haklı gururları yüzlerinde gördüğüm en anlamlı ifade. Bu vatanın vazgeçilmez değerlerine sahip çıkmak evlatlara, acıları da annelere düştü. Dokuz ay karnında taşıdıkları, ak sütüyle besledikleri, binbir zorlukla büyütüp, okutup millete hayırlı bir evlat olsun diye çabaladıkları fidanları şer güçlerin hedefi oldu. Yaşanan acılar büyüktü. Kimi zaman işkenceden kurtulan yavrularına bakmak, yaralarını sarmak kimi zaman kötü haberleri ile yanıp kavrulmak, hapisane köşelerinde itilip kalkılmak kaderleri oldu. Ağır işkencelerde, darağacında verilen canlar. Yaşananların acısını elbet anlatmaya yetmez kelimeler.

İsmi Mürsel Bal. Ankara'nın Siteler mahallesinde yaşayan, annesinin-babasının kıymetlisi, henüz 24 yaşında. Taze gelin Nazmiye'nin eşi, iki çocuğunun babası. Yiğit, dürüst, imanlı, ekmeğinin derdinde gencecik bir adam. Aile için sıradan bir gün. Mütevazı, sıcak yuvalarında bir akşam. Anne, baba ve ailesiyle hep birlikte yaşadığı evine akşam geliyor. Her akşam olduğu gibi sıcak çaylarını yudumlarken küçük çocukları huzursuzlanıyor, sebepsiz yere ağlamaya başlıyor. Mürsel Bal yavrusunu omzuna alıyor biraz dolaştırmak için kapıya yöneliyor. Nereden bilebilirdi namertin pusuya yattığını, kör kurşunların hedefi olacağını. Yiğitti ve mertti, hainler karşısına çıkamayacak kadar acizdi. Kapıyı açar açmaz kör kurşunların hedefi oluyor, tüm ailesinin gözleri önünde yere yığılıyor. Yarım kalan sadece bardaktaki çayı değil, arkada bıraktıkları da yarım kalıyor. Tasviri olmayan bir acı. O günden bu güne çok zaman geçmiş. Nazmiye hanım o günün taze gelini, bu günün babaannesi. Acısı bir o kadar taze. Ağlayarak anlatıyor o günleri. Tam bir ihlas ve iman ile şükrediyor, “Yavrumu Allah korudu” diye.

Kendinden çalınmış bir hayat, doyamadığı sevdiceği, yalnız bir mücadele, babasız büyüttüğü çocukları, gençliği... Ama o vefayı en güzel şekilde temsil etmiş bir kadın. Eşini kaybettikten sonra eşinin ailesi ile yaşamaya devam etmiş, çocuklarını büyütmüş. Mürsel Bal'ın annesi vefat etmiş, baba çok yaşlı ama acısı hala çok genç. Torunları ve çocukları ile birlikte yaşamaya devam ediyor. Allah onlardan razı olsun. Bugün bu ülkede bizler varlığımızı sürdürüyorsak, Türk ve İslam olarak yaşıyorsak onların sayesinde. Bu topraklar hiçbir zaman kolay kazanılmadı ki bugün bu kadar kolay kaybedilsin.

Vatanı olmayanın dini olmaz, vatani olmayanın namusu olmaz, şerefi olmaz. Vatan ve millet bütünlüğü korunmaz ise en ağır bedeli o milletin kadınları öder. Birileri de çıkar yandaş medyayla yalan yanlış propaganda yapar.

“TÜRKİYE’de EMEKLİLİK ÇİLE”

Nalân Huriye AKCAN*

Çalışırken çile, emekli olunca daha büyük çile. Türkiye’de insanların çalışırken aldıkları maaş, onları geçindirmeye yetmiyor. Haliyle neti az olan miktarın, yarın emekli olduğu zaman alacakları emekli maaşını oluşturacak primleriyle birlikte brüt maaşları da çok küçük. Böyle olunca emeklilik gelirleri, aktif çalışma hayatında aldıkları ücretlerden daha da düşük kalıyor. Aktif çalışma hayatında net ücretlerinin yanı sıra fazla çalışma ve fazla mesai ücretleri gibi ek gelirlerin emekliliklerin maaşına yansımaması emeklileri maddi açıdan daha da perişan ediyor ve hayatı onlar için çekilmez kılıyor.

İnsanlarımız aktif hayatı boyunca çektikleri geçinme sıkıntısı karşısında emekli olacakları günü ipe çekiyor ve bir gün dahi beklemeden emekli oluyorlardı. Hatta o kadar genç yaşta emekli oluyorlardı ki bu yaş 39’a kadar inmişti. Bu durum önceleri Türkiye’de insanların yaşadığı sıkıntı ve olumsuzluklara, ülkenin geri kalmışlığına bağlı olarak Avrupa’ya göre çok düşük olan 50 küsur yaşlarındaki ölüm yaşı ortalaması karşısında fark ediliyordu. Bilimin ilerlemesi, hastalıklara daha net çareler bulunması ve hayat şartlarındaki iyileşme ölüm yaşı ortalamasının biraz arttığından bu sefer erken yaşta emekli olanların çalışırken ödedikleri prim birikimleri küçük olunca uzun emeklilik dönemini finanse edemez hale gelmişlerdir. Böyle olunca emeklilere ödenen emekli aylıkları “Ölme ama yaşama da sürün” düzeyinde kaldı. Şimdi bugünkü durum da aynen budur. Emekliler sürünmektedir.

Aslında erken yaşta emekli olanlar, aktif çalışma hayatında aldıkları maaş ve ücretle geçinemedikleri için günü gelince emekli olup başka bir iş edinerek hem emekli maaşı hem de çalıştığı işten elde edeceği ücret ve gelire aktif çalışma hayatında sağlayamadığı iyi yaşama şartlarını sağlama düşüncesiyle erken emekliliği bir görev olarak görmekteydiler. Ancak 2004 yılında Başbakanlık tarafından yapılan bir düzenleme ile emekli olup da çalışanların emekli

maaşlarından %15 kesinti yapılmaya başlanması, iddia edildiği üzere işsizliği önlemediği gibi insanların yetersiz emekli maaşlarını ek gelir elde ederek telafi etme şansını da ellerinden almıştır. Şu anda bu konuyu konuştuğumuz emeklilerin bedduasının da bu düzenlemeyi yaptıranları ve katkı verenleri bu dünyada süründürmeye yeteceği kanaatindeyim.

Bakınız, bizim insanımız erken veya geç ne zaman emekli olursa olsun yüksek maaşla çalışıp emekli olanlar da dâhil geçim sıkıntısı içindeyken, Avrupalı, Amerikalı, Japonyalı emekliler emeklilik gelirleri ile dünya turlarına çıkmaktadırlar. Türkiye’nin tarihi ve doğal güzelliklerini görmeye geliyorlar. Herhalde çalıştıkları kurumların sponsorluğunda değil! Bu insanlar aktif çalışma hayatındaki birikimleri ve şimdi aldıkları, yüksek hayat standardını finanse edecek miktarlardaki emekli maaşları ile. Peki bu nasıl oluyor? Dünya genelinde gelişmiş ülkelerin hemen tamamında son on yılda devlet tahvillerine ödenen yıllık faiz %0,5 ile % 3 arasında gezerken Türkiye’de bu tahvillerin faiz oranı bir yıl öncesine kadar % 8’in altına düşmemiştir. Yunanistan sigorta ve emeklilik fonları Türkiye’yi faiz cenneti olarak görmüştür. Yabancılar, çalışanından kestiği sigortasından aldığı primleri en yüksek gelir elde edecek şekilde değerlendirirken bizim ülke yöneticilerimiz zavallı çalışanından kestiği primlerle “ onlar ne veriyorsa ben iki mislini veriyorum” “onlar vermiyor da ben veriyorum” dediği çalışabilecek durumda olup da, yöneticiniz iş imkânı yaratmadığı için veya işine böylesi, yani çalışmadan yaşam daha iyi geldiği için çalışmayana bak ben veriyorum söz ve vaatlerinin altını doldurmadan bol keseden harcadılar. Şimdi bu hovardalığa halâ devam ediyorlar. Bununla kalsa iyi, devletin bu primleri çok iyi değerlendirip, emekliliğe her türlü olumsuz gelişmeye karşı koyacak tedbirleri almak yerine bütçe açığını kapatmak için devam etmektedirler.

YAŞASIN POPÜLİZM!..

Türkiye’de benim emeklim çile çekiyor, geçim sıkıntısı içinde sürünüyor. Benim emeklim tarihi ve turistik yerleri kendi akranlarının konfor ve rahatlık içinde gezerken, bir eli yağda bir eli balda gördükçe içi sızlıyor, kendini böyle bir hayata mahkûm edenlere beddua ediyor.

Kimse demesin ki; kim, neyi, nerede görüyor. Bugünkü iktidar, televizyonlar aracılığı ile her eve girerek insanları boş hayallerle kandırıyorsa, ikna

odalarının kötülüğünü biliyoruz, ama emrindeki televizyonlarla her evi, her odayı nasıl ikna odasına çevirerek insanlarımızın ŞÜKÜR MÜESSESESİNİ nasıl kullanıyorsa, insanlarımız da uydu antenleri vasıtasıyla bütün dünyayı seyrediyor ve kendi fukaralığını gördükçe Allah’ına hamd ederken gelişmiş ülkelerin emeklilerini yaşlılarını gördükçe de imreniyor, onca yıl çalışıp Sosyal Güvenlik Kurumları’nda biriktirdiği halde karşılığını alamayışının müsebbibi olan idarecilerine de BUĞZ ediyor. Saygılarımla.

ADI SEVDA YA DA AŞK

•

İbrahim BERBER

Düşte gör, başında esen yelleri,
Sevda bir kementtir, sıkar insanı,
Beklemek, boyna borç, sabra harç olur,
Kalıptan kalıba döker insanı...

Gün gelir, yolcusuz liman olursun,
Benzetir kendine, yaman olursun,
İnce ince tüten duman olursun,
İçine od düşer, yakar insanı...

Sürmeli ceylândır, ne güzel dersin,
O kaçar, sen onu takip edersin,
Bir pervane gibi yanıp gidersin,
Mor dağlar kendine çeker insanı...

Kimi çakmak taşı, kimi kav olur,
Kimi bir yanardağ, kimi lav olur,
Kimi bir avcıdır, kimi av olur,
Peşine zamansız takar insanı...

Ayrılan ah eder, yolar saçını,
Kurtlara, kuşlara döker içini,
Yalnayak gezdirir, Çin’i Maçın’i,
Yerinden, yurdundan söker insanı...

KORKUYORUM!

•
Ahmet AYKOL*

Bu anama, anamın şahsında bütün analara, annelere, Kısaca Türk kadınına hediyemdir. Diğerlerine mi? Onlara hediye veren çoook... Korkuyorum, hem de çoook korkuyorum anne!.. Ağustos'ta üşümekten, dizinin dibindeyken seni düşünmekten korkuyorum. Öperken gül kokulu ellerini, incitmekten korkuyorum Anne!..

Yalnız kalmaktan korkuyorum, kalabalıklardan korkuyorum, uyumaktan korkuyorum, uyanık olmak tam bir kabus... Korkuyorum Anne!..

İlteriş'imi öpüp koklamaktan, Altar'ımın, Kürşad'ımın başını okşamaktan, çimlere uzanmaktan, gelinciklere dokunmaktan korkuyorum. Ağlamaktan, gülmekten, yaşarken ölmekten korkuyorum Anne!.. Sensiz kalmaktan korkuyorum...

Sevda yüklü sözcüklerden, gamzeli gülücüklerden, ebr-i nisan kokan göz bebeklerinden, çiseltide kuru kalmış teveklerden korkuyorum Anne!...

Serçelerin gözyaşlarından, bozkurtların bakışlarından, genç kartalların uçuşlarından korkuyorum. Kekliklerin sekişlerinden, bülbüllerin ötüşlerinden, murat kuşlarının bakışlarından korkuyorum Anne!..

Şarkılardan, türkülerden, Türk'ü söyleyen türkülerden korkuyorum. Ecdadı anmaktan, anlamaktan, gelecek nesle hesaptan vermekten korkuyorum Anne!..

Su içip sarhoş olmaktan, uyanırken kâbus görmekten, uyusam... senden olmaktan korkuyorum. Galiba ben, ben olmaktan korkuyorum Anne!

Çöldeki seraptan, albümdeki ahabptan, hatıraları hatırlamaktan korkuyorum. Ben, ben... beni anlamaktan korkuyorum Anne!..

Yıllardan, yollardan, hayallerden, rüyalarından korkuyorum. Başımı yastığa koymaktan, gülerken ağlamaktan, fildişi kulemden olmaktan korkuyorum Anne!..

Yıldandan, yalandan, beni benden alandan korkuyorum. Kelimelerden, hecelerden, aydınlık gecelerden, ben ruhumdaki sivilcelerden korkuyorum Anne!..

Başımda pişen bozadan, bizi anlatan bozlaktan korkuyorum. Gülümseyen sukuttan, isyandaki suskunluktan, işgaldeki sessizlikten korkuyorum Anne!..

Yanaklarımı okşayan saba yelinden, kara kışta esen meltemden, gün ortasındaki geceden korkuyorum. Geceyi hecelelemeye, hecede gecelelemeye korkuyorum Anne!..

Yunus'tan, Mevlana'dan, Mevla'yı anarken içimdeki ıpıltıdan korkuyorum. Onlar ki; deryada damla olmaya razıyken, gönlümün kendisini akarsu zannetmesinden korkuyorum Anne!

Yalan söyleyen tarihten, tarihi yalanlarına alet edenlerden korkuyorum. Eskitilmiş belgelerden, çarpıtılmış bilgilerden, basından, yayından, albümdeki resimden korkuyorum Anne!..

Dedem Korkut'tan, atam Oğuz'dan, Alper Tunca'dan, Satuk Buğra'dan, Köroğlu'ndan korkuyorum. Türeyiş'ten, Manas'tan, Göktürk'ten... inanmayacaksın belki ama Ergenekon'dan korkuyorum Anne!..

Korkularımın hepsini yazmaya kalksam bu sayfalar az gelir. O rûku olmasa, eğilmez başım, bütün bunlar vız gelir. Uysal koyun değilim, asıl siz sessizliğimden korkun. Sağıma, soluma, önüme, arkama bakmadan; Buradayım! Çünkü ben; TÜRK'üm. Cinsim; Abide. Adım; Orhun!

YASALARIMIZDA ÇOCUK HAKLARI CEZA HUKUKUNDA YAŞ KÜÇÜKLÜĞÜ

•
Av. Emine YILDIRIM

Ceza hukuku açısından yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna etkisini belirlemek için kişinin ömrünün hangi bölümünün çocukluk devresi olarak kabul edildiğinin ve hangi yaşa kadar korunmaya muhtaç olduğunun belirlenmesi gerekir. Ceza sorumluluğunda yaş sınırı, tarih ve kültüre göre farklılık göstermektedir. Burada özellik gösteren durum çocuğun sorumluluk gerektiren ahlaki ve psikolojik unsurlara uyumlu olarak hareket edip etmediğidir.

5237 Sayılı TCK'nın 31.maddesi yaş dönemlerini 0-12,12-15,15-18 olarak belirlemiştir. Yaş dönemlerine ilişkin düzenlemeler ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir.

TÜRK CEZA HUKUKUNDA YAŞ KÜÇÜKLÜĞÜ DÖNEMLERİ

1. BİRİNCİ DÖNEM (0-12)

Bu dönemdeki çocuklar hakkında kovuşturma yapılamaz ancak soruşturma işlemleri yapılabilir. Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Ceza sorumluluğu olmayan bu dönem çocukları hakkında güvenlik tedbiri uygulamasına karar vermek hakim takdirine bırakılmıştır. Bu yaş grubu çocuk hakkında yaş tespiti yapılabilir ve mümkün olması halinde ifadesi alınabilir ancak çocuğun işlediği fiiller bakımından gözaltına alma, tutuklama ve benzeri koruma tedbirlerine başvurulması mümkün olmamalıdır.

Soruşturma aşamasında fiili işleyen çocuğun, fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış olduğu sonucuna varan C.Savcısı kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verecektir. Ancak C.Savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermesi çocuk hakkında güvenlik tedbiri uygulanmasına engel değildir. Bu durumda C.Savcısı ilgili mahkemeden çocuk hakkında güvenlik tedbiri uygulaması talebinde bulunabilir.

2. İKİNCİ DÖNEM (13-15)

Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu bakımından kusur yeteneğinin bulunup bulunmamasına göre sonuçlar farklı olacaktır. İkinci dönem içindeki çocukların işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur, bir önceki grup gibi çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. Fakat kanun birinci dönemdeki çocuklar hakkında tedbire karar verip vermeme konusunda hakime takdir yetkisi tanıdığından ceza sorumluluğu olmayan ikinci dönem çocuklar hakkında bu şekilde bir takdir yetkisi vermemiştir. Hakime her somut olayın özelliğine göre sosyal inceleme raporunu da göz önünde bulundurarak takdir yetkisi verilmesi yerinde olacaktır.

Çocuğun kusur yeteneğine sahip olduğu sonucuna varılırsa bu durumda, ceza sorumluluğu vardır ancak verilecek cezada indirim yapılır. Bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde 12 yıldan 15 yıla ;müebbet hapis cezasını gerektirdiği hallerde 9 yıldan 11 yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası 7 yıldan fazla olamaz. Eğer temel ceza müebbet veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ise, TCK'nın 31/2 maddesinin son cümlesinde belirtilen her fiil için verilecek ceza 7 yıldan fazla olamaz hükmü uygulanmaz.

3. ÜÇÜNCÜ DÖNEM(16-18)

Ceza ehliyetleri tam olmayan bu dönemdeki çocuklar için kural olarak indirilmiş cezaya hükmedilir. Bu dönemdeki çocuklar soyut düşünme ve olayları yetişkinler gibi görüp değerlendirme yeteneğine sahip olmasına rağmen, bilgi ve deneyimleri yeterli olmadığından, sorunların çözümünde yanılıya düşebilir.

Hakime suç işlemiş bu dönemdeki çocukların kusur

yeteneğini araştırma yetkisi verilmemiştir. Yaş küçüklüğü nedeniyle cezalarda indirim yapılması kanuni bir zorunluluktur. Ancak hakim ceza uygulanırken çocuğun içinde bulunduğu yaşı göz önünde bulundurarak makul bir indirim oranı belirlemelidir.

Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde 18 yıldan 24 yıla, müebbet cezasını gerektirdiği takdirde 12 yıldan 15 yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası 12 yıldan fazla olamaz. Eğer temel ceza müebbet veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ise TCK'nın 31/3 maddesinin son cümlesinde belirtilen her fiil için verilecek ceza 12 yıldan fazla olamaz hükmü uygulanmaz.

KÜÇÜKLERİN YAŞ TESPİTİ

Yaş tespiti nüfus kayıtlarına göre yapılır. Tıbben inceleme gerekirse uzman bilirkişi aracılığıyla da yapılmaktadır. Kayıtlara dayanılan tespit için ise nüfus kayıtları, okul, askerlik, evlilik sicillerinden yararlanılır.

Soruşturma aşamasında, çocuğun kayıtlarda görülen yaşı ile fiziki görünüşü ve alınan raporlara göre tespit edilen yaşı arasında çelişki bulunması halinde C.Savcısı çocuğun suçu işlediği tarihteki nüfus bilgilerine göre hareket etmesi gerekir. Böyle bir durumla karşılaşan C.Savcısı Asliye Hukuk mahkemesinde bağımsız yaş düzeltme davası açarak çocuğun yaşını düzelttirilmesi gerekir.

Kovuşturma aşamasında mahkeme yaş düzeltmesi yaparken, kayıtlardaki çelişki daha önce bir mahkeme ilamı ile düzeltilmiş ise buna dayanabilir. Ancak bu kesin hüküm olmasına karşılık, nüfus siciline işlenmemişse bağlayıcı değildir. Diğer yandan nüfus siciline işlenmiş olsa bile fiziki görünüşü ile kayıtlar arasında çelişki olduğu kanısı varsa hakim yeniden inceleme yaptırılabilir. Yaş düzeltmesi kural olarak ancak bir kez yapılabilir. Yaş düzeltilmesi davasında görevli ve yetkili mahkeme ceza davasına bakan mahkemedir.

ÇOCUKLARA ÖZGÜ GÜVENLİK TEDBİRLERİ

Güvenlik tedbirlerinin uygulanması dört şartın gerçekleşmesine bağlı tutulmuştur:

1. Güvenlik tedbirleri toplum için tehlikeli olan kişiler hakkında uygulanır. Suç oluşturan fiili işleyen

kişiden toplumun korunması, failin iyileştirilmesi, eğitilmesi ve ıslahı amacıyla güvenlik tedbirleri uygulanmaktadır.

2. Güvenlik tedbirlerine suçun işlenmesinden sonra hükmedilmelidir.

3. Güvenlik tedbirleri kanun tarafından öngörülmemelidir. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

4. Güvenlik tedbirine hakim karar vermelidir.

Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri birinci dönem (0-12 yaş) çocuklar ile kusur yeteneği olmayan ikinci dönem (13-15 yaş) çocuklar hakkında uygulanabilir. Sağır ve dilsizler için birinci dönem (0-15 yaş), kusur yeteneği olmayan ikinci dönem (16-18 yaş) sağır ve dilsizler için de çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. 0-15 yaş arası çocukların aynı zamanda akıl hastası olması durumunda, çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanması zorunludur. 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış ve aynı zamanda akıl hastası ise akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır.

Çocuklara özgü güvenlik tedbiri ile akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri süre bakımından da farklılık gösterir. Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri çocuğun 18 yaşını doldurmasıyla kendiliğinden sona ererken akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri bakımından belli bir süre öngörülmemiştir.

Suçta sürüklenen çocuk bakımından güvenlik tedbirlerine karar verecek mahkeme, soruşturma veya kovuşturma aşamasına göre değişecektir. Soruşturma aşamasında yetkili mahkeme genelde çocuk mahkemesi hakimisi olacaktır. Kovuşturma aşamasında ise çocuğun işlediği fiile göre davaya bakmakla görevli olan yer çocuk mahkemesi ya da çocuk ağır ceza mahkemesi olacaktır. Çocuk ağır ceza mahkemeleri ve çocuk ceza hakimisi, ÇKK ve diğer kanunlarda yer alan tedbirleri almakla görevlidir.

Çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde, bu mahkeme kurulup göreve başlayıncaya kadar hakkında kovuşturma başlatılanlar hariç, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında tedbir kararları aile mahkemeleri kurulan yerler bakımından bu mahkemeler, kurulu bulunmayan yerler bakımından asliye hukuk mahkemelerince alınır.

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında yapılan soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra, tedbir kararı suçla bakmakla görevli mahkemeden istenir. Ancak suçun

faili olmayıp mağduru olan çocuk hakkında tedbir kararı istenecekse bu talep aile mahkemesine yapılır.

Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı, çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, SHÇEK ve C.Savcısının istemi üzerine veya resen çocuk hakimi tarafından alınabilir. Suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında duruşma yapılmaksızın tedbir kararı verilir. Ancak hakim zaruret gördüğü hallerde duruşma yapılabilir. Hakim güvenlik tedbiri uygularken kural olarak dosya üzerinde yapacağı inceleme sonucu kararını verecektir. Ancak dosya üzerinde yapacağı inceleme hakimde tam bir kanaat oluşturmazsa, duruşma yapılmasına karar verebilir.

Fiili işlediği sırada 12 yaşını bitirmiş 15 yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunludur. Derhal tedbir alınmasını gerektiren durumlarda acil koruma altına alınma kararı verilirken sosyal inceleme daha sonra da yaptırılabilir.

Derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde çocuk, SHÇEK tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil koruma kararının alınması için, kurum tarafından çocuğun kuruma yerleştirildiği tarihten itibaren en geç 5 gün içinde çocuk hakimine müracaat edilir. Hakim tarafından 3 gün içinde talep hakkında karar verilir. Hakim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulması ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.

Acil koruma kararı en fazla 30 günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa hakimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.

Tedbir kararında; tedbirin türü ile tedbiri uygulayacak kişi, kurum veya kuruluş adları gösterilir. Gerektiğinde tedbirin süresi de belirtilir. Tedbirin kaldırılması veya değiştirilmesi kararını, kural olarak tedbire karar veren hakim veya mahkeme verir. Ancak acele hallerde, çocuğun bulunduğu yer hakimi tarafından da bu karar verilebilecektir. Ancak ilk tedbir kararını veren hakimden başka bir hakim tarafından değiştirilir veya kaldırılırsa, bu kararın

önceki kararı alan hakim veya mahkemeye bildirilmesi gerekir. Tedbir kararlarının uygulanması, kararı veren hakim veya mahkemece en geç üçer aylık sürelerle inceletirilir. Tedbirin uygulanması çocuğun 18 yaşını doldurması ile kendiliğinden sona erer.

ÇKK'da belirtilen koruyucu ve destekleyici tedbirlere ilişkin çocuk hakimi tarafından alınan kararlara karşı itiraz yolu açıktır. Yapılacak itiraz 5237 S. CMK'nın itiraza ilişkin hükümlerine göre en yakın çocuk mahkemesine yapılır. Güvenlik tedbiri duruşma açılarak verilmişse; çocuk hazır bulunmuşsa kararın tefhiminden, karar yokluğunda verilmişse tebliğinden itibaren 7 gün içinde kararı veren makama verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Kararına itiraz edilen hakim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok 3 gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan en yakın çocuk mahkemesine gönderir. Mercein, itiraz üzerine vereceği karar kesindir.

ZAMAN AŞIMI SÜRELERİ

Kanunda yetişkinler ve çocuklar bakımından farklı zaman aşımı süreleri belirlenmiştir. Fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış kişiler arasında da bir ayrıma gidilerek çocuğun 13-15 veya 16-18 yaş dönemlerinden bulunduğu döneme göre zaman aşımı süreleri de farklı olacaktır. Fiilin işlendiği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını dolmamış olanlar hakkında, kanunun 66/1 maddesinde belirtilen zaman aşımı sürelerinin yarısının geçmesiyle kamu davası düşecektir. Fiilin işlendiği sırada 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan çocuklar hakkında bu sürelerin üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşecektir. Ceza zaman aşımı için de aynı süreler geçerli olacaktır.

SORUŞTURMA EVRESİ

Çocuklar hakkında özel kanun olması nedeniyle öncelikle ÇKK uygulanacak, ÇKK'da hüküm bulunmayan hallerde ise CMK hükümleri uygulanacaktır.

Suçta sürüklenen çocuk hakkındaki soruşturma çocuk bürosunda görevli C.Savcısı tarafından bizzat yapılır. Ayrıca bu kural çocuğun hazır bulunmasını ve işleme aktif olarak katılmasını gerektiren tüm işlemlerin bizzat C.Savcısı tarafından yapılması şeklinde anlaşılmalıdır.

Çocukla ilgili her konuda çocuğun yararını korumak amacıyla ve çocuklara özgü kuralların ve usullerin uygulanmasında, çocuklarla olan ilişkilerinde çocuğa zarar verebilecek davranışlardan kaçınmak için uzmanlaşma aranmalı, sosyoloji, psikoloji, pedagoji, kriminoloji, davranış bilimleri ve çocuk suçluluğu konusunda eğitilmiş ayrı bir savcılık kurumu oluşturulmalıdır.

Kolluğun çocuk birimi, koruma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında işleme başladığında durumu, çocuğun veli veya vasisine veya çocuğun bakımını üstlenen kimseye, baroya, SHÇEK'ye, çocuk resmi bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildirilir. Ancak, çocuğu suça azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınlarına bilgi verilmez.

Çocuk, kollukta bulunduğu sırada yanında yakınlarından birinin bulunmasına imkan sağlanır. Ayrıca acil önlem alınmasının gerektiği durumlarda kolluğun çocuk birimi, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve SHÇEK'ye teslim eder.

Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi halinde, adli kolluk tarafından çocuklar hakkında ayrı evrak düzenlenir (ÇKK Yön.m.7/1). Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi halinde soruşturma ayrı yürütülür (ÇKKm.17/1).

Uygulamada iştirak halinde işlenen suçlarda, şüphelilerden biri çocuk olsa bile, soruşturma aşaması birlikte yürütülmekte, soruşturmanın sonunda evrak ayrılarak çocuk için çocuk mahkemesinde dava açılmaktadır. Bu uygulama kanuna aykırı olmakla beraber, kovuşturma aşamasında, yeniden soruşturma aşamasına dönülemeyeceği gerekçesiyle başka bozma nedeni yoksa Yargıtay tarafından bozma nedeni yapılmamaktadır. Ancak çocuklar ve yetişkinler hakkındaki yargılamanın birlikte yapılması kanuna aykırıdır ve usulü bozma nedenidir.

ÇOCUĞUN GÖZALTINDA TUTULMASI VE NAKLİ

12 yaşına kadar olan çocukların ceza ehliyeti bulunmadığından, haklarında ancak güvenlik tedbiri uygulanabilir. Bu çocuklar bakımından yakalama ancak kimlik ve suç tespiti amacı ile yapılabilir. Kimlik tespitinden hemen sonra serbest bırakılır. Tespit edilen kimlik ve suç, mahkeme başkanı veya hakimi tarafından tedbir kararı alınmasına esas olmak üzere derhal C.Başsavcılığımıza bildirilir.

12 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış olanlar suç sebebi ile yakalanabilirler. Bu çocuklar, yakınları ile müdafie haber verilerek derhal Cumhuriyet Başsavcılığımıza sevk edilirler; bunlarla ilgili soruşturma Cumhuriyet Başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yapılır. Kendi talebi olmasa bile müdafiden yararlandırılır, ana-baba veya vasisi müdafii seçebilir. Müdafii hazır bulunmak şartıyla şüpheli çocuğun ifadesi alınır. Çocuklarla ilgili işlemler mümkün olduğu ölçüde sivil kıyafetli görevliler tarafından yerine getirilir.

Gözaltında tutulan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulur. Kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde çocuklar, yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulur. Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak, zorunlu hallerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkasının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek amacıyla kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir (ÇKK m.18).

Çocuklar Hakkında Çeşitli Düzenlemeler

-ÇKK m.21, 15 yaşını doldurmamış çocuklar bakımından, tutuklama tedbirinin uygulanması konusunda ayrıca bir sınırlama getirmiştir. Buna göre 15 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı 5 yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemeyecektir. Ancak tutuklama kararı verilememesi adli kontrol hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez. 15-18 yaş dönemindeki çocuklar bakımından kanunlarımızda tutuklama konusunda özel bir düzenleme olmaması eleştirilmektedir. Çocukların tutuklanması kararı yetişkinlerde olduğu gibi sulh ceza mahkemesi tarafından verilecektir.

-Çocuk mahkemesi, tek hakimden oluşur. Bu mahkemeler her il merkezinde kurulur. Çocuk mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet Savcısı bulunmaz. Çocuk mahkemesi, asliye ceza ile sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından SSC hakkında açılacak davalara bakar. Çocuk mahkemelerinin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülki sınırlarıyla belirlenir.

-Çocuk ağır ceza mahkemelerinde bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur ve mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır. Cumhuriyet Savcısının bu mahkemelerce yapılan yargılamaya katılması gerekir.

-Kanun bazı hallerde, kişinin müdafinin bulunmaması durumunda istemi aranmaksızın kendisine bir müdafii görevlendireceğini belirtmiştir.(CMKm.150)

1. Çocuklar
2. Sağır ve Dilsizler
3. Kendisini savunamayacak derecede malul olanlar,
4. Alt sınırı 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturması yapılanlar.

-18 yaşını doldurmamış çocukların duruşması kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır. Kanun failin 18 yaşından küçük olması durumunda duruşmanın zorunlu olarak kapalı yapılacağını belirterek, hakime herhangi bir takdir yetkisi tanımamıştır.

Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlal edilmesi, hukuka kesin aykırılık hallerinden biri olarak görülerek temyizde mutlak bozma nedeni sayılmıştır.

-Mahkeme başkanı veya hakim, duruşmanın düzenini bozan kişinin savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşuluyla, salondan çıkarılmasını emreder. Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hakim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhal 4 güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak, böyle bir durumda söz konusu çocuklar olunca haklarında disiplin hapsi uygulanamaz (CMK m.203/3).

EY MİLLET-İ MERHUME

•
Veysel Gökberk MANGA

Asırların verdiği köhne alışkanlıkla
Cevherinin farkına varmadan uyuyorsun.
Muttasıl uyumanın verdiği rahatlıkla,
Aslında söylenmeyen ninniler duyuyorsun:

“Sen ki bütün dünyayı fetheden nesillerin,
Övünmeyi elbette hak eden evladsın.
Zerrece çalışmasan bile hazırdır yerin,
‘Yıldırımlar yaratan bir ırkın ahfadısın.’

Altı asır cihana hükmeden ki, dedendi.
Hint, Arap, Arnavut’a hep adalet dağıttın.
Baban Anadolu’da yedi düveli yendi.
Kim ayrıldıysa senden, dilindeki ağıttın.”

Gözlerin dünde kaldı. Ve bıraktım yarını,
Şu yaşadığın günü düşünecek hâlin yok.
Milletini değil de, çocuğunu, karını,
Zengin etmekten gayrı, başkaca hayalin yok.

Vaktiyle hükmettiğin milletler şahlandılar.
Düşmanların hür, dimdik; sen yüzüstü yerdesin.
Ve sen yürüyemezken onlar kanatlandılar.
“Ey millet-i merhume,” ey kurt soylu, neredesin?

KADIN AYRICALIĞI MI, AYRIMCILIĞI MI?

Doç. Dr. Birsen ÇEKEN*

Kadın ayrılacağı mı, ayrımcılığı mı?

Çok yönlü bir sorun. Biyolojik yanları, sosyolojik boyutları, inanç temelleri var.

Tarihin seyri içinde kadının konumu inişler çıkışlar gösterir. Ataerkil toplum, anaerkil toplum çağları var.

Yaratılışla ilgili yorumlar da tam açık değil. Şu meşhur kaburga kemiği hikayesi Kur'an'da yok. Ama Tevrat ve İncil'de yer alıyor.

Ademin'in kaburga kemiğini öncelikleyen Batı kültürü, kadınları en çok aşağılayan devirlere damgasını vurur. Kadını cin, şeytan, cadı sayarak linç törenleri yapar.

İslam, kadın erkek farklılıklarını öne çıkarmaktan ziyade, kadını ve erkeği eşit muhatap olarak alır. Ortak payda olan "insan" olmayı daha çok vurgular.

Türklerin İslâm dairesine girmeden önceki dönemlerinde kadın hükümdarların var olduğu biliniyor. İslâm Dini'ne girdikten sonra da bunun örneklerine rastlanır.

Cahiliye dönemi Arap topluluğundaki kadına bakış kültürünü İslam, "devrim" niteliğinde söylem ve eylemlerle tersyüz eder. Ancak cahiliye kültürünün izleri ve kalıntıları Müslüman – Arap toplumlarında aralarından yollar bularak sızar. Bu tür bir Arap kültürünün izdüşümleri, "İslâmiyet" etiketi altında Müslüman Türk toplumuna da yansır. İşte bu noktada hurafeler "İslâm Dini" şeklinde pazarlanarak,

kadının aleyhine bir kültür oluşmasına da yol açar.

Ancak Türk ve İslam toplumlarında bu durumu bir genel özellik olarak görmek de doğru değildir. Bu toplumlarda her şeyden önce kadın- erkek ayrımı merkezli değil, "insan" odaklı bir inanç kültürünün hayattaki yansımaları da görülür.

İslâm'ın "kamil insan" diye nitelendirdiği şahsiyetlerin, eşlerine karşı tavır ve tutumları genellikle olumlu olup zaman zamana da kadın lehine ayrıcalıklar sergiler. Bu ayrıcalık kadın psikolojisini dikkate almaktan, şefkatte güçlü olan kadının biyolojik olarak zayıf olduğu gerçeğini hesaba katmaktan kaynaklanır.

Ama İslâm'ın göze çarpan aktörleri olan din adamlarında da tersine bazı yobazlık örneklerine rastlanır. Bunun tipik örneklerinden biri, eşine dünyayı zindan eden "Köse İmam" tiplene-siyle Mehmet Akif'in aynı adlı manzumesinde anlatılır.

Kadın, hayatın bazı alanlarında eşitliği bazı durumlarda da bir adım önde olmayı hak eder. Ancak öyle hayat zeminleri vardır ki kadını eşitlikten ayrıcalıklı olarak korumayı da gerekli kılar.

Eğer İslâmiyet'in kadınla ilgili olarak "insan" ortak paydalı bakışını anlarsak sorun büyük ölçüde çözülür.

Bütün mesele, "Hangi İslâm" sorusuna doğru cevap bulabilmekten geçiyor. Elbette çarpıtılıp sömürü aracı haline getirilmiş İslâm anlayışı değil.

Fotograf: Ali MERMERTAŞ - TRABZON

TÜKETİM EKONOMİSİ VE YAŞAM BİÇİMİ

•
S. Sunay GÜNAL

“Bilinçsiz tüketim olarak da adlandırılabilir tüketim toplumu yaşam biçimi sonucunda; kazandığından çok harcayan, borçla ayın sonunu getirmeye çalışan bir toplum ister istemez siyasi baskı ve etkilere de bağımlı hale gelecek ya da kendi yaşam biçimi bozulmasın diye mevcut düzenin değişmesinden yana olmayacaktır.”

Toplumları değiştiren “görünmeyen” ve “görünen” dinamik kuvvetler vardır. Görünmeyen veya gizli dinamikler, çeşitli kanallardan dayatılmakta, algı yönetimiyle yönlendirilen kişiler farkına varmadan kendini yönetenlerin istedikleri doğrultuda davranışta bulunabilmektedir. Görünen kuvvet olgusunda insan, karşılaştığı olayların ve sonuçlarının farkında olduğundan, gerek davranışlarını gerekse sosyal olayların gelişmesini tayin etmede ve zararlı etkilere korunma konusunda bilinçli olabilmektedir.

Yazının amacı; bu temel sosyolojik bakış açısı ile Türk toplum yapısındaki sosyal ve kültürel değişimleri birlikte ele alarak, gizli kuvvet olarak nitelendirilebileceğimiz tüketim ekonomisinin risk ve etkileri ile üretmeden tüketen bir ekonomide yaşanabilecek sorunlara dikkat çekerek, kadınlarımızın farkındalığını artırmaktır.

Teknolojik gelişmelerin yol açtığı yeni davranış ve yaşam biçimleri toplumsal hareketliliği hızlandırırken, geleneksel değerler de büyük ölçüde erozyona uğramaktadır. Kültürel değerlerin niteliği ve beslendiği kaynaklar millet açısından çok önemlidir. Kültürel değerlerini gelecek nesillere aktarabilen milletler, karakteristik özelliklerini daha bilinçli bir şekilde devam ettirerek sağlıklı toplumlar meydana getirirler. Kültürel değerlere sahip çıkmak, bunları yaşatmak ve ayakta kalabilmek için bu değerleri her zaman hatırlatarak, kuşaktan kuşağa aktarma görevi bütün kişi ve kurumlara aittir.

YAKLAŞIM VE TESPİTLER

Türk milletinin yapısı, zaman zaman çeşitli milletlerden etkilenmekle birlikte karakteristik özelliklerini bu güne kadar sürdürebilmiştir. Türk toplumunun kültürel ve sosyal yaşamında gösteriş ve servete değer verilmezken, yalancılıktan nefret etme olgusu hakim olmuştur. Şatafat içinde yaşamaktan, böbürlenmekten, başarıları dolayısıyla öğünmekten ve öğülmekten mahcubiyet duyulurken, verilen sözü yerine getirememekten, yalan söylemekten utanılır.

Türk ahlâkında, insanı kötülükten koruyan, başkalarını aldatmayı engelleyen, vicdanın yerini kurnazlığa terk etmeyen, namuslu ve vakarlı bir hayat düzeni sağlayan “utanma” duygusu en büyük faziletlerdendir. Utanma duygusunu, ruhi bir zayıflık olarak değil, insana daima kendini kontrol etme imkânı sağlayan bir mekanizma olarak algılamak gerekir. Utanma duygusunun gelişmesi insanın kendi kendini kontrol etme yönünü geliştirirken, davranışlarda kendisine o kadar güzel yer bulur ki, bireyin sorumluluklarını doğru biçimde yerine getirmesini sağlar.

Türk destanlarında, Türk ve İslam felsefesinde yüce bir mertebeye olan kadın aynı zamanda; ihtiyaç ve eksikliklerini karşılamak için yiyecek, giyecek, sağlık, barınma gibi çok çeşitli mal ve hizmeti satın alan tüketici konumundadır. Kadın çalışsın ya da çalışmasın evin ihtiyaçlarını tespitinde karar verici durumdadır. Bu rol, kadının sorumluluğunu artırdığı gibi, pazarda hedefte ki tüketici haline gelmesine neden olur.

Piyasada tüketimi teşvik edecek o kadar çok reklam ve satış teknikleri kullanılmaktadır ki kadının

bunlardan etkilenmemesi gerçekten zordur. Beyni tüketime sevk edici algıların bombardımanı altındaki kadının; gereksiz harcama yapmaması, gereksiz borç yükü altına girmemesi, makul davranılabilmesi, mal ve hizmetleri bilinçli bir şekilde tüketmesi gerekir. Ayrıca kadınlarımız, Milletimizin değerlerini yıpratın her türlü olay ve durum karşısında uyanık olmak zorundadır.

Bu bağlamda özellikle, basın ve yayın kuruluşları tarafından yapılan yayınların, küreselleşme ve şehirleşme olguları ile beraber tüketim toplumu yaşam biçimini körüklemesi, bencil insanların toplumumuzda hızla artması ile beraber bilinçsizce harcama yapılır hale gelmesi hususları, üzerinde önemle durulması ve tedbir alınması gereken konular arasında yerini almaktadır.

RİSKLER VE ETKİLERİ

Kültürümüzle uyuşmayan davranış kalıpları ne yazık ki, batı toplumlarını kusursuz bir meta olarak görmek isteyen kesimler ya da ne olup bittiğinin çok da farkında olmayan kesimlerce, toplumumuzda kabul görmeye başlamıştır. Toplumsal olaylara karşı duyarsız, milli hisleri zayıflatılmış, küresel sermayenin tüketim kültürüne kobay olma rolü biçilmiş toplumumuzda son yıllarda göze çarpan miktarda hırsızlık, rüşvet, görevi ihmal ve kötüye kullanma, sahtekârlık, ahlaksızlık, vurgun, talan gibi davranış kalıplarının sıradanlaşması, Türk milletini temelden sarsmaya başlamıştır.

Toplum yapımızın bozulmasına neden olan temel problemlerin hemen hemen hepsi geçmişimizle uyuşmayan, düşünce ve ahlak yapımızın kabul edemeyeceği davranışların toplum tarafından içselleştirilmeye çalışılması ve bu yazıda vurgulanan kültürel özelliklerimizin kaybolmaya başlamasından kaynaklanmaktadır. Medyada yer alan programlarda gösteriş, ahlaki zayıflıklar, kolay para kazanma, bencil yaşam biçimleri gibi, çok sayıda düşünce ve ahlak yapımızla uyuşmayacak hususların toplumda meşrulaştırılmaya çalışıldığı ve bunlar olurken Türk milletinin inanç ve değerlerinin küçümsenerek değiştirilmeye çalışıldığı bir ortamda milletimizi oluşturan bireylerin bu durumlardan etkilenmemesini beklemek mümkün değildir. Kültürel dokuya nüfuz eden yabancı ve aykırı etkiler, toplumsal çöküntüyü beraberinde getirmektedir.

Diğer taraftan; ekonomide dışa açılma, iletişim sektörünün gelişimi ve küreselleşme süreci ile be-

raber tüketim ve tüketici davranışlarının, işletmelerin yaptığı faaliyetlerden etkilenme eğilimini artırmıştır. Türk halkının giderek yoksullaştığı, gelir dağılımı adaletsizliğinin arttığı bir ortamda bilinçsiz hane halkı tüketimlerinin de artması, ekonomimizi üretmeden tüketme olgusu ile beraber ekonomik kalkınma idealinden hızla uzaklaştırmaktadır.

Sinema ve televizyonda yer alan reklamlar, ayrıca dizi ve filmlerde işlenen yaşam biçimleri, tüketim toplumu yaşam biçimini körüklemiştir. Bunların yanı sıra mağaza ya da marka bağımlılığı yaratılması, taksitli satışların cazip imkânlar sunması ve ucuzluk imkânlarından yararlanma gibi harcamayı teşvik edici psikolojik baskı yanında kredi kartı kullanım kolaylığı sayesinde ihtiyaç olmadığı halde harcama yapılması riski söz konusu olabilmektedir. Özellikle birçok üründe, ithal mallarının yerli mallardan daha çok tercih edilir hale gelmesi, ülke kaynaklarının dışarıya transferi yanında yerli mal üreten sektörün kan kaybetmesi riskini de beraberinde getirmiştir.

SON SÖZ

Tüketim sayesinde kısa dönemde psikolojik rahatlamanın bedeli gelecek dönemlerde çekilecek uzun, derin sıkıntılara ve kayıplara yol açacaktır. Bilinçsiz tüketim olarak da adlandırılabilir tüketim toplumu yaşam biçimi sonucunda; kazandığından çok harcayan, borçla ayın sonunu getirmeye çalışan bir toplum ister istemez siyasi baskı ve etkilere de bağımlı hale gelecek ya da kendi yaşam biçimi bozulmasın diye mevcut düzenin değişmesinden yana olmayacaktır.

Milli hisleri zayıflatılmış, sadece kendisini düşünen ve kişisel çıkar saikiyle hareket eden bir düşünce yapısı ve yaşam biçiminde, alınacak yeni model bir araba, daha geniş bir ev ya da son çıkan teknolojik bir aleti düşünmek çok daha keyif vericidir.

Tüketim ekonomisi ile dayatılan yaşam biçimi, “kişinin kendi yangınına benzinle gitmesi” kadar tehlikeli ve ilk etapta sonuçları ve etkileri fark edilmeyen, toplumu değiştiren görünmez kuvvettir. Bu görünmez kuvveti görünür hale getirmek, toplumu ve özelden kadını bu konuda bilinçlendirmek, geleceğimiz açısından büyük önem arz etmektedir.

Milletimizin ve ülkemizin geleceği için tüketim ekonomisi fırsatçılığını, toplumumuzda hızla artan bu yaşam biçimi konusunda herkesi uyandırmak ve özellikle kadınlarımızın bu konuda dikkatini çekmek, geleceğimizi ipotek almaya çalışanlara karşı çok önemli bir direnç kaynağı olacağı düşünülmektedir.

KADIN VE SPOR

•
Nezaket CÖMERT

Spor, insanlık tarihinde değişik anlamlar yüklenen ve farklı fonksiyonları olan bir faaliyet olmuştur. Bir zamanlar sadece gelir düzeyi yüksek olan insanların faaliyeti olan spor yapmak, teknolojik gelişmelere bağlı olarak geniş halk kitlelerinin katıldığı, sağlıklı bir yaşam için gerekli olduğu aktiviteye dönüşmüştür.

Spor, bilimsel bir disiplin olarak araştırılmaktadır, ancak tarih boyunca cinsiyetleştirilmiş ve değişik faktörlerin etkisinde kalmıştır. Batı’da uzun yıllardır ülkemizde ise son yıllarda kadının sporda da var olması gerekliliği ile ilgili görüşler ve bilimsel araştırmalar yoğunluk kazanmıştır. Günümüzde özellikle sağlıklı bir kişilik ve vücut yapısına sahip olmak için spor yapmanın önemi her yaşta, her cinsiyette ve her gelir düzeyindeki kişiler tarafından anlaşılmıştır.

Dünyada kadınların hayatında sporun yer almasına ilişkin tarihsel sürece baktığımızda, kadınların spor aktivitelerinde kabul görmemesi eski Yunan olimpiyatlarına kadar dayanır. Modern spor tarihinde bile kadınlar erkeklerden ancak 20 yıl sonra 1924 yılında yarışmalara katılabilmştir. Özellikle 1970’lerin başından itibaren gelişen feminist akımla birlikte, kadın ve spor konusu ciddi olarak gündeme gelmiş ve tartışılmaya başlamıştır. Kadına eğitimde fırsat eşitliği sağlama amacıyla Amerika Birleşik Devletlerinde “İslah Eğitimi 1972” çalışmaları başlatıldı ve “Title IX” projesi ile Federal Fonların kullanılması sağlanarak kadınların spor yaparak halk gündeminde statü elde etmeleri sağlanmıştır. Toplumların gelişmişlik düzeylerine göre bu konuya olan bakış açısı değişmekte olup endüstrilemiş ül-

kelerde kadınların spora katılım oranı fazla iken gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran düşüktür. Çünkü bu toplumlarda kadın, hala dışı cinsin yalnızca doğurganlık için yaratıldığı ve aktif yaşam yerine pasif yaşamı seçmesi gerektiği düşünülmektedir. Kadın hareketleriyle birlikte belirli ölçüde sosyal değişim sağlanmasına rağmen hala yarışma sporlarına katılımı, çalışma ve boş zamanları değerlendirmede sporun yer alışı bakımından kadın ve erkekler arasında büyük farklılıklar vardır.

Ülkemizde kadının spordaki yerini incelediğimizde; özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk’ün devrimleri ve kesin direktifleri ile Türk sporuna kazandırdığı en önemli unsurlarından biri de bayan sporcular olmuştur. Türk kadınları özellikle atletizm, tenis, kürek, eskrim ve yüzme dallarında kendilerini göstermişlerdir. İlk Türk Kadın Sporcularımız Nermin Tahsin, Emine Abdullah, Vehide Taşçılar, Leyla Asım Turgut ve diğerleri ilkler olmuşlardır. Türk kadın sporcularımızın ilk 1928 yılında Olimpiyat Oyunlarında piste çıkmış olmaları Türkiye’de kadınların spora katılımı ve teşviki konusunda batı toplumlarına göre daha çağdaş yaklaşımlarının olduğunu göstermektedir.

Toplumdan topluma farklılıklar göstermesine rağmen tüm ülkelerde, spor içinde yer alan kadına karşı hakim olan genel düşünceler, kadının spora yönelmesindeki oranları ve aktivite çeşitlerini belirlemektedir. Çoğunlukla kadınların spora yönelmesi, yine güzelliklerini ve çekiciliklerini korumak amacıyla formda kalmak için aerobik, step, yürüyüş ve jogging’i tercih etmek şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Sporun kadınların hayatındaki tarihsel gelişiminde yaşanan başlıca sorunlar şunlardır:

1. Her konuda olduğu gibi, sporda da cinsiyet üstünlüklerinin söz konusu olması,
2. Kadınların spora katılımlarının (toplumun belirli bir kesimi tarafından) halâ kabul görmemesi, güvenlik sorunu; spora katılım öncesi, sırası ya da sonrasında tacize uğrama tehlikesi,
3. Aile, eş, erkek arkadaş, vs. baskıları,
4. Medyada kadın sporcularla ilgili haberlerin çoğunda onların ev hanımı ve annelik özelliği üzerinde durulması,
5. Sporun erkek uğraşısı olarak görülmesi ya da kadın uğraşısı olarak görülmemesi,
6. Kız ve erkek çocuklarına biçilen toplumsal cinsiyet rolleri,
7. Toplumsal yapı, aile yapısı, ekonomik durum, okul, din, çevrenin etkisi, sporun örgün eğitimi olumsuz etkileyeceği kaygısı, evlilik, çocuk doğurma vb. nedenler,
8. Genellikle kadının üzerine yüklenen ek görevlerin kadını başka bir uğraşa yönelmesini engellemesi,
9. Kadının tenis, yüzme, paten gibi artistik ve estetik branşları seçmesinin önerilmesi,
10. Çoğunluk bilincinde kadının sporda varlığının garipsenmesi,
11. Bayanların yaptığı takım sporlarıyla ilgili yorumların az ve genelde olumsuz olması,
12. Kadın sporlarının gelişimini olumsuz etkileyecek biçimlerde özel hayatlarıyla, başarısızlıklarıyla, cinsel obje olarak, vs. ön plana çıkarılması,
13. Genelde belli bir sosyo-ekonomik ve kültürel seviyeye sahip ailelerin, kız çocuklarının spor yapması için çaba sarfetmesi ya da kendisi geçmişte spor yapmış annelerin kız çocuklarını spor yapmaya teşvik etmesi,
14. Medyanın teşvik ediciliğinden özellikle kadınların mahrum bırakılıyor olması,
15. Kadının erkek sporlarından farklı olarak büyük başarılarla rağmen medyada istenilen düzeyde yer alamayı ya da çok az-çoğunlukla sadece voleybolda- ve gittikçe azalan biçimde yer bulabilmesi gibi nedenleri sayabiliriz.

Sporun kadın sağlığındaki ve hayatındaki önemi:

1. Kadınları etkileyen en önemli sağlık sorunları olan osteoporoz (kemik erimesi) ve meme kanseri spor alışkanlığı ile yakından ilgilidir. Daha çok kadın

hastalığı olarak bilinen bu iki hastalıktan korunmada da sporun rolü büyüktür

2. Spor, kondüsyonu geliştirmesi, hareketliliği ve üretkenliği arttırması sayesinde kadının kendine güveninin ve benlik saygısının artmasını sağlar. Bu sayede kadının zinde, güzel, kaliteli ve mutlu bir yaşam sürmesine aracılık eder.

3. Kadınlar, spor sayesinde en önemli kalp hastalığı risk faktörü olan egzersiz yoksunluğu ve fazla kilolardan kurtulabilir, kolesterolünü düşürebilir ve iyi huylu kolesterolü yükselterek damarlarını yağ plaklarından temizleyebilir.

4. Sporun fiziksel engelli çocuk ve yetişkinler için sadece fiziksel sağlığın iyileştirilmesi için değil, aynı zamanda psikolojik, toplumsal ve sosyal yararları açısından çok daha önemli etkileri vardır

5. Kadınların özellikle hassas bir ruh haline sahip olması nedeniyle, spor beyne biyolojik ve psikolojik anlamda yaptığı etkilerle ruh sağlığını kalkındırıcı özelliğe sahiptir

6. Estetik sporlarda kadınlar erkeklere oranla daha başarılı olmakta ve fizyolojik gereksinimlerini daha rahat sağlayabilirler

7. Spor yapan kadınlar yapmayanlara göre kendilerine daha fazla güvenmektedirler

8. Spor sayesinde sosyalleşen bireyler kendine güven, öfkeyi kontrol edebilme, saldırganlığı frenleyebilme, otokontrolü sağlama yeteneklerini geliştirirler.

9. Günümüzde yirmi birinci yüzyıl kadını spor yaparak iş hayatına daha fazla entegre olmasının yanında sosyal hayatta da varlığını gösterebilmektedir

10. Toplumda önceleri yeri sınırlı kalan kadın, spor aktiviteleri sayesinde son otuz yılda, değişen ve gelişen rolüne uygun olarak kendi varlığını kabul ettirme ve sağlıklı yaşam için kendine zaman ayırma gerekliliğini hissetmiştir.

Sonuç olarak, spor yapmak insan hayatında sadece kadınların değil, bir toplumun diğer kesimlerinin de yaşam kalitesini her anlamda arttıracak önemli bir aktivitedir. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadına toplum tarafından yüklenmiş geleneksel rollerinin yanında bilim, siyaset vb. alanlarda olduğu gibi spor alanında da aktif olmalarının sağlanarak farklı bir statü kazandırılması oldukça önemlidir. Bunun sağlanabilmesi için de bu alandaki yasal ve toplumsal düzenlemelerin üzerinde daha çok durulması gereklidir.

MADDE BAĞIMLILIĞI, ANNE BABA YAKLAŞIMLARI, TOKSİKOLOJİ VE TOKSİKOLOJİK TESTLERİN ÖNEMİ

•
Dr. Banuççek YÜCESAN

Zehirlenmeler ve madde kullanımları çok eski çağlardan bu yana toplumlara yakından ilgilendiren önemli sorunlardan biri olmuştur(1). Herhangi bir kimyasal, fiziksel veya organik madde sindirildiğinde, solunduğunda, emildiğinde veya enjekte edildiğinde; küçük miktarlarda bile kimyasal etkileri ile yapıları zarar verebiliyor, fonksiyonları bozabiliyorsa, bu maddeye zehir, olaya ise zehirlenme demek doğru olur (2).

Toksikolojinin konusu olan; zehir, toksikan ve toksik madde kavramları da toksikolojinin tarihi ile birlikte gelişmiştir. Her şeyden önce bir kimyasal maddenin toksik olması organizmaya giren miktarına, yani dozuna bağlıdır. XV. yüzyılda toksikolojinin babası olarak da kabul edeceğimiz kimyacı Paracelsus "Her madde bir zehirdir, zehir olmayan hiçbir şey yoktur. Ancak zehirle devayı ayıran onun doğru dozudur." diyerek toksikolojinin temellerini atmıştır (3).

Toksikoloji; kimyasal maddeler, bunların tespiti, zehirlenme olguları tespit ve tedavilerinin yanı sıra, günümüzde oldukça önemli bir sorun haline gelmiş olan madde bağımlılığı ile de ilgilenen bilim dallarından biri haline gelmiştir. İnsanlar; davranış düşünce ve duygularını etkileyen ve değiştiren ilaçları veya maddeleri tarih öncesi dönemlerden bu yana kullanmışlardır. Tıbbi amaçla kullanılan ilaçların yanı sıra, bir takım kimyasalların da yıllardan bu yana keyif almak amacıyla kullanıldığı gözlenmektedir. İlaç veya maddeler metabolizma açısından bir çok sorun oluşturduğu halde, kişiler zevk almak amaçlı bu suistimali devam ettirmektedirler. Uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığının yıllık cirosunun 400-500 milyar dolar dolayında olduğu ve bunun tüm ticaretin onda birini oluşturup, petrol ticaretinden bile büyük bir değere ulaştığı belirtilmektedir (4). Bu durum madde bağımlılığı ve kaçakçılığının günümüzdeki sıkıntılı artışının en önemli nedeni olarak gösterilebilmektedir (5).

Hızla ilerleyen teknoloji, yaşam koşullarındaki zorluklar ve azalan insan ilişkileri, gençlerimizin ve çocuklarımızın ilgi alanlarını değiştirebildiği gibi, zararlı alışkanlıklarla yüzyüze kalmalarını da doğurabilmektedir. Aslında bir gencin veya çocuğun madde bağımlısı olmasının bir çok nedeni vardır. Bunlar arasında merak, arkadaş grupları, arkadaş

hayır diyememe olduğu gibi, aile içi sorunlar, depresyon, anne baba ilgisizliği gibi saymakla bitmez birçok psikolojik neden de temel olarak yer almaktadır. Bu gençler bağımlılık yapıcı maddeler ile sorunlarından uzaklaştıklarını düşünürlerken ne yazık ki; aslında çok daha girift ve içinden çıkılmaz bir bataklığa sürüklendiklerini fark edememektedirler. Bağımlılıkla mücadelede değişik yol ve yöntemler bulunmakla birlikte, dünyada yaygın olarak kabul gören yöntem; bireylerin madde bağımlılığı konusunda bilinçlendirilmesi ve kendini korumayı öğrenmesidir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün madde bağımlılığı ile ilgili sınıflaması;

- 1- Morfin tipi; morfin, eroin
- 2- Alkol tipi
- 3- Barbitürat tipi
- 4- Tütün tipi
- 5- Amfetamin tipi
- 6- Kokain tipi
- 7- Esrar tipi
- 8- Halüsinojen tipi
- 9- Khat tipi
- 10- Solvent tipi şeklindedir (6).

Madde bağımlılığı; ülkemiz açısından önceleri sadece uluslararası ilişkiler yönünden önemli bir sorunken; bugün dünya dengeleri içinde sağlık ve ülke güvenliği yönünden de sorun oluşturmaya başlamıştır.

Yurt dışında ilaç kullanımı konusunda genel popülasyonda eskiye göre düşüş olmasına rağmen, son çalışmalar marihuana kullanımının arttığını göstermektedir. (7). Bunun yanı sıra Türkiye'nin de giderek büyüyüp zenginleşen bir ülke olması nedeniyle; transit ve imalatçı ülke konumundan pazar ülke konumuna geçtiği gözlenmektedir. Yıllara göre Türkiye'de güvenlik güçleri tarafından yakalanan morfin ve eroin miktarı incelendiğinde son yıllarda yoğunlaşan bir artış görülmektedir (8).

Toksikolojik taramalar ve gözlemler madde bağımlılığının tespiti yanısıra, ilaçla rehabilitasyon programlarında da hasta identifikasyonu için gerekli-

dir (9). Gelişmiş ülkelerde; birçok travma merkezinde ciddi yaralanmalı hastalarda da rutin toksikolojik analizler yapılmaktadır (9,10,11). Alkol ve ilaç kullanımı yaşamı tehdit eden kazalara maruziyeti de artırmaktadır (12, 13).

Madde kullanımının bu gün toplumların en önemli sorunlarından biri olduğu düşünülmektedir. Bağımlılığın başlangıç aşamasında iken toksikolojik analizlerle tanımlanarak önlem alınıp tedavi edilmesi daha kolay olacaktır(14). Ayrıca bu tip analizlerin varlığının gençler üzerinde caydırıcılık potansiyeli olduğu da bilinmektedir.

Bağımlılık yapan maddelerin toksikolojik analizleri;

- Klinik tanıya yardımcı olmak,
- Bağımlı kişilerin tedavisini düzenleme,
- Epidemiyolojik çalışmalarda madde bağımlılığının taranması,
- Yasal durumlarda sorulara yanıt verme,
- Bu maddeleri metabolik ve farmakokinetik yönden araştırma amaçlarıyla yapılmaktadır (8).

Yurtdışında idrarda ilaç tarama testleri aşağıdaki nedenlerle yapılmaktadır:

1. İşe girmeden önce,
2. İlaç süistimalinden şüphe edildiği durumlarda,
3. İş sözleşmelerinde de belirtilen rastgele ilaç testlerinde,
4. Askeri servislerde,
5. Spor karşılaşmalarında,
6. Yasal veya kriminal olarak, kazalardan sonra veya şartlı salıverilmelerde,
7. İlaç tedavisi uyum izlemesinde,
8. İlaç bağımlılığı rehabilitasyon izlemesinde,
9. Postmortem incelemelerde ilaç ve madde tarama ve tanımlama testlerinde (15).

Güncel raporlar bu hastalarda toksikolojik analizin önemini göstermesine rağmen, yüksek maliyet nedeniyle toksikolojik analizlerin rutin olarak yapıldığı ülkelerde bile, tüm hastalar için bu uygulama söz konusu değildir (16,17,18). Analitik toksikoloji alanındaki önemli gelişmeler 1940-1950'lerin başlarında spektrofotometrik ve kromatografik tetkiklerin oluşması ile başlamıştır(19). İnce tabaka kromatografisi ile spektrofotometrik testler önem kazanmış, bugün GC, HPLC, LC-MS ve immünassay test yöntemleri gibi ileri test yöntemleri analitik toksikolojinin gelişimine ön ayak olmuştur. Toksikolojik taramalar klinik çalışmaları destekleme amacıyla yapılmalıdır (20). Ülkemizde toksikolojik analizler daha çok adli amaçlı olarak yapılmaktadır.

Ülkemizde, bağımlılık yapan maddelerin, özellikle yasalarda uyuşturucu olarak tanımlanan opioidler, esrar ve kokainin analizini yapan birçok laboratuvar bulunmaktadır, ancak bu laboratuvarlar, güvenlik güçleri veya adli kuruluşların bünyesinde olduklarından çoğunun temel amacı; herhangi bir karışım içinde uyuşturucu olup olmadığının, varsa oranının saptanmasıdır. Gelişmiş enstrümental analiz aletleri ile donanmış olan bu laboratuvarlarda genellikle biyolojik materyalden toksikolojik analiz yapılmamaktadır. Ayrıca birçok ülkede, ülke çapında standardize edilmiş yöntemlerle çalışan, yeterli eğitilmiş uzman elemanı olan laboratuvarlarda yapı-toksikolojik analizlerin geçerli sayıldığı düşünülürse, özel durumlarda yapılan bazı çalışmalarını dışında tutarak, ülkemizde bağımlılık yapan maddelerin yeterli toksikolojik analizi yapılmadığı söylenebilir. Bunun dışında madde bağımlılığını araştırmak amacıyla işyerlerinde ordu, güvenlik kuruluşları ve medikal personele de madde bağımlılığının toksikolojik olarak araştırılması zorunluluğunu getirmiş olan ülkeler bulunmaktadır (21).

Gelişmiş ülkelerde madde kullananların ve bağımlılarının toksikolojik analizlerle belirlenmesi kuralının uygulandığını, işyerlerinde bu tür analizlerin iş ve işyeri güvenliği açısından zorunlu olarak yapıldığını, kuralların da yasalarla düzenlendiği bilinmektedir (8).

Bağımlılık yapan maddelerin biyolojik sıvılardan ve postmortem dokulardan analizi toksikoloji alanında büyük önem taşımaktadır. Biyolojik materyalde bağımlılık yapan maddelerin tarama ve tanıma testleri, gerek bağımlılık kontrolü ve tedavi programları gerekse ölüm ve trafik güvenliği gibi adli olaylar açısından, analitik toksikolojinin önde gelen konularındandır. Bu amaçla kurulan yöntemlerde; hız (maksimum sayıda maddenin kısa zamanda tanınması), duyarlık, yaygın ve spesifik analiz olanağı ile ucuzluk beklenen başlıca özelliklerdir.

Madde bağımlılığında kullanılan toksikolojik yöntemler:

- 1- Kimyasal yöntemler,
- 2- Spektrofotometrik yöntemler,
- 3- İmmünassay yöntemler,
- 4- Kromatografik yöntemler,

Toksikolojik analiz için alınan örnekler:

*Kan (Serum, Plazma, Tam kan),

*İdrar,

*Diğer (Saç, Ter, Tırnak, Mide sıvısı, BOS, Vitröz sıvı vb)(22).

Analizler sonucunda karşılaşılan güçlükler ise; her laboratuarda analizi yapan veya yorumlayan farmakolog veya toksikologların bulunamayabilmesi ve aynı test için farklı laboratuvarlardan farklı birimlerde sonuçlar gelebilmesidir(23).

Dünyada 2006 yılında madde kullanımı tanısı alan 1,6 milyon vaka bulunmaktadır. Bu vakaların %65'i esrar, %14'ü afyon, %9'u kokain, %2'si depressanlar, % 2'si exstasy, % 5'i amfetamin ve %5'i diğer maddeler şeklindedir. Diğer maddelerin %3'ünü methaqualon, khat, LSD, sentetik narkotikler, ketamin ve inhalanlar oluşturmaktadır.

Madde bağımlılığı için en etkili yöntem bilgilili ve bilinçli olmaktır. Anne ve babalar çocuklarında meydana gelen psikolojik ve fiziki her türlü değişikliği çok sıkı takip etmek zorundadırlar. Madde bağımlılığında ilk olarak şüphelenmek gerekir. Ebeveynler çoğu zaman bu durumu kendi çocuklarına yakıştıramadıklarından geç kalmaktadırlar. Geç kalınan her gün tedavi sürecini biraz daha zorlaştırmaktadır. Bu tedavinin bir ekip çalışması olduğu, uzun ve meşakkatli bir süreç olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Aile, hekim, laboratuvar ve çevre bu konuda ciddi bir işbirliği içinde olmalıdır. Öncelikle madde bağımlılığının tedavi edilebilir bir süreç olduğu kesinlikle akıldan çıkarılmamalıdır. Ancak bu konuda kararlı olmak ve ortak tavır sergilemek önemlidir. Tedavi sırasında ebeveyn olarak, çocukları veya gençleri yargılamamak, onlara konferans vermemek, tehdit etmemek, sorgulamamak, teşhis koymamak, ahlak dersleri ve emirler vermemek gerekmektedir. Bu tür yaklaşımlar her zaman olumsuz sonuçlar doğurur.

Bir ülkenin madde bağımlılığı profilini çıkartabilmek ve tedaviye yardımcı olabilmek için toksikolojik analize gereksinim olduğunu, diğer taraftan da madde bağımlılığı analizi ile uğraşan laboratuvarların yeterince donanımlı olması, personelinin, toksikolojik, analitik, medikal ve yasal bilgilerinin yeterli düzeyde olması, yapılan analizlerin standardize edilmiş olması gerektiğini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak; Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ve AMATEM'in verilerine bakıldığında madde kullanımı her geçen gün artıyor gibi görünmesine rağmen, Türkiye halen uyuşturucu maddeler açısından transit ve imalatçı bir ülke konumundadır (Emniyet Genel Müd verileri). Gençlerimizi bu korkunç uyuşturucu ve alkol batağından korumak ve kurtarmak sadece güvenlik birimlerinin değil, aynı zamanda ailelerin, hekimlerin, hukukçuların

ve tüm toplumun sorumluluğundadır. Bu bağlamda aile bireyleri olarak öngörülü, bilgili ve bilinçli olmak, çocuklarımıza daha fazla vakit ayırmak, önem vermek ve bunu onlara hissettirmek en önemli görevimiz olmalıdır.

KAYNAKLAR:

- 1- Chirasisap K., Ussanawarong S., Tassaneeyakul W. et al. A study of major causes and types of poisoning in Khoenkaen, Thailand. *Vet. Hum. Toxicol.* 1992; 34: 489-492
- 2- Yeşil O., Akoğlu H., Onur Ö., Güneysel Ö. Acil Servisi Başvuran zehirlenme olgularının geriye dönük analizi. *Marmara Medical Journal.* 2008; 21(1);026-032
- 3- Vural.N. Toksikoloji. Ankara Üniversitesi Eczacılık fakültesi yayınları. Ankara 2005. sa: 14-16.
- 4- Anonim. 2. Dünya Eroin Konferansı Raporu. 7-9 Haziran 1995 istanbul.
- 5- Yücesan B. Trafik kazası ve travma kurbanlarında toksik madde taraması. *Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Enstitüsü.* 2002.
- 6- Kayaalp SO, Uzbay IT. İlaç kötüye kullanımı ve ilaç bağımlılığı. *Kayaalp Rasyonel Tedavi Yönlünden Tıbbi Farmakoloji Kayaalp SO. 11.baskı. Pelikan yayıncılık. Ankara 2009. sa: 816-836.*
- 7- Rouse A.B. (1996). Epidemiology of illicid and abuse drugs in the general population, emergency department drug-related episodes and arrests. *Clin. Chem.* 42: 8 (B): 1330-1336.
- 8- Söylemezoğlu, T. Madde Bağımlılığı ve Toksikolojik Analizin Önemi. *Alkol ve Alkol Dışı Madde Bağımlılığı Temel Kursu. 12-14 Haziran 1997. Ankara.*
- 9- Bast R. P., Helmer S. D., Henson S. R., Roger M. A. (2000). Limited utility of routine drug screening in trauma patients. *South. Med. J.* 93(4): 397-399.
- 10- Tedeschi L., Zancaner S., (9 October 1998) Drugs and driving: blood drug concentration v.s. clinical sings of intoxication. Erişim: <http://www.haft.org.tiaft98/fri/f-o-14.htm>. Erişim tarihi: 25.4.2002
- 11- Guerrero Serrano E. D., Lopez-Rivadulla M., (XXXV Tiaft Annual meeting) Analysis by HPLC of illicit samples of heroin. Erişim: <http://www.tiaft.org/tiaft97/proceedings/abstract/poster102.html> Erişim tarihi: 25.4.2002.
- 12- Madon A.K., Yu K., Beech D.J. (1999). Alcohol and drug use in Victims of life-threatening trauma. *J. Trauma.* 47(3): 568-571.
- 13- Crandon I., Carpenter R., McDonald A. (1994). Admissions for trauma at the university hospital of the west Indies. *W. I. Med. J.* 43: 117-120.
- 14- McCarron MM. The use of toxicology tests in emergency room diagnosis. *J Anal Toxicol.* 1983 May-Jun; 7(3):131-5.
- 15- C:\Users\Rsh\Deskto\pass drug test\Drug Information Group. htm. Erişim tarihi: 01.12.2012
- 16- Sloan E.P., Zalenski R.J., Smith R.F., Sheaff M.C., Chen E.H., Keys N.I., Crescenzo M., Barret J.A., Berman E. (1989). Toxicology Screening in urban trauma patients; Drug prevalence and its relationship to trauma severity and management. *J. Trauma.* 29: 1647-1653.
- 17- Soderstrom C.A., Smith G.S., Dishinger P.C. (1997). Psychoactive substance use disorders among seriously injured trauma Center patients. *JAMA.* 277: 1769-1774.
- 18- Bast R.P., Helmer S.D., Henson S.R., Roger M.A. (2000). Limited utility of routine drug screening in trauma patients. *South. Med. J.* 93(4): 397-399.
- 19- Flanagan R.J, Widdop B, Ramsey J.D, Loveland M. Analytical toxicology. *Hum Toxicol.* 1988 Sep; 7(5):489-502.
- 20- Bailey D.N. (1990). Drug use in patients admitted to a university trauma center: results of limited rather than comprehensive toxicology screening. *J. Anal. Toxicol.* 14(1): 22-24.
- 21- Eldridge DL, Holstege CP. Utilizing the laboratory in the poisoned patient. *Clin Lab Med.* 2006 Mar; 26(1):13-30
- 22- C:\Users\Rsh\Deskto\pass drug test\Passing A Drug Test.htm. Erişim tarihi: 01.12.2012
- 23- Epstein FB, Hassan M. Therapeutic drug levels and toxicology screen. *Emerg Med Clin North Am.* 1986 May; 4(2):367-76.

Aynalı kız: Dürdane Ünver(kâğıt oyma,katı)

AŞKI KAZANÇ HANESİNE YAZILANLAR

•
Sefer Aşır ERASLAN

“İnsanı sevdim de yarattım” buyuran Yaradanım! Sevgiyle yaratılan her şey gibi en güzel yaratılan, en güzel duygularla müzeyyen edilen insan!

Türkiye’den bir öğrenci gider okumaya Saraybosna’ya. Orada bir genç kızla arkadaş olurlar. Samimiyet ilerler, dost olurlar. Dostlukları da hayat arkadaşlığına doğru ilerlemektedir. Kızın babası devletin yönetim kademelerinde önemli bir işi olan, varlıklı bir adamdır. Tito döneminin ileri gelen sosyalistlerindedir. Kızını da o görüşte yetiştirmiştir. Dünyayı vatan, bütün insanlığı kendi mensubiyeti olarak kabul ederler. Ancak kendileri gibi düşünmeyen birisine de hayat hakkı dahi tanımayacak kadar zalimdirler. Osmanlı’nın son zamanlarında “ruy-i zemin vatanım, nev-i beşer milletim” diyen ahmakların bambaşka bir versiyonu. Ancak aynı fikrin, aynı yolun yolcusu adamlar. Yakın zamanda bunu, “bütün dünya tek kıyısı olan bir deniz olsa, sahilsiz bir deniz, ben de o kıyılarda hiç... Bir hudut endişesi taşımadan yaşasam, insanlarla kucaklaşsam, akşamı olmayan gündüzlerde” diyen şairler çıkmış olsa da bu şairane bir histir, bir hayat şekli değildir. Bosnalı kız evlenme hayalleri kurarken okul da tamam olmuştur. Oğlan “Ben vatanımın aşkından üstün bir aşk tanımam. Benimle gelersen kabul, ancak burada yaşayamam. Çünkü burası benim vatanım değil” der. Kız şaşkın. “Senin vatan aşkın varsa benim de var. Senin ana baba aşkın varsa benim de hakeza. Ben senin için her türlü fedakarlığa razıyken sen bencilce

bir tavırla her şeyi silebiliyorsun. Bulduğumuz, kavuştuğumuz yer burasıdır. Başka diyarlar özgeçir bana. Gitme kal da burası sevda vatanın, orası ana vatanın olsun” der. Erkek de ona, “hani bütün dünya vatanın, bütün beşer milletindi, unutma vatan tektir o da doğduğun yerdir”der. Bu büyük aşk da yara mı alır, felç mi olur, adam çeker gider. Aralarında, veda zamanı şöyle bir diyalog geçer:

“Aşk, hiç tatmamak mı yoksa tattıktan sonra yalan olduğunu anlamak ve kaybetmek midir” diyor seven. Sevilen de cevap veriyor: “Aşık olan zaten alacağını almıştır. Artık bir şey isteyemez, bundan sonra hep o verecektir”. Sevdikini kaybeden, “Sen yalnız sevdiğini kaybettin, ben ise sevdiğimi de sevgisinin kutsiyetini de kaybettim.” En büyük acı, sevmek ve günden güne ayaklar altında kalarak çığnenip paçavraya çevrildiğini görmektir. Sevmek dillere destan, kulaklara küpe, ifadelere darb-ı mesel olmaktır. Seven de sevilen de dilleri lal, kulakları sağır, gözleri kör, bedeni yangın yeri olduğu için normal bir insan, dünyevi bir yaratık olma özelliğini kaybetmiş varlıklardır. Artık onlar sevgilerinden başka söz işitmez, birbirinden özgesini görmez, aşktan başka söz söylemez oldukları için böyledirler. Onları ya gökten inen yıldırımlar veya menzili ne olursa olsun rampaları bedenleri olan gözlerden fırlayan sevda füzeler, paramparça etmiştir. Bir araya getirmek kolay olmadığı gibi eski halini alması da beklenmemelidir. Dışarıdan görenler bu hale ya deli

divane veya yangın yerinden arta kalan kömürleşmiş bedenler olarak görürler. Lakin onun sahibi olanlar, ne büyük bir zenginliğin sahibi olmaktan mağrur ve müftehirdir. Ama “ona sahip olacağım” derken ona düşer olanlar ne büyük bir bela-yı aşk ile muhatap olduklarını anlarlar. Bazen mahkum olmakla eşitir bu sahip olma. Aşk uğrunda her cefaya katlanmak mıdır, yoksa sabretmek midir? Tahammülde biraz alışmaya çalışmak, alışamazsa atmaya kadar onunla beraber olmaya, beraber kalmaya razılıktır. Sabretmek, daha çok tahammülden de öte mecburiyetten ve sessiz kalarak, gelecekteki hayallere kendini hazırlamaktır.

Aşık, ”Ben senin yolunda deli divane oldum. Gözleri görmez âmâ, dilleri söylemez lâl oldum. Kulaklarımın sağır olduğunu zanneden etraftakilerin ileri geri konuşmalarına şahit olup ürpersem de senin yolunda perişan olmak beni mutlu ediyor, mutmain eyliyor.”

Maşuk, “sevginin kıymetini, sevmenin zorluğunu bilememenin yanında sevilmenin de ne kadar zor, ne kadar meşakkatli, ne kadar ulvi bir iş olduğunu, ona layık olabilmenin ne tahammülü imkansızlık derecesinde zorluk olduğunu bir bilene, bir yaşayana, bir başına gelene sorarım. O, bazen doğup büyüdüğün memleketi, bazen doğurup büyüten “canımdan bir parçasın” diyen varlığı hiç tereddütsüz terk edilmesine sebep olacak kadar dayanılmaz, karşı konulmaz varlıktır. Terk-i diyar etmekle, bir yar uğruna ”ana gibi yar “olmayacağını bile bile terk ettiren, elle tutulamayan, gözle görülemeyen ancak düşer olunan, berbat olunan his. Her insanın layık olamadığı, sahip olunamayan bu duyguya mecbur olan, perişan ve muhtaç olan deli divane...”

Artık o iki bedeni yan yana değil, başka başka alemlerde ve hallerde görenler, işin idrakinde ise kıskanç, zahirdeki ile hareket ediyorsa ürkektir. Yolunda ölmek için değil, ona kavuşmak için yollara düşen, dilere düşen aşk mağduru ya bir ömür o yolda tükenir yok olur veya bunca engele rağmen yolunda ömür tüketmeye razı olup kavuşunca yok olacağına inandığı sevdasına sahip olmanın sevinci ile mesut olur. Yolunda ölmek değil kavuşmak, yani didardır maksat. Ölünce o maksada nasıl nail olacak ki. Bir teselli olsa da, ona göre en büyük varlıktır bu dünyada sahip olabileceği.

Aşk cefası ile cefalanmayı kendisinin kurtuluşu, hidayete erişi olarak görenlere ne demeli ya? Bundan ziyadesi ile memnun olan aşkla dertli adam ya birileri gibi ”o” sanıp da bu belanın kendisine

verilmemesi ihtimalinden muzdariptir. Çünkü kendisini bu aşka öylesine adadı ki, bu belayı aşktan ”usanmak” ne kelime, kendisini “o” sanmayarak değerli kıldığı için çektiği cefaları mükafat olarak görmüş, mutlu olan tek insandır o seven. Bazen de “senden gelen her şey hoş, narın da hoş, nurun da hoş” diyerek aşkın ateşine yanmanın ruhunu nurlandırdığını, bunun bir cezalandırma değil bir arındırma, parlatma, cilalama olduğunu hissederek senden ne geldi de kabul etmedi ruy-i zemin” anlayışı ile hareket etmenin bahtiyarlığını yaşamak da elbette bir büyük hazinedir aşkla yaratılan için. Narında cefa çekip, nurunda sefa sürmek ne anlatılmaz bir saadet. Yani “cefa çekmeden sefa sürülemez” demek istiyordun belli ki. Emeksiz yemek olmadığı gibi. ”Çalılara basmayanın, halılara basmayacağını bilenlerdensin belli ki. İşte bu sebeple aşk ızdırıptır, çiledir, cefadır. Mükâfattır insan için. Bunun için “aşksız eşek, dertsiz kessek” dememişler mi? “İnsan olan dertsiz olamaz, dertsiz olan insan olamaz” diyen ne güzel tarif etmiş aşk derdi ile dertlenenlerin halini.

Semadaki bulutların hasretinden, aşkıandan, kucaklaşmasından çıkan kıvılcıklar, şimşek olup, yıldırımlar olup, saikalar olup bedenleri yaksa da, en karlı çıkan arz olmadı mı? Aşkta fayda ummayanların bu hareketinin tabii sonucu bir başkalarını, yerdeki nebatatı, cematatı, hayvanatı ve arzı memnun etmedi mi? Yere aşk ile bağlı olan yağmur zerreciklerini hangi güç orada tutabilir ki? Ne zaman göklere keder gelse başı duman olur, sis olur, kara bulutlar kaplar her yanı. Onları ve onların aşkını yaratan Yüce Yaratan, aşk da dahil her şeye “ol” dedi ve “var oldu heman her şey”.

Kelebeklerin aşkı, dönen pervanelere çarparak terk-i hayat eylemelerine rağmen ışığın etrafında pervane oluşları bazı insanlar için hiç ibret alınacak, ders çıkarılacak bir hadise olarak görünmedi. Sadece hayatların böyle de son bulabildiğini zannedenlerin, aşktan da aşk için ölümü göze almaktan da haberdar olamayanların idraksizliği.

Mevlana, ”Bütün Süleyman mülkünü bana verseler de seni göz açıp kapayıncaya kadar dahi görmeğe tercihim senin aşkıdır” diyor. Şair, ”Açılan tek gülüsün sen bu bağın” derken başkası açılmış mı açılmamış mı önemli değil illa ki senin varlığındır diyor. Nedim “...sev güzel varsa akl-ı şuurun, dünya varmış yokmuş nedir senin umurun” derken sevginin kalplerden ayağa, hatta yatağa ve batağa düşüşünün sinyallerini verir.

KADIN ve EKONOMİ

•
Şerife BİRER

Kadınlarımız seçme ve seçilme hakkını bir çok ülkeden daha önce elde ederek siyasal yaşama çıkarılan kanunlarla 1930'da yerel seçimler, 1934'te ise genel seçimlerde girmiştir. Bunda Türk kadınının verdiği mücadelenin yanı sıra Türk Devriminin önderi olan Mustafa Kemal Atatürk de önemli rol oynamıştır.

Ülkemizde son 15 yılda kadınlarımız kendi değerlerine sahip çıkmak için büyük bir atılım içindedirler. Bu süreç içinde çok sayıda kadın dernekleri ve bazı üniversitelerde kadın sorunları araştırma merkezleri kurulmuş ve bunlar, kadınlarımızın ekonomide de neden ikinci planda kaldıklarını araştırmakta ve bu durumun nasıl düzeltileceği konusunda azami çaba sarf etmektedirler. Bunun yanında, son zamanlarda Türkiye'de kadın hakları konusunda toplumsal duyarlılığın artırılması için medya ve politikacıların da yüksek gayretlerini göz ardı etmemek gerekir.

Faal kadın nüfusu olarak adlandırılan çalışan kadınların büyük bir bölümü ücretsiz aile işçisi, 6 milyon kadarı da ücretsiz tarım işçisidir. Kadının dışarıda çalışırken evdeki işlerini yapmak zorunda olması, tüm bunların bütün zamanı alması vb. gibi nedenlerle sendikal ve siyasal yaşamdan da uzak kalmaktadır.

İşgücü piyasasında kadın çalışanların sayısı artmakta, ancak bununla birlikte, kadın işgücünün kendine özgü koşul ve sorunları da ortaya çıkmaktadır. Kadınlarımızın evde, tarlada çalışması önemli bir sorun yaratmazken, ev dışında ücretli olarak çalışması hem ailedeki hem de toplumdaki yerini önemli ölçüde etkilemektedir. İki üyesi de dışarıda çalışan yeni bir aile tipi doğmakta ve toplumların geleneksel aileye bakış açılarını değiştirmektedir.

Kadınlar işyerlerinde genellikle daha düşük ücretle çalıştırılıyorlar. Kadınların, ev işi yapma ve çocuk bakma sorumluluğunu yüklenen bireyler olmaları yüzünden onlara verilen doğum izni, kreş vb. sosyal hakların ücret maliyetlerini artırması, işi erkekler göre daha fazla aksattıkları ve verimliliklerinin de düşük olduğu gerekçesiyle ücretleri aşağı doğru çekilebilmektedir. Bu nedenle, kadınların büyük bir çoğunluğu harcadıkları emeğin karşılığını hiçbir

şekilde alamamaktadırlar.

Toplumumuzda kadının birincil görevi, ev kadınlığı yapmak ve çocuk doğurmak olarak belirlenmiş durumda. Bu nedenle kadınların büyük bir çoğunluğu toplumsal üretimden uzaktırlar. Kendilerine küçük yaşlardan itibaren öğretilip benimsetilen toplumsal düşünce, davranış kalıplarına ve cinsiyetlerine göre beceriler edinmişlerdir. Seçtikleri meslekler de bu kadınca becerileri doğrultusunda olmuştur. Genelde hemşirelik ve öğretmenlik gibi.

Kadınların ekonomik yaşamda hamle yapmaları, başarıya ulaşmaları için iyi bir eğitim almaları önemli bir unsurdur. Bilinçli olarak yapılacak toplumsal eğitim kadına çok şey kazandıracaktır. Bu arada en büyük görev aile içinde çocuğunu mesleğe yönlendiren anne ve babalara düşmektedir.

Binlerce yıldır süren bu anlayışı bir çırpıda ortadan kaldırmak kolay değildir, kadın çalışma hayatına girerse ülkenin milli gelirinin, hayat düzeyini yükselteceği bir gerçektir.

Kadınların sosyal güvenliği açısından son yıllarda bazı düzenlemelere gidilmiş, erkeklere eşit ve bazı konularda daha avantajlı duruma getirilmeleri sağlanmıştır. Örneğin; Emeklilikte yaş sınırlaması kadınlarda 50, erkeklerde 55'tir. Böylelikle yaş ve iş sınırlaması olarak kadınların 5 yıllık bir avantajı olmaktadır.

Kadınların çocukları olduğu zaman, ne kadar çalışmak isteseler de, iş hayatından ayrılmaları gerekiyor. Bunu önlemek için ücretli izin süreleri uzatılmalı veya part-time çalışabilmelerine imkan tanınmalı. Yalnız part-time çalışma sosyal hakların hesaba girmemesi nedeniyle daha düşük bir ücret düzeyinde çalışacak ve emeklilik aylığı da daha düşük olacaktır.

Tarımda çalışan kadınlarımız ve ev kadınlarımızın çalışmaları dikkate alınmalı ve bu çalışmalar devlet tarafından prim ödenmiş gibi değerlendirilerek gelecek güvencesi sağlanmalıdır.

Toplu sözleşmelerde aile yardımı ve çocuk yardımı olarak çok düşük bir ücret verilmekte, bu yardımların artırılması ve bunların tamamının vergiden muaf tutulması gerekmektedir.

İşsizlik sigortası başlatılmalıdır. Toplumumuzda, 5 milyona yakın gizli ve açık işsizlik var, devletin bunlara sahip çıkarak hiç olmazsa yeni bir iş imkânı sağlayan kadar işsiz kişileri işsizlik sigortasından yararlandırmalıdır.

Çocukları olduğu zaman, kadınların, ekonomik alanlardan uzaklaşmaması için işyerlerinde kreş ve çocuk bakım odaları bulunması sağlanmalı. İş Kanunları bu alanda çok geniş kapsamlı tutulmuş, en az 100 kadın işçi varsa emzirme odası en az 200 kadın işçi varsa kreş açılmalıdır, diyor. Fakat işyerleri de bu çerçeveyi dar tutarak böyle bir maliyet altına girmekten kaçınıyorlar. Kanunda yapılacak bir düzenlemeyle hamilelik ve doğuma ilişkin koruyucu ve kolaylaştırıcı uygulamalar esnek çalışma saatleri, iş yerinde çocuk bakımını mümkün kılacak, kreşler açılmasına veya kreş tazminatı verilmesinin sağlanması kadınlara rahat çalışma ve rekabet etme şansını verecektir.

İşgücünde kadınlarla erkekler arasında eğitim düzeyi temel alınarak yapılan ücret karşılaştırmasında kadınların özellikle düşük eğitim düzeylerinde erkeklerden daha az kazandıkları görülmektedir. Buna ilaveten, lise eğitiminin kadınların ücretine katkısının erkeklerinkinden daha fazla olduğu görülüyor. Yıllık ücret açısından üniversite mezunu kadınlarla erkekler arasında ciddi bir fark olmadığı göze çarpmaktadır. Bu da bize eğer kadınların eğitimi arttırıldığı takdirde erkeklerle aynı ücreti alabilecekleri işlere yerleşebileceğini gösteriyor.

Geçen yıl 510 bin kadın istihdamı sağlandığı belirtilmektedir. Ancak işsiz kadınların yarısından çoğunun hizmetler sektöründe olduğu düşünülürse kadınların iş bulmasının hizmetler sektörünün gelişmesine bağlı olduğu görülmektedir. Kadınlarımızın nitelikli ve kayıtlı işlere yönlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak kadınların işgücüne katılımı son dönemlerde eğitim oranının artmasına paralel olarak artsa da, nitelikli iş pozisyonlarında ve üst düzey yöneticiliklerde hala kadınlarımız yer almamaktadır. Burada önemli olan nokta kadınların işgücü piyasasına girme kararını vermesidir. Kadın istihdam düşüklüğünü kızlarımıza vereceğimiz eğitim kalitesi ve onları mesleki eğitime yönlendirmemiz ile mümkün olacaktır ki bu eğitimin sadece kadının istihdamı değil gelecek nesillerin yetiştirilmesi için de ciddi kazanç olduğunu unutmamız gerekiyor.

HÜZÜN VE BEN

•
Nafiz NAYIR

İçimde bin hüzün oldu kördüğüm
Anlayın hüzünü, duyun hüzünü
Onunla dopdolu saatim, günüm
Ömrümün anlamı sayın hüzünü

İpteki mahkûmun insan yanıyım
Çırpınan serçenin tatlı canıyım
Bilinmeze giden gam kervanıyım
Yanıma almışım tayın hüzünü

O, gölgemdir, her an ensemde solur
Ben nereye gitsem mutlaka bulur
Sofraya otursam karşımda olur
Ekmeğin hüzünü, suyun hüzünü

Hüzünle sarılmış, dağlar, ovalar
"Yok"ta o görünür, "var"da bile var
Bir anıt isterim dertlerim kadar
Anıtın üstüne oyun hüzünü

Keder bensiz çıkmaz bir seferine
Yoldaş olmalıyım derdi derine
Mezar toprağında taşın yerine
Başımın ucuna koyun hüzünü

ÇANAKKALE

-1 -

Mevhibe SAVAŞ*

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kısa bir süre önce 1911–1912 yıllarında Afrika'daki topraklarını İtalya'ya, 1912–1913 Balkan hezimetini ile Rumeli'deki hâkimiyetimizi, dedelerimizden “çorbacılar” diye öğrendiğimiz; Yunan, Sırp ve Bulgarlara kaptıran Osmanlının, İstanbul kapılarının zorlanması ile başlayan siyasî yalnızlığımızın tabii bir sonucu olarak değerlendirilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'na rastlayan o meşum günlerde Balkan Savaşları'nın kötü hatıralarının etkisi altında kalan her iki blokta Türklerle ittifakı küçümsemişler ve bu ittifakın kendileri için bir yük olmasından endişe etmişlerdir. Ancak Alman İmparatoru her iki blok arasındaki savaşta, Osmanlı Devleti'nin hiç değilse bir kısım düşman kuvvetini meşgul edebileceği gerekçesiyle Osmanlıyı üçlü ittifakının içine almıştır.

İngiltere Başbakanı Lloyd George ve Bahriye Nazırı Churchill'in hareket sahası olarak Gelibolu Yarımadası'nı seçmeleri, bu bölgenin jeopolitik bakımından öneme sahip olmasındandır. Boğazlar, Güney Rusya ve bütün Karadeniz kıyılarının açık denizlere tek çıkış noktasıdır.

Çanakkale geçidi Rusya için hayati önem taşımaktadır. Zira Rusya'nın insan ve hammadde kaynakları zengin fakat sanayi ve malî imkânları sınırlıdır. Bunun için uzun ve sürekli bir savaşın gerektirdiği silah, cephane ve malzeme ikmal için Rusya'yı takviye edecek, daha güzel bir deyişle batı cephesinin yükünü hafifletecek, dolayısıyla savaşta kısaltacaktır. Osmanlı Devleti'nin savaş dışı edilmesiyle, muhtemelen Balkan Devletleri ve İtalya (İtilaf devletleri) yanında savaşa katılacaklardır.

Diğer taraftan; İngiliz kuvvetlerinin geleneksel gücü en iyi biçimde, Amirallik Birinci Lordu Winston Churchill tarafından takdir ediliyordu. Churchill Ağustos'tan beri İngiltere'nin anfibik gücünün kullanılma olasılığı üzerinde duruyor ve 31 Ağustos'ta Savaş Bakanı Feld Mareşal Lord Kitchener'la Türkiye'ye karşı bir saldırı fikrini tartışıyordu. Fikir, Yunanistan Başbakanı Elefterios Venizelos'un 19 Ağustos'ta Yunanistan'ın tüm askerî gücünü Rusya, Fransa ve İngiltere'den oluşan itilaf Devletleri'nin

emrine verme önerisinden doğmuştu.(1)

Hükümete Petrograd'daki İngiliz Büyük Elçisi'nden gelen bir telgrafta, güçlü bir Türk ilerlemesi karşısında Rusların Kafkasya'daki durumlarının umutsuz olduğu açıklanıyor ve oradaki baskıyı azaltmak için Türklerin dikkatini başka yöne çekecek bir harekât yapılması isteniyordu. Kitchener ve Churchill, İtilaf Devletlerinin en zayıf üyesine yardım için bir şeyler yapılması gerektiğini kabul ediyorlardı.(2)

Deniz operasyonunun başlaması konusunda Londra'da yayımlanan raporların uluslararası kamuoyu üzerinde ani bir tepkisi oldu. Rusya'nın tahıl ihracına devam etmesi beklenmeye başlandı ve kaprisli Balkan ülkeleri ilk kez olarak Türklerin yenilgisi olasılığına inanmaya başladılar. Venizolas Yunan askerlerinin Gelibolu Yarımadası'na çıkarılmasını bir kez daha önerdi.

Bu durum karşısında Talât Paşa'nın söylediği gibi “*Dünya üzerinde tek dostumuz kalmamıştı.*”

Bunun üzerine mecburen Almanya tarafında harbe girmeye mecbur olduk ve Sultan Reşat 14 Kasım 1914 Cumartesi günü Büyük Savaş Hattı Hümayunu'nu çıkardı, ama bir de kutsal savaş fetvası çıkarılması gerekmektedir. Bunun için Şeyhülislâm'ın fetvasına ihtiyaç vardı. Bu fetva da alındı. Bütün dünya Müslümanlarını yanına çağıran ve Hıristiyan hâkimiyetinde yaşayanları isyana davet eden ve bu davete icabet etmeyenlerin “*Allah'ın gazabına ve ağır günahın cezasına müstahak olacaklarına*” dair bir fetva alındı.

Ama mukaddes savaş ilân etmek ile belki de bir formaliteyi yerine getiriyorduk. Yoksa fetvanın gereğinin yerine geleceğine yetkililerden kimsenin inandığı yoktu.

Ancak, 1914 Aralık ayında başlayan Türk Sarıkamış Harekâtı üzerine telaşlanan ve çok zor durumda kalan hiç değilse bir kısım Türk kuvvetlerinin başka cephelere çekilmesini isteyen Rusya'nın yükünü azaltmak için Çanakkale seferine karar verildi.

18 Mart 1915'te yaklaşık bir aydır sürekli bombalanan Boğaz'ın her iki tarafındaki tabyaların sukut ettiğini varsayan 12 zırhlı, 18 muhrip, 7 mayın tarama gemisi ile çeşitli nakliye destek gemisi ve uçak gemi-

lerinden meydana gelen Birinci Dünya Savaşı'nın en büyük ve modern donanması Boğaz'ı geçme girişiminde bulundu.

Ve Çanakkale'ye asker sevkıyatı başladı; İngiltere, Australia and New Zealand Army Corp veya (ANZAC) dedikleri Avustralya, yeni Zelanda ve Kanada'ya kadar sömürgelerinden topladığı askerler ile Hindistan'dan Gurkalar'ı, Sihler'i, İrlandalıları, İskoçyalıları, Gali'leri, Maltalıları, Mısırlıları, Sri-Lankalıları, Pakistanlıları yani çeşidi belirsiz... Bilmem neleri, Fransızlar ise Cezayirli Berberileri, Senegal'den Senegalli zencileri Çanakkale'ye yığmıştı.(3)

Düvel-i Muazzama diye bilinen bu medeni (!) vahşilerin sömürgelerinden topladıkları asker ile saldırıya geçtiler:

Mehmed Akif, şu mısralarla;

*“Eski dünya, yeni dünya bütün akvam-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi, tufan gibi, mahşer mi hakikat mahşer,*

*Yedi iklimi cihanın duruyor karşında,
Avustralya'yla beraber bakıyorsun Kanada!
Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk,
Sade, bir hadise var ortada, vahşetler denk,
Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ”*

Durumu ne güzel dile getirmiştir. Gelibolu'ya çıkarılan bu vahşiler Mısır'da eğitilmiştir.

Hamilton'un gönüllü 42.Tümeni hakkında ikinci gruptan biri Lancashirelilerden pek hoşlanmamıştı. Bu duygularını şöyle anlatıyor; *“Yeni arkadaşların binlercesinin gemiye binmelerini seyrettik; Lancashireli fırıncı ve kasap çıraqları, kaba saba insanlar... Gemi giderek üçüncü mevki sigara içilen vagon gibi kokmaya başladı... Artık bu yol arkadaşlarımızdan nefret etmeye başlamıştık. Musluklardan güvertelere kadar her şeyi kötü kullanıyorlardı. Zaman zaman kalkıp kaba saba danslar yapıyorlardı, pislik içindeydiler ve terbiyesizdiler.”(4)*

Tümen 25 Eylül'de Mısır'a varınca kendilerini bekleyen pek çok tehlikeyle karşılaştı. Yola çıkmadan önce anaları kendilerini uyardığı halde, bu gafil genç askerler önlerine çıkan ayartılmalara hemen kapıldılar. Er Robert Spencer'a göre ilk ders için tehlikeleriydi. *“Bu insanlardan biraya alışmış olanlar İskenderiye'ye vardığımızda bira içmek için büyük bir istek duyuyorlardı. Mısırlılar bize viski diye saf alkolden başka bir şey olmayan içkiler sattılar.*

Bizimkilerden bazıları bunlardan aldılar ve sanırım içlerinden birkaçı bu sözde viskiyi içip öldüler.” Tehlikeden ikincisi bedenin günahlarıydı. *“Çocuklar buradaki fahişelerin peşine düştüler ve sonra da bunun azabını çektiler.”* Tanıdığınız birini bir süre göremeyince nerede olduğunu soruyorsunuz ve *“Citadel'de!”* yanıtını alıyordunuz. Citadel, zührevi hastalıklar hastanesine dönüştürülmüş bir yerdi.(5)

Kendi ifadeleri ile bahsedilen bu hayvan sürüsü Çanakkale'ye çıkarılırken bugün halen dost olmaya çalıştığımız Yunan başbakanı Venizelos 27 Şubat 1915'te *“üç Yunan tümeniyle Çanakkale seferine iştirak edebileceğini tekrar bildirdi.”(6)*

İsrarla Çanakkale'ye saldırmaya teşvik eden Yunan başbakanı seferin sonunda iş başa düşünce ırkına yakışan bir şekilde başbakanlıktan istifa ediverdi.(7)

25 Nisan 1915'te İngiliz, Fransız ve Anzak Karadeniz birlikleri, Seddülbahir ve Arıburnu'na *“Türk lokumu yiyeceğiz... Hareme...”* diye bağrışarak 109 harp, 308 taşıt gemisi desteğinde önce 70 bin kişi çıkardılar. Aynı anda Fransız birlikleri Kumkale'ye yanıltıcı küçük bir çıkarma yaptılarsa da tutunamadılar. Arıburnu'na çıkan ve Conkbayırı'na doğru ilerleyen İngiliz birliklerini Mustafa Kemal'in komuta ettiği 19. Tümen karşıladı. 19. Tümen'in en güvenilir olayının eratı Arap değil de Türk olan 57. Alay'dı ve bir şans eseri 25 Nisan'da Mustafa Kemal Alay'ına saat 5.30'da toplanma emri vermişti; diğer iki Arap alayı, 72. Ve 77. Alaylar, Maltepe yakınlarında konuşlandırılmışlardı.(8)

Savaş bütün acımasızlığı ile devam ediyordu.

Onbaşı Ernest Haire anlatıyor; *“Kumsalda üç gün sedyeye üzerinde kaldım. Sersemim biri, sargı istasyonuna bir cephane arabası getirmişti ve Türkler ona ateş ediyorlardı. İki doktor öldü, bende sırtımdan şarapnel yarası aldım. Ama fazla bir şey değil cimbızla ayıklanabiliyordu.”(9)*

Ve yenilgi:

Hamilton çaresiz bir öfkeyle için için kaynıyordu: *“Üç dört millik ilerleme kolay olurdu, ama Batı'da bu sadece üç dört millik toprak demektir; hepsi o kadar. Ama burada o üç dört mil, hatta iki üç mil bize evrenin stratejik merkezini, İstanbul'u, verecektir...”(10)*

Durum çok tehlikeliydi. Yarbay Mustafa Kemal, ordu komutanı Alman General Limon Von Sandres'ten bütün mevcut kuvvetlerin emrine verilmesini ve burada başka çare kalmadığını bildirmiş, Alman General *“çok gelmez mi?”* diye sorduğunda Mustafa Kemal *“Az gelir”* diye cevaplamıştı. Ertesi

gün bütün birliklerin komutası M. Kemal'e verilmiştir.

Diğer taraftan; 2 Mart 1915'te İngiliz Amiral Carden Londra'ya "Hava bozmasza iki haftaya kadar İstanbul'dayız" şeklinde mesaj çekmişti. Başkomutan General Hamilton, resmî raporunda "Türkler birbiri ardınca mükemmel taarruzda bulundular." diye yazarken. Bu harekâtı bizzat idare eden. W.Churchill'de hatıralarında Mustafa Kemal'in eşsiz bir komutan Türklüğün kaderine hâkim bir deha olduğunun daha o zamanlarda anlaşıldığına işaret ederek "Bir Miralay'ın karşımıza çıkışı bütün tarihimizi değiştirdi." diye belirtmiştir.

Sonuç:

Onlardan yüz binlerce ceset, bizden yüz binlerce şehit ve bugünkü şehitliklerimiz.

Sayın hocamın Rahmetli babası "Oğlum Çanakkale'de savaşan düşman askerleri zafer şarkılarını İngilizce, ölüm nidalarını Arapça attılar." dermiş.

Zaten her Müslüman Türk'ün Çanakkale'deki maşatlıkları gezmelerini ve muazzam ebatlardaki istavrozların altında mermer mezar lahitleri içinde yatan cesetlerin mezar taşlarında "Mehmed ibn-i Hüseyin" "Ali ibn-i Hasan" ve bunun gibi yazıların önünde derin derin düşünmelidir.

Evet, İttihad-ı İslâm... Bayramlarda dahi bir araya gelemediğimiz Müslümanlarla diyalog kurmayı deneyin.

Hicap ederek şu satırları okuyorum:

(DEVAM EDECEK...)

KAYNAKLAR

KİTAPLAR:

- ASPİNALL-Oglander, Military Operations: Gallipoli, 1. HAMILTON, General Sir Ian, Gallipoli Diary Londra: Edward Arnold, 1920. II. 3; Harmancı sah-262 NİGEL Steel ve Peter Hart; Gelibolu Yenilginin Destanı, -bilâ Tarih ve Yer, Türkçesi Mehmet Harmancı. GÜNESEN, GAZETELER: Aksu - 29.03.1994) Akşam-19 Nisan 2005, GENÇ, Nihat; "Bir daha kara bir bayrakla gelmeyeceksin buraya" Cumhuriyet, 7 NİSAN 2005, İkinci, Oktay; Gelibolu'da Barış unutuldu" Cumhuriyet 22 Nisan 2005, Çanakkale Savaşı'nın 90.Yılı Cumhuriyet-7 Nisan 2005, EKİNCİ, Oktay; "Tarihi

Millî Park'ı (Dünya başarısına adayan) projeye aykırı uygulamalar yapılıyor... Gelibolu'da "Barış unutuldu" Düünden bu güne Tercüman, 23 Nisan 2005, Müderrisoğlu, Okan; "Ruhları şad oldu"

Düünden bu güne Tercüman, 23 Nisan 2005, YILDIRIM, İsa; Liderler Gelibolu'da toplanıyor"

Ergün; "Köşebaşı-Anzak Meselesi"

Güneş-9 Nisan 1988, ÖZER, Yaprak; "Thatcher'den Notlar- Köprü yapımında Ünümüz Var " Thatcher'in mezarlık ziyareti bizim şehitlikleri gündeme getirdi. Şehit olmak bile yetmiyor;

Güneş, 23.Ekim.2005 yıl-9, Sayı-3157

Halka ve Olaylara Tercüman 27 Şubat 2005, GÖZE, Kahramanmaraş'ın Sesi - 29.03.1994,

Halka ve Olaylara Tercüman 21 Ekim 2005, Güven, ERDAL; "Çanakkale Geçilmez" Yurttan sesler;

Halka ve Olaylara Tercüman 25 Eylül 2005, Göze, Ergün; Köşe başı "Anzakların İkinci Çanakkale Seferi"

Hürriyet-23 Nisan 2002, Anzak analarda Atatürk'e hayran-

Hürriyet-19 Mart 2003, Avusturyalı askerine götürdüğü Türk askerine ait kafatası dün törenle toprağa verildi,

Hürriyet-1 Şubat 2011, 57. Alay şehitliği Ota park Altında Sefa Kaplan

Kahraman Kent - 29.03.1994,

Milliyet, 3 Mayıs 2002, Kesik başın esrarı,

Milliyet 26 Nisan 2005 Bu da, Bir Görüşür:

Millî Gazete 16 Mart 2005, İngilizler Çanakkale'de Kimyasal silah kullanmış.

Ortadoğu, 28 Nisan 2005, TAVADOĞLU, Tarık; "Şehitler saygı bekliyor"

Ortadoğu, 28 Nisan 2005, ABAKAN, Mithat; Şehitlere Saygısızlığa Ocaktan Tepki,

Sabah -10 Mart 1997 Yıl-11, Sayı-3922, BULUT, Mahmut, "Hayattaki tek Anzak Türkiye'den Özür dil-edi"

Yeniçağ, 7 Kasım 2004 Yıl-5, Sayı 785, ABAKAN, Nihat;

DİPNOTLAR:

(1)Nigel Steel ve Peter Hart; Gelibolu Yenilginin Destanı, Türkçesi Mehmet Harmancı, sah. 1.2

(2)Harmancı. A.g.e. sah. 6

(3) İkinci, Oktay; "Gelibolu'da Barış Unutuldu" Cumhuriyet, 7 Nisan 2005

(4)Aspinall-Oglander, Military Operations: Gallipoli, I, sah. 111

(5)Harmancı sah.25

(6)Göze, Ergün; "Köşebaşı-Anzak Meselesi" Halka ve Olaylara Tercüman 27 Şubat 2005

(7)Nigel Steel ve Peter Hart; Gelibolu, Yenilginin Destanı, Türkçesi; Harmancı, Mehmet-bilâ Tarih ve Yer, sah.264

(8)Harmancı- saah. 49

(9)Harmancı sah.253

(10)General Sir Ian Hamilton) General Sir Ian Hamilton, Gallipoli Diary Londra: Edward Arnold, 1920. II. sah 141-3; rmancı sah-262

BİLEMİYORUM

Prof. Dr. Ayşe İLKER*

“Biraz daha uzayınca önleri küt kesmek istiyorum. Sonra, iki üç ayda bir birbirine eşitleriz uzayan saçlarınızı. Önleri sola doğru yatıralım. Her yıkayıştan sonra mutlaka köpükle şöyle bir avuçlarınızın içinde şekillendirin. Daha iyi olur. Boyayı da bir kaç gün sonra yapın. Biyoformdan hemen sonra saça boya sürülmesini pek önermiyoruz. Eğer siz boyayamayacaksanız, boyanızı getirin ben boyayayım. Hangi markayı kullanıyorsanız olur. Bize gelen boyalar sadece kuaförler için. Perakende satılmıyor. Bizimkiler sanki daha iyi tutuyor. Ama yine siz bilirsiniz, kendi boyanızı getirmek isterseniz ben boyarım”

Peki, dedi kadın. Saçlarına baktı aynada. Bukle bukle olmuşlardı. Çocukluğundaki kıvrıkcık hallerini hatırladı saçlarının. Koyunlara benzetiyordu kendini o çocukluk çağlarında. Koyunların tepelerindeki kısa kıvrıkcık tüyler yumuşacık olurdu. Avucuyla okşadığında koyunun başını, yere doğru süzülürdü o baştaki gözler. Öbür avucundaki yem şapır şapır girerdi ağzından ve koyuna dostluğunu bırakırdı sessizce. Avucundaki paraları saydı ve bakışlarını aynadan alarak kuaföre döndü. Elini uzattı. Parayı verdi, teşekkür etti. “Siz boyanızı getirin, kendinizi yormayın, boyarım” dedi yeniden kuaför.

Peki, dedi kadın. Paltosunu, atkısını, çantasını aldı. Arabasının anahtarını cebine koydu. Çıktı kapıdan.

“Ders programınızı kontrol edin. Mecburi ve seçmeli derslerinizi ve ayrıca başka okullardaki derslerinizi de hesaplayın. Ücret formunda herhangi bir hata olmasın. Müdür bey üzeri karalanmış ya da daksillenmiş formları geri gönderiyor. Bu geri gönderme de zaman kaybına sebep oluyor. Her zümrede böyle hatalar olabiliyor. Bazı zümreler formları çok geç gönderiyor. Bundan sonra o zümreler beklenmeyecek. Tamamlananlar hemen muhasebeye teslim edilecek. Lütfen, formları dikkatli doldurun”

Peki, dedi kadın. Formu aldı. Odasına çıktı. Dikkatle doldurdu bütün boş haneleri. Kaleminden çıkan mürekkebi takip etti gözleri. Günlere, haftalara baktı. Ders saatlerinin doğru haftalara yayılıp yayılmadığını, bir eksik kalıp kalmadığını kontrol etti. İmzasını atıp, muhasebe bürosuna götürdü formu. Oradaki sıkışık masalar, toz ve izmarit karşımı koku, çalışmaya başladığı ilk yıllara, ilk görev yaptığı okulun bürolarına götürdü onu. Düzensizliğin ve

genzini yakan ağır kokunun zamanın içine bu kadar nüfuz etmiş olmasına şaşırı. Bir an yirmi yıl önceyi yeniden yaşıyor olduğunu sandı. “Önümüzdeki ay için de bir boş form alın Hocanım” dedi oradaki memurlardan biri. “Şimdiden programınızı yazadurunuz kurşun kalemle!”

Olur, dedi kadın. Boş formu aldı, çantasına koydu. Tam o sırada telefonu çaldı. Bastı düğmeye ve heyecanlı bir sesle konuşmaya başladı karşı taraf: “Sibelciğim, ben Dilek. Önümüzdeki ayın toplantısını Sevda’da yapacağız. Sevda, Sibel’in günü hep sona kaldığı için katılamıyorum, diyor. Yaz aylarında düğünler çok oluyor. Sevda düğün organizasyonlarından başını alamıyor. Senin yenievini de görmek istiyor. Sevda’dan sonra sende toplanacağız. Önümüzdeki ay Sevda’dayız. Uygundur değil mi canım, tamam mı?” Dilek’in telaşlı ve hopleya zıplaya koşan sesi, orta okul arkadaşlarının her birini zihin aynasına diziverdi. Bu on ikinci yılıydı buluşmalarının. Her ay, orta okulda aynı sınıfta okumuş on kız buluşuyordu. O çağın sinemaları, modaları, Türkçe sözlü hafif müzikleri evlerinin içinde yankılanıyor, bazen kahkahalar bazen inceden iç geçirmeler yapıyordu duvarlara, kapılara. “Sibel, bi kopukluk oldu galiba, sesin hiç gelmedi! Anladın değil mi canım, önümüzdeki ay Sevda’dayız!”

Peki, önümüzdeki ay Sevda’da buluşuruz, dedi kadın. Arabasının anahtarını eline aldı, paltosunu ve atkısını öbür elinde tutarak okuldan çıktı.

“Şu anda kampanyamız var. Normalde elimdeki bu iki litrelik bulaşık makinesi deterjanı, yirmi lira. Ama kampanya fiyatı on beş lira. Bu deterjanlar çok iyi temizliyor ve neredeyse altmış yıkama yapıyor. Bu da sanırım iki aylık falan kullanım demek.” Tonu iyi ayarlanmış ve iyi bir pazarlama eğitimi almış sestem uzaklaştı kadın. Başka bir rafta dizili peynirlerde gezindi gözleri. Bir paketi eline aldı. Muhteviyatını, kullanılan süt türünü inceledi. Son kullanma tarihine baktı. Neredeyse bir yıllık raf ömrü vardı peynirin. “Bu peynirlerden iki paket alırsanız üçüncüsü bedava. Her paket ortalama sekiz liraya geliyor ki bu fiyat böyle kalitede bir peynir için oldukça ekonomik. Üstelik dolabınızda son kullanım tarihine kadar saklayabilirsiniz!” Bir peynirlere bir kendisine yönelen mahcup bakışı, yumuşak sesli kızın yüzüne baktı kadın ve peki, olur

diyerek peynirleri sepete koydu. Peynir mayasıyla keçilerin sütlerini mayalayan yengesini, hemencecik sağılmış sütleri süzüşünü, başındaki yemenilerin uçlarını tam tepe-sinde bir fiyonk gibi bağlayışını ve mayayı katarken çektiği besmeleyi hatırladı, eli sepetin demir telle-riyle buluşurken. Süt sağılır sağılmaz maya tutturulursa süte, peynir çok güzel oluyordu. Sağılan sütü birkaç saat bekletirlerse o zaman sütü kaynattıktan sonra peynir mayasını katmak gerekirdi. Bir an raf-lardan burnuna doğru tazecik süt kokuları uçtu. Etrafta sağılmış keçiler mi vardı, ne?

“İndirim kartınız var mı hanfendi” Kasiyer kız başını kaldırmış, cevap bekliyordu. Toparlanmaya çalıştı; süt kokularını, keçileri, rüzgarda hızla yürüyen bulutlar gibi beyninin arka tarafına yürüttü. Bi dakika, cüzdanımda olacaktı, dedi ve indirim kartını verdi. “Alışverişiniz elli liranın üstünde olduğu için, şu ürünlerden dört tane alabilirsiniz, istiyor musunuz?”

Peki, olur dedi kadın. Sepeti marketin dışına çıkarıp, arabasının önüne kadar sürdü. Paketleri bagaja koydu. Dikiz aynasını, yan aynaları düzeltti. Dikiz aynasından hızla geri geri giden binaları seyredip, yan aynalardan seyirlik manzaralar devşirerek eve geldi.

Torbaları boşalttı. Her şeyi yerine yerleştirdi. Yatak odasına girip giysilerini değiştirdi ve akşamdan hazırladığı küçük valizi eline alıp tuvalet aynasının önünde kendine baktı. Saçları fena değildi. Giysisi de renk uyumu bakımından rahatsız edici durmuyordu. Yüzü önceki solgunluklarından uzaklaşmıştı. Hafif bir pembelik bile vardı. Döndü, aynadaki görüntüsünde sadece sırtı kaldı, omuzlarının ucundan vücudunun arkasına baktı, kilosu biraz azalmış gibiydi.

Koridorda elinde valiziyle bir an durup düşündü. Evin kapısını kilitleyip arabasına bindiğinde güneş öğle üzerini geçtiğini gösterecek kadar eğiklemişti.

“Geldiniz mi, biz de sizi bekliyorduk, biraz geciktiniz! Şu önlüğü alın da soyunmaya başlayın.”

Peki, olur dedi kadın. Evde yeni giyindiği her şeyi çıkardı. Çıkardığı her giysiyi düzgünce katladı. Paltosunu ve atkısını dar metal dolaba astı. Verilen yeşil önlüğü giydi, ellerini arkasında kavuşturarak bekledi. “Şimdi şu sedyeye uzanın. Sizi öğleden sonraki üçüncü vaka olarak alacak hocamız. Mamografiniz, dansitometre sonuçlarınız, tam kan sonuçlarınız hepsi burada değil mi? Biyopsi sonuçlarınız bizde miydi?”

Hayır, dedi kadın. Arkada kavuşturduğu ellerini çözdü ve valizinin fermuarlı ön cebinden bir dosya

içine yerleştirilmiş kağıtları çıkardı, buyurun, biyopsi neticesi bu dosyada. Elini uzatırken hafifçe titrediğini hissetti. Okumayı öğrenip de öğretmeni tarafından tahtaya kaldırıldığı vakitki titreyişi gibiydi bu titreme. Çocukca, yalın ve ne olacağını bilmemekten doğan bir heyecanla karışık. Evde pembeleşmiş olan yüzünün gittikçe kızardığını hissediyordu. Belki kızarmıyordu yüzü ama bir yanma başlamıştı teninde. Yanaklarından boğazına ve sırtına doğru. “Sedyeye uzanır mısınız, ameliyathaneye götürelim artık sizi!”

Peki, olur dedi kadın ve uzattı bedenini sedyeye. Bir asistan doktorla bir hastabakıcı sürdürler sedyeyi. Koridorlardan, duvar kenarlarından, asansörlerden, aydınlık ve loş yerlerden geçerek ulaştılar ameliyathaneye. Gözlerini kah kapattı kah açtı. Birsürü göz ve yüz geçti gözlerinin önünden, bir sürü ses ve hece ulaştı kulaklarına.

Yarı uğultular yarı çınlamalarla dolan kafası ağırlaşmış bir halde genel cerrahi bölümünün ameliyathanesine girdiklerinde şen şakrak bir ses karşıladı onu: “Hocanım, hoş geldiniz. Nasıl, moraliniz iyi değil mi? Endişelenecek hiç bir şey yok! Şimdi kolunuza serum bağlayacağız, anestezinizi buradan vereceğiz ve sizi uyutacağız.”

Peki, olur dedi kadın. Son kelime takıldı seçici hücrelerine. Uyutulmak...Annesinin onu uyutmak için hiç güçlük çekmediğini anlatırken gülen gözlerini, emdiği başını sımsıkı memesine dayayışını söylerken gözlerinde beliren özleyişi hatırladı. Annesi, büyüdüğü her anı bir hikaye okurcasına anlatmıştı ona. Bu anlatmalarla kendisini, bekleliğini ve çocukluğunu dışarıdan seyretmişti. Şimdi seyrettiği ise ameliyat masasında uyutulmak üzere olan bir bedendi. Sadece bebekler uyutulur sanmak yanlışmış demek ki... Koskoca kadınlar da uyutulmuş böyle.

Gözlerine bir ağırlık çökerken zaman salıncağına binmiş, eski zamanlara doğru inmekteydi. Baş aşağı düşüyor ve tutunamıyordu sanki. Tutunmak istiyor, elleriyle salıncağın iplerini kavramak ve durmak istiyordu. Bir an durduğunu zannetti. Durduğu yerde, küt saçlarının eşitlenmesi için gereken üç ay, aldığı peynirin tüketilmesini sağlayacak iki ay, yeni ücret formunun doldurulması için gerekli bir ay ve orta okul arkadaşlarıyla buluşacağı önümüzdeki ay bekliyordu ve günler, haftalar, aylar dile gelip hep bir ağızdan şu cümleyi söylüyorlardı: “Seni bekliyoruz, seni bekliyoruz!”

Gözleri iyice ağırlaştığında, kimsenin duyamayacağı kadar cılız ve güçsüz bir sesle, peki olur ama bilemiyorum, dedi kadın.